

REDACTIE NICO NELISSEN □ WILL KÖHLEN □ MATH RENEERKENS

MAASTRICHT: OP WEG NAAR EEN NOG MOOIERE STAD?!

EEN VERRASSENDE TOCHT
LANGS 'VERBETERPLEKKEN'

TOPOS

MAASTRICHT: OP WEG NAAR EEN NOG MOOIERE STAD?!
EEN VERRASSENDE TOCHT LANGS 'VERBETERPLEKKEN'

Nico Nelissen
Will Köhlen
Math Reneerkens

TOPOS

ARCHITECTUURCENTRUM - MAASTRICHT

Het is de allergrootste dwaasheid,
de wereld te willen gaan verbeteren.

Jean-Baptiste Poquelin (Molière)

MAASTRICHT: OP WEG NAAR EEN NOG MOOIERE STAD?!

EEN VERRASSENDE TOCHT
LANGS 'VERBETERPLEKKEN'

Redactie

Nico Nelissen

Will Köhlen

Math Reneerkens

VOORWOORD

In september 2020 is door TOPOS, Architectuurcentrum Maastricht, het initiatief genomen om 'mensen die iets met Maastricht hebben' te vragen om 'verbeterplekken' in de stad aan te dragen. Het betreft plekken die er verwaarloosd bij liggen, die niet bepaald bijdragen aan de schoonheid van de stad, die een bron van ergernis vormen voor omwonenden, maar die tegelijkertijd ook potenties hebben, die kansen bieden en die positief kunnen bijdragen aan de ruimtelijke kwaliteit van Maastricht. Niet dat alles per definitie 'sjiek en sjoen' moet zijn in een stad, maar het is ook niet zo dat een verwaarloosde, een niet-ogende plek die ergernis bij omwonenden oproept, ongemoeid gelaten moet worden. Het engagement en de creativiteit van burgers vormen een gunstige basis om ideeën aan te dragen over hoe deze 'verbeterplekken' omgetoverd kunnen worden tot aantrekkelijke stedelijke ruimtes. Van die gelegenheid is uitbundig gebruik gemaakt. We ontvingen 124 inzendingen. De daarin beschreven plekken liggen verspreid over de hele stad, ze zijn van zeer uiteenlopend karakter en de voorgestelde oplossingen zijn ook buiten-

gewoon divers. De 'verbetersuggesties' zijn eveneens zeer gevarieerd, van simpel en weinig kostend tot complex met een behoorlijk prijskaartje. Allemaal zijn ze boeiend genoeg om minstens kennis van te nemen. Maar, wil je zelf je creativiteit botvieren, maak dan een verrassende tocht langs al deze 'verbeterplekken'. Je leert je stad op een andere manier, en mogelijk nog betere manier kennen. Je wordt bovendien gestimuleerd om constructief mee te denken over waar en hoe Maastricht nog mooier, veiliger, aangenamer, leefbaarder en duurzamer kan worden gemaakt.

Een woord van dank aan Andrea Nelissen-de Pont, Piet Nelissen en Theo Oostdijk voor de (taaltechnische) controle van de inzendingen. Ook dit keer is de grafische vormgeving weer verzorgd door Jack Jamar, die daarvoor een pluim verdient. En natuurlijk ... een bijzonder woord van dank aan al de 'bijzondere mensen die iets met onze stad hebben' en dat hebben laten blijken door het inzenden van 'hun verbeterplek'.

Maastricht, voorjaar 2021.

De redacteuren:

Nico Nelissen, *voorzitter bestuur TOPOS*

Will Köhlen, *lid bestuur TOPOS*

Math Reneerkens, *voorzitter programmaraad TOPOS*

INHOUD

Voorwoord	6
Inhoud	8
Maastricht: op weg naar een nog mooiere stad?!	14
01. CITY	26
Sint Servaasbrug: brugwachtershuisje aanpassen (Harry Paping)	28
Sint Servaasbrug: alternatieven beschikbaar (Jean-Paul Colin)	30
Kruispunt Sint Servaasbrug: veiliger maken (Diana van Gijlswijk)	32
Maaspromenade: behoefte aan kwaliteitsimpuls (Wouter Jan Verheul)	34
Hoek Grote Staat - Nieuwstraat: mijn handen jeuken! (Appie Luermans)	36
Pand Jodenstraat: herbestemmen? (Tom Schilderman)	38
Verkoopwagens op Vrijthof en Markt: niet 'sjiek en sjoen' (Liesbeth Bonnemayer)	40
Op weg naar de Thermen 2.0 (Jos Kramer)	42
Houtmaas: een opknopbeurt gewenst (Aafje Barkhof)	44
Wilhelminabrug: een openluchttheater? (Servé Minis)	46
Wilhelminabrug: een andere kijk op de brug (Harald Jochums)	48
Bonbonnière: een nieuwe parel van en voor Maastricht? (Monique Thelen)	50
Vrijthof: weer het mooiste plein van Nederland? (Piet Nelissen)	52
Onze Lieve Vrouweplein: ook geschikt voor rollators en rolstoelen? (Els Brink)	54
RHCL: Non sum qualis eram (Jac van den Boogard)	56
Maaswaterfront: klimaatverandering vraagt om actie (Ronald Rovers)	58
Winkelpuien: respect tonen voor monumenten (Monique Voorvelt)	61
Spoor 20: 'Rondje Maas' (Jeroen Verbeek en Mathieu Bruls)	62
02. JEKERKWARTIER - KOMMELKWARTIER - STATENKWARTIER - BOSCHSTRAATKWARTIER	64
Maasboulevard: een (sociaal) veiliger voet- en wandelpad (Ieke Witteveen)	66
Pand Capucijnenstraat: 'Ten prooi' (Désirée Tonnaer)	68
D'n Ingelsenhoof: mag ik even uitrusten? (Bertien Rebel)	69
Grote Looiersstraat: verdient zóveel beter! (Eduard Disch)	70

Zwingelput: een prijsvraag waard (Willie Paulissen)	72
De Beyart: teruggeven aan de stad? (Sybille Meesters-Felix)	74
Landbouwbelang: geschikt maken voor kunst en cultuur (John Kerkhofs)	76
Landbouwbelang: 'going to the river' (Coen Eggen)	78
Noordelijke Maaspromenade: verzachten (Yajie Wang)	80
Onder de Noorderbrug (Petra Meijers)	82
Viaductpad: een inferno (Laurent Theunissen)	84
03. SINT MAARTENSPORT - WYCK - CÉRAMIQUE	86
Omgeving Riddercomplex: publieke investering gewenst (Camille Oostwegel)	88
Garage De Griend: skatehal? (Ido Holkamp)	90
De Griend 2: op weg naar een Laadstation (Marlies Haack Hermans)	92
Franciscus Romanusweg: hoogbouw met groene uitstraling (René Brouwers)	94
Euroscop Maastricht: meerdere opties (Maarten Jongeneel)	96
Hoogbrugstraat: herstel van oude allure (Nicolette Brouwers-Sarneel)	98
Stationsplein: een planningsvacuüm in de publieke ruimte van Maastricht? (Jo Coenen)	100
Wyck: duurzame invullingen (Team ArchitectenWinkelMaastricht)	102
Passerelle station Maastricht: andere aanlanding (Jeroen Gereken)	104
Spoorwegovergang Duitse Poort: onder het spoor (Peter Claassens)	106
Duitse Poort: herinrichting gewenst! (Luc Coenegracht)	107
Lage Barakken: ingrepen noodzakelijk (Harry Gulpers)	110
Hoge Barakken: werk voor een 'streetart-artist'? (Andrea Nelissen-de Pont)	112
Ruiterij: een 'Urban Arboretum' (Jonas Heuts)	114
Rechtstraat-Zuid: meer ruimte om te flaneren (Pauline Tomlow)	115
Hoge Brug: verlichting en trap verbeteren (Hens Gardeneers)	116
Plein 1992: vergroenen! (Herman van Wissen)	118
Bovenplein 1992: weg met die donkere hoek (Miranda Nelissen)	120
Charles Eyck Park: graag andere bomen (Maurice Martens)	122
Sphinx Céramique-terrein: een vergeten plek? (Wim Staal)	124

Bonnefantenmuseum: een fietsenrek waard (Sophie Spijker)	126
Bonnefantenplein: goed toeven voor gebruikers? (Guido Quanjel)	128
04. VILLAPARK - JEKERDAL - BIESLAND - CAMPAGNE - WOLDER - SINT PIETER	132
Kunstwerk Villapark (Jef Loontjens)	134
Jekerdal: een nog mooier wandelgebied (Jan Staal)	136
Den Dolhaart: een aangename pleisterplaats (Marlies Keijsers)	138
De Koompe: park en eco-vestingpaviljoen (Nico Nelissen)	140
Verbinding Koompe - Tapijn (Buurtplatform St. Pieter - Jekerdal - Villapark)	142
De Koompe: parkeergarage en woningen (Tilly Hoorn te Boekhorst)	144
Park rondom voormalig Bonnefantencollege: 'Jardin des bons enfants' (Frits Hoff en een dertigtal buurtbewoners)	145
Oostflank van de Sint Pietersberg (Elisabeth den Hartog)	148
Mgr. Vranckenplein: geef het plein terug aan de mensen! (Cunera van der Woude en Jos Gielen)	150
Van Wilre tot Wolder (Jos Nijssen)	152
Mgr. Vranckenplein: afbreuk aan het klassieke uitzicht (Arie Voorzee)	154
ENCI: een nieuw leven voor de hijskranen (Ton Heckers)	155
De ENCI Loper: lommerrijke groene fiets- en wandelroute (Will Köhlen)	156
ENCI: openluchtwembad (Hans Hoorn)	158
ENCI-groeve: poortgebouw en nieuwe attractieve wandelroute (Tobias de Groot)	160
05. BRUSSELSEPOORT - MARIABERG - BELFORT - POTTENBERG - MALPERTUIS - CABERG - OUD-CABERG - MALBERG - DOUSBERG - HAZENDANS - DAALHOF	162
Via Regia: verzoek aan een autodealer (Yvonne Boot)	164
Orleansplein: geen pasklaar antwoord (Jo Schoonbrood)	166
Orchideeënstraat: pijnlijke wijkwond (Hein van Uum)	168
Fatimaplein: 'Kunst performance'-plein (Marileen Geutjes)	170
Achterkant Winkelcentrum Brusselse Poort: niet Maastrichts mooiste! (Theo Oostdijk)	172
Terracotaplein: herstel en vergroening (Ineke Meeuws)	173

Pottenberg met open vizier (Jacqueline Verhees)	174
Reinaartsingel: verhoging van de kwaliteit van Malberg (Lily Keijmis)	176
Penatenhof: een betere entree tot Daalhof gewenst (Marlène van de Staay)	178
Een kloppend groen hart voor Daalhof (Emile van Thoor)	180
06. BOSCHPOORT - BOSSCHERVELD - FRONTENKWARTIER - BELVÉDÈRE - LANAKERVELD	182
Sappi-terrein: respecteer het industriële verleden (Jos Nelissen)	184
Boschpoort: een paradijs voor wandelaars!? (Dré van den Broek en Harry Welters)	186
Phoenixweg: verbetering van het aanzicht (Paul Paulussen)	188
Industrieterrein Bosscherveld: volop in beweging (Riet Koch-Jansen)	190
Lage Frontenpark: meer 'leesbaar' maken (Bart Bux)	191
Boscherveld: ruimte voor 'vrijplaatsen' (Pepijn Nelissen)	192
07. WYCKERPOORT - HEUGEMERVELD - WITTEVROUWENVELD - NAZARETH - LIMMEL - SCHARN - AMBY	194
Heerderweg: kansen voor Co-Housing en CPO (Claire Coenegracht)	196
Hoek Heugemerweg - Jonkheer Ruysstraat: een 'tiny forest'? (Elke van Haaren)	198
De Groene Loper: andere toplaag gewenst (Arthur Claessens)	200
De Groene Loper: banken in de avondzon (Hans Moleman)	202
Onze Lieve Vrouw van Lourdeskerk: gewijd aan het volle stadsleven? (John Cüsters)	204
Van Groene Loper tot Blikken Loper (Paul Rutten)	206
Oorlogsmonument: ontwerpwedstrijd gewenst (Jan Voorvelt)	209
Voormalig KPN-terrein: zorgen bij omwonenden (Mark Laudy)	210
KPN-terrein: een kloppend hart (Jos Geurts)	212
Nazareth: bankjes bij Doopkapel ter discussie (Ger Koenen)	214
Miradorplein: een 'beleef-plein' (Fon Habets)	216
Stadionplein: 'trait d'union' tussen groengebieden (Niek Nelissen)	218
Antonius van Paduakerk: icoon van Scharn (Irma van Oijen)	220
Adelbert van Scharnlaan : meer groen a.u.b. (Robinson Daniëls)	222

08. BEATRIXHAVEN - BORGHAREN - ITTEREN - MEERSSENHOVEN - RANDWYCK -	
HEUGEM - HEER - DE HEEG - VROENDAAL	224
Bedrijventerrein Beatrixhaven: relatie met landgoederenzone (José Kamm)	226
Trega-terrein: duurzame woningen voor starters en studenten (Ruud Keijmis)	228
Borgharenweg: maak er een ‘eyecatcher’ van (Ard Gielissen)	230
Plein Borgharen: twee vliegen in een klap (Jo Hensels)	232
Paardengraf Borgharen (Bets van den Abbeele en Elise Oosterbaan)	234
Oeslingerbaan: openbare ruimte anders bestemmen (Herman van den Bosch)	237
De Kleine Weerd: de natuur een handje helpen (Rinie Beckers)	238
Winkelcentrum De Beente: nieuwe kansen! (René Daniëls)	240
Hubert van Doornelaan: wordt steeds erger! (Stefan Graatsma)	242
Heer: perspectieven voor het voormalige voetbalveld (Hanna van den Bosch)	244
Raadhuisplein: bomen en terrassen (Helen Ronner Daniëls)	246
Plein Sint-Petrus’ Bandenkerk: herstel samenhang (Ermo Daniëls)	248
Akersteenweg: aan een ‘facelift’ toe (Ariel Daniëls)	250
De Burght te Heer: een kans voor open doel (Teun Swinkels)	252
De Heeg achterhaald? (Herman Menger)	254
Roserije De Heeg: wat is er echt nodig? (Marco Naseman)	256
Winkelcentrum De Heeg: ga niet uit van de standaard (Elise Oosterbaan)	258
Sibema-viaduct: ligt er voor het grijpen (Jos Houben)	260

09. ALGEMEEN	262
Historisch Maastricht: verdient een betere aanstraling (Eddy Vreuls)	264
GFT-bakken: weg uit de voortuin (Yvonne Appels-Estourgie)	266
De Maastrichtse voortuin in de verdrukking (Eric Wetzels)	268
Van trafohuisje naar kunsthuisje (Vera van Benthem)	272
Bedrijfsgebouwen: meer aandacht voor esthetiek en duurzaamheid (Math Reneerkens)	277
‘Verbeterplekken’ in veelvoud (Nic Pepels)	276
Basta: architectonische spotprenten (Peter van den Berg)	278
Struinplekken: koester verwaarloosde plekken (Hannes van Roosmalen)	280
Kinderkopjes: een alternatief gewenst! (Lily Klaasse)	282
Wee de stad zonder ‘verbeterplekken’ (Menno Homan)	283
Epiloog	284
Literatuur	295
Colofon	297
Contribuanten	298

MAASTRICHT:

OP WEG NAAR EEN NOG
MOOIERE STAD?!

Maastricht is een heel mooie stad. Dat weet niet alleen de (chauvinistische) Maastrichtenaar, maar ook iedereen die deze stad weleens heeft bezocht. En dat zijn er velen, zeer velen. Maar, een stad kan altijd nog mooier worden. Ook dat geldt voor Maastricht. Hoewel de stad in allerlei opzichten 'sjiek en sjoen' is, valt er natuurlijk toch nog wel wat te verbeteren. TOPOS, het architectuurcentrum van Maastricht, probeert via haar activiteiten (lezingen, debatten, excursies, publicaties en dergelijke) de belangstelling voor architectuur en stedenbouw, cultureel erfgoed, landschap en natuur van Maastricht te bevorderen. TOPOS vindt het belangrijk dat iedere Maastrichtenaar zich bewust is van het belang van de kwaliteit van de historische en hedendaagse gebouwde en natuurlijke omgeving. Het bevorderen van ruimtelijke kwaliteit in de brede zin van het woord is het motto bij uitstek van dit lokale architectuurcentrum. Vandaar ook het eerdere TOPOS-initiatief *'Mijn favoriete gebouw in Maastricht en omgeving'* (2020). Liefst 140 'mensen die iets met Maastricht hebben', werkten mee aan een publicatie waarin hun favoriete gebouw in woord en beeld werden gebracht! Een eclatant succes, dat aangeeft dat de schoonheid van de stad velen zeer ter harte gaat!

DURF

Steden hebben vaak de neiging om zich te presenteren als de mooiste stad, de veiligste stad, de meest duurzame stad, de meest fietsvriendelijke stad, de beste winkelstad en noem verder maar op. Borstklopperij en ijdelheid zijn steden niet vreemd. Hoeveel steden hebben echter de

durf om ook hun minder mooie kanten, hun minder fraaie plekken, hun *'verbeterplekken'* voor het voetlicht te brengen? Dat zijn slechts weinig steden. Om eerlijk te zijn, wij moeten de eerste stad in deze nog tegenkomen. Om dit te doen, is ook een zekere moed nodig, want niemand loopt graag te koop met zijn minder fraaie kanten, met zijn onvolkomenheden. Een naar onze mening misplaatste attitude, want wie van zijn stad houdt, moet ook de durf en moed hebben om onder ogen te zien dat niet alles 'sjiek en sjoen' is. Het gaat dan ook niet om lamenteren over alles wat niet deugt, maar juist om het attenderen op onbenutte kansen, op waardevolle potenties, op toekomstperspectieven die nieuwe kwaliteiten mogelijk maken. Met andere woorden om gedurfd zelfonderzoek zonder arrogante vooringenomenheid.

EEN VERRASSEDE TOCHT LANGS 'VERBETERPLEKKEN'

Hoe vreemd het ook in de oren moge klinken, maar er zijn ook andere tochten door een stad mogelijk dan langs de bekende (historische) bezienswaardigheden. Men kan een stad ook vanuit een ander dan puur (cultuur)toeristisch perspectief bekijken en bezoeken. Zo kun je in een stad een verrassende en avontuurlijke tocht maken langs plekken die het in zich hebben om verbeterd te worden. Een dergelijke *'tocht langs verbeterplekken'* vraagt om de ogen wijd te openen, om andere dan de gebruikelijke, voor de hand liggende, plekken op te zoeken, om op een andere dan de traditionele manier naar de stad te kijken. Wie durft die *'verrassende tocht'* met ons te maken? Wedden dat een

dergelijke onconventionele tocht een stimulans is om over plekken in de stad anders te gaan denken, om er gedurfde inspiratie aan te ontlenuen, om er de eigen creativiteit op los te laten. En ... dat is nu juist wat al de personen hebben gedaan die hun bijdrage aan dit project hebben geleverd. Zij geven een signaal af. Zij attenderen op wat nog niet is, maar wel kan worden. Zij hebben gevoel voor de potentiële kracht die in 'verbeterplekken' opgesloten zit. Zij geven aan wat er naar hun mening kan en zou moeten gebeuren met die plekken. Zij dragen positief en constructief bij aan een stad die nooit af is, maar altijd in ontwikkeling is. Dat is ook precies wat je van een betrokken burger mag verwachten, althans naar onze mening!

STEDELINGEN VERANDEREN DE STAD

Dit alles doet ons denken aan een bredere urbane beweging die de laatste jaren aan populariteit wint. Deze is terug te voeren tot de bekende Jane Jacobs die in het begin van de jaren zestig van de vorige eeuw in haar boek *'The death and life of great American cities'* (Jacobs, 1961) een pleidooi hield om de stedeling meer invloed te geven op de ruimtelijke planning. Ik haar legendarische strijd tegen het omineuze plan van de toenmalige stadsplanner van New York, Robert Moses, om midden door Manhattan een grote autoweg aan te leggen, wist zij de plaatselijke bevolking te mobiliseren om tegen dit megalomane plan protest aan te tekenen. En met succes! Sinds die tijd zijn op allerlei manieren, zoals inspraak, bewonersparticipatie, bewonerscomités, buurtcomités en op basis van talrijke burger-

initiatieven, plannen van de grond gekomen die meer recht doen aan wat 'de' stedeling wil. De bekende Richard Sennett heeft in zijn boek *'Stadsleven: een visie op de metropool van de toekomst'* (Sennett, 2018) een warm pleidooi gehouden voor wat hij noemt 'de open stad', een stad waar niet alles van te voren nauwkeurig (ruimtelijk) gepland is, maar waar juist plaats is voor onvoorspelbaarheden en toevalligheden. Iedereen mag in 'de open stad' meedelen en een bijdrage leveren aan de toekomst van de stad! Mariska van den Berg heeft een inventarisatie gemaakt van dit soort initiatieven onder de titel *'Stedelingen veranderen de stad'* (Van den Berg, 2013). Zij - en met haar vele anderen - wijzen op kleinschalige initiatieven waarmee bewoners, activisten, kunstenaars, architecten en andere burgers, naar eigen inzicht ingrijpen in de publieke ruimte. Hoe een bonte verzameling van kleine initiatieven tot een nieuwe kijk op de ontwikkeling van de stad leidt. Je hoeft niet per se bij 'boekenwijsheid' te rade te gaan. Kijk bijvoorbeeld eens op de stadspagina van een regionale krant of sla er eens een weekkrant op na, bijvoorbeeld VIAMaastricht, en verbaas je over de grote hoeveelheid burgerinitiatieven waarvan melding wordt gemaakt. Het gaat om talrijke (kleine) vormen van zelforganisatie, van co-creatie, van nieuwe coalities en van betrokken burgers die vorm en inhoud geven aan wat wel de *'doe-democratie'* wordt genoemd. Vele kleintjes maken ook hier een groot geheel. Dit TOPOS-initiatief is illustratief voor deze bredere urbane beweging, voor de genoemde 'doe-democratie' en voor de gedachte dat alle kleine beetjes helpen.

MAASTRICHT: OP WEG NAAR EEN NOG MOOIERE STAD?

In augustus 2020, de tijd tussen de eerste en tweede golf van de corona-pandemie, is door TOPOS het initiatief genomen om aan *'mensen die iets met Maastricht hebben'* te vragen een plek in de stad aan te wijzen die voor een kwalitatieve verbetering in aanmerking zou kunnen komen. Onder de titel *'Maastricht; op weg naar een nog mooiere stad!'* is een oproep gedaan om een inzending te verzorgen voor een 'verbeterplek' in Maastricht. Van die mogelijkheid is volop gebruik gemaakt. Maar liefst 123 inzendingen zijn in het najaar van 2020 aan TOPOS toegestuurd; een aantal dat de stoutste verwachtingen heeft overtroffen. Zijn de mensen die iets met Maastricht hebben dan niet tevreden over hun stad? Het grote aantal inzendingen bewijst naar onze mening juist het tegendeel. De mensen zijn zó trots op hun stad, dat ze graag positief en constructief hun steentje aan de toekomstige ruimtelijke kwaliteit van de stad willen bijdragen. Het getuigt van een grote betrokkenheid en een fier engagement van de burger bij de stad.

FUNDAMENTELE VRAGEN

Een ogenschijnlijk 'onschuldig' initiatief als het aanreiken van 'verbeterplekken', kan toch de nodige emoties oproepen. Immers een verzoek om zulke plekken onder de aandacht te brengen, geeft aanleiding tot het stellen van fundamentele vragen. Wat maakt een stad tot een mooie stad? Kan een stad nog mooier worden gemaakt? Moet een stad wel mooier worden gemaakt? Wat wordt precies onder mooi (en lelijk) verstaan? Is mooi wel zo belangrijk

of gaat het eerder om andere zaken, om een veilige stad, een sociale stad of een duurzame stad? Wie zijn de mensen die een pleidooi houden voor een mooiere stad? Wat zijn hun motieven? Welke schoonheidsopvattingen en -idealen hebben ze? Hoe willen ze hun doelen bereiken? Welke middelen gebruiken ze daarvoor? Allemaal vragen die te maken hebben met opvattingen die er leven over wat een stad moet zijn, wat een ideale stad is, of meer algemeen: welke stadsidealen er leven. Zo lang als steden bestaan, worden de genoemde vragen gesteld, zo valt ook te lezen in het boek *'Op zoek naar de hemel op aarde; stadsidealen door de eeuwen heen'* (Nelissen, 2013).

MOET ALLES WEL 'SJIEK EN SJOEN' ZIJN?

Verder dringt zich natuurlijk ook de vraag op of in een stad alles wel (heel) mooi moet zijn. Hebben verwaarloosde gebieden niet ook hun charme? Behoren zulke plekken ook niet gewoon bij de stad? Mag er dan geen ruimte zijn voor wat minder fraaie plekken? Zijn dat niet juist de plekken waar boeiende innovaties van de grond komen? Heeft een stad niet juist behoefte aan broedplaatsen? Moet alles wel 'sjiek en sjoen' zijn? Daarnaast worden pleidooien gehouden voor het bevorderen van ruimtelijke kwaliteit van Maastricht, voor de verbetering van het woon- en leefklimaat, voor de aanpak van verwaarloosde en vervallen stadsgebieden. Met andere woorden een *'cri du coeur'* voor *'Maastricht: inzetten op ruimtelijke kwaliteit'* (Nelissen, 2012). Allemaal terechte vragen en kanttekeningen die in een open 'stadsdebat' aan de orde (zouden) moeten komen.

DE GESCHIEDENIS VAN SCHOONHEID EN LEIJKHEID

Als intermezzo nog een (literatuur)verwijzing. Liefhebbers van verdiepende analyses over ‘schoonheid’ en ‘lelijkheid’, kunnen zich vergapen aan een tweetal boeken van de bekende auteur Umberto Eco. In *‘De geschiedenis van de schoonheid’* (Eco, 2005) wordt ingegaan op de schoonheid door de eeuwen heen in de schilderkunst, beeldhouwkunst, architectuur, film, fotografie, literatuur en poëzie. Zoals Eco in de inleiding zegt: ‘de perceptie van schoonheid is afhankelijk van het tijdsgewricht en van de cultuur’. Met andere woorden, ook schoonheid is onderhevig aan mode. In *‘De geschiedenis van de lelijkheid’* (Eco, 2011) wordt overigens opgemerkt dat lelijkheid en schoonheid ogenschijnlijk elkaars tegengestelden zijn. Maar, naast het tegenovergestelde van schoonheid omvat het begrip lelijkheid namelijk nog heel veel meer: ‘lelijk’ is voor Umberto Eco namelijk ook gruwelijk, monsterlijk, gemeen, sadistisch, obscene, grof, boers, crimineel, smerig, abject, mismaakt, ziek, unheimlich, gotisch, kitsch, decadent et cetera. Wat wél precies overeenkomt bij een vergelijking van schoonheid en lelijkheid is de doorslaggevende rol van de subjectieve blik: het predikaat lelijkheid, net als dat van schoonheid, hangt in hoge mate af van het waarnemende subject.

HET BELANG VAN PRETTIGE PUBLIEKE RUIMTEN

Het belang van prettige publieke ruimten in de stad kan niet genoeg worden benadrukt. Het is verwonderlijk hoeveel aantrekkingskracht een prettige plek kan hebben op

de stadsbewoner, de dagelijkse gebruiker, de toerist of de toevallige passant. Verheul drukt het als volgt uit: ‘We laten ons graag verrassen door een mooi park of plein waar we kunnen uitrusten in het groen of rond kunnen kijken naar de mensen om ons heen. We lopen of fietsen liever een stukje om door een prettige straat met gevarieerde gevels en met een afwisselend gebruik van de plint dan dat we ons door een saaie of onprettige straat verplaatsen.’ Terecht, want een goede publieke ruimte geeft identiteit aan een gebied. Het vertelt een verhaal van een plek, stimuleert ontmoeting, of biedt andere gebruiksmogelijkheden passend bij onze specifieke behoefte van dat moment. Het draagt bij aan economische voorspoed, aan veiligheid, gezondheid en geluk (Verheul, 2017). Het creëren of verbeteren van publieke ruimte is daarom een uitdagende opgave voor iedereen die zich met de stad bezighoudt: van maatschappelijk werker tot vastgoedontwikkelaar, van architect tot city marketeer. De zo-even genoemde Verheul merkt verder op: ‘Aandacht voor publieke ruimte is echter niet vanzelfsprekend. Beheerders, ontwerpers en ontwikkelaars van de gebouwde omgeving veronachtzamen de publieke ruimte nog te vaak.’

POTENTIES VAN PLEKKEN ONDERKENNEN

In de ogen van *‘mensen die iets met Maastricht hebben’* zijn er in onze stad de nodige plekken die - soms op een eenvoudige manier en met weinig middelen - aangenamer, prettiger, mooier, vriendelijker en veiliger gemaakt kunnen worden. De potentie die de ‘verbeterplekken’ hebben kun-

nen en moeten worden benut, daarover zullen velen het met ons eens zijn. Terzijde zij opgemerkt dat ‘lelijkheid’ ook zijn charme kan hebben en dat er soms zelfs sprake kan zijn van ‘de schoonheid van lelijkheid’ om het maar eens paradoxaal te stellen. Of om Umberto Eco nog een keer ten tonele te voeren: hij citeert in zijn inleiding de heksen uit Macbeth die uitschreeuwen: ‘Het mooie is lelijk en het lelijke is mooi’. Dit zijn we niet per definitie eens met Shakespeare, Macbeth en de heksen!

VERBETERPLANNEN IN VEELVOUD

Een stad kan op talrijke manieren mooier worden gemaakt. Dat kan ruimtelijk, stedenbouwkundig, architectonisch, cultuurhistorisch en landschappelijk. Dat kan door middel van plannen voor de hele stad, plannen voor buurten, pleinen en straten, maar ook door plannen voor winkelcentra, bedrijfsterreinen, individuele gebouwen en mini-plekjes. Een stad is een ‘patchwork’ van zeer uiteenlopende ruimtelijke milieus met allemaal hun eigen karakter, hun eigen charme en hun eigen identiteit. Wolder is anders dan Limmel. Het Villapark is anders dan het Blauw Dorp. Het ene plein is fraaier dan het andere. Het ene kruispunt is overzichtelijker en veiliger dan een ander. Een monument is anders dan een gewaagde nieuwbouw. De ene gevel is fraaier dan de andere, enzovoort. Het mooier maken van een stad is dan ook vaak chirurgisch werk dat om kennis, betrokkenheid en toewijding vraagt en dat met deze diversiteit en pluriformiteit van de stedelijke ruimte juist rekening moet houden.

EEN TAAK VOOR WIE?

Het is toch de taak van de overheid, van het gemeentebestuur om de stad mooi te maken en mooi te houden? Daarvoor beschikt de gemeente toch over deskundigen: over stedenbouwkundigen, over architecten en over landschapsdeskundigen? Dat zijn toch de mensen die verstand van zaken hebben, die hun opleiding op dat gebied hebben gehad, die over de vereiste expertise beschikken? Natuurlijk is het de taak van de lokale overheid om een belangrijke rol te spelen bij de schoonheid van een stad. Dat is een opgave voor het lokale bestuur en voor de lokale politiek. Maar niet alleen voor deze partijen. Dat geldt ook voor adviescommissies, zoals de Welstands/Monumentencommissie, voor woningcorporaties, voor buurtorganisaties, voor stichtingen en verenigingen, voor projectontwikkelaars en voor bouwbedrijven. En uiteraard ook voor vertegenwoordigers van de vormgevende disciplines: architecten, restauratiearchitecten, binnenhuisarchitecten, planologen, stedenbouwkundigen, landschapsdeskundigen, kunsthistorici en monumentenzorgers. Eigenlijk is het een taak voor iedereen, op elk tijdstip en op elke plaats. Kort gezegd: de opgave is coproductie! Maar dat wordt niet door iedere partij zo gevoeld, laat staan gepraktiseerd.

DE BURGER AAN HET WOORD

De zorg voor de ruimtelijke kwaliteit is - zoals gesteld - ook de taak van buurtorganisaties en van ‘de gewone burger’. Vooral de burgers hebben weleens het (terechte) gevoel dat de lokale overheid niet altijd luistert naar de geluiden

die er in de stad te horen zijn. Burgers die dagelijks in hun woonomgeving zien dat er dingen niet kloppen, dat situaties verbeterd kunnen worden, lopen weleens tegen een muur van (on)begrip en ergeren zich aan het feit dat ze niet of onvoldoende worden gehoord. Via het TOPOS-initiatief wordt daarin een beetje verandering gebracht. Gelukkig, want dat is ook hard nodig!

BASISDEMOCRATISCH VERLANGEN

'Iedereen' kon in principe een inzending voor een 'verbeterplek' indienen, maar in de praktijk zijn het toch vooral de mensen die direct of indirect bij TOPOS betrokken zijn. Dat zijn onder andere architecten, stedenbouwers, bij de bouw betrokken personen, leden van verenigingen en organisaties die zich actief voor hun buurt of een specifiek onderwerp inzetten, Maastrichtenaars die naar hun stad zijn teruggekeerd, maar ook gepensioneerden die in de gaten houden wat er allemaal in de stad gebeurt, fotografen die letten op bijzondere plekken in de stad en bewoners die denken een goed idee te hebben om hun stad te verbeteren. Het aantal en de gevarieerdheid van de 'inzenders' van de 'verbeterplekken' is indicatief voor het 'basisdemocratisch verlangen' dat altijd in een stad leeft!

DE TERM 'VERBETERPLEKKEN'

We hebben bewust gekozen voor de term 'verbeterplekken'. Het gaat niet om wat wel genoemd wordt 'black spots', slechte plekken die ergernis en chagrijn oproepen. Nee, het gaat om plekken die het in zich hebben om ver-

beterd te worden en daardoor een positieve bijdrage aan het stadsbeeld kunnen leveren. Dit impliceert dat het niet alleen om commentaar en kritiek op de betreffende plek gaat, maar ook en vooral om de mogelijkheden die een plek heeft om de ruimtelijke kwaliteit van Maastricht te vergroten. Het gaat daarbij niet alleen om een esthetische kwestie, maar om plekken die aangenamer, prettiger, veiliger, gerieflijker en duurzamer gemaakt kunnen worden. Met andere woorden, het gaat om verhoging van de ruimtelijke kwaliteit van de stad in de brede zin van het woord.

OF TOCH MAAR NIET?

Er kunnen talrijke argumenten en overwegingen zijn (geweest) om toch maar niet aan dit initiatief mee te doen. We horen de geluiden van de critici al in onze oren suizen. Is het erg dat er verwaarloosde en onverzorgde plekken zijn in de stad? Wie heeft er last van? Ook aan lelijkheid wen je, zoals in het bekende liedje over een lelijke vrouw wel wordt beweerd. Met andere woorden je went aan verwaarloosde plekken. Ook andere punten worden genoemd om verstek te laten gaan, zoals 'ze doen er toch niets aan', 'er zijn andere belangrijkere zaken', 'de Maastrichtenaar moet altijd iets te klagen hebben', 'er blijft altijd wel iets te verbeteren', 'het zijn altijd dezelfde klagers', 'kritiek is er altijd wat je ook doet', 'wat kost het allemaal' en 'het is toch allemaal veel te duur'. Het meest dodelijke argument was 'het helpt toch niet'. Nee, zeker niet als je niets doet, dan gebeurt er uiteraard niets. Dat is een waarheid als een koe!

DE SCHADUWKANTEN VAN 'LELIJKE PLEKKEN' IN DE STAD

Lelijke plekken in de stad hebben namelijk ook hun schaduwkanten. Ze roepen ergernis op. Ze zijn een bron van irritatie. Ze doen twijfelen aan de kracht van het gemeentebestuur om er iets aan te doen. Ze zorgen ervoor dat mensen zich voor hun eigen stad schamen. Ze hebben een negatieve invloed op het imago van de stad. Lelijkheid zorgt voor nieuwe lelijkheid. Lelijke plekken zijn aantrekkingspunten voor afval en illegale stort. Ze trekken vaak mensen aan die daar niets te zoeken hebben. Kortom, ze zijn voor een stad in het algemeen disfunctioneel.

DE SCHADUWKANTEN VAN EEN (TE) MOOIE STAD

De schaduwkanten van lelijke plekken in de stad zijn evident, maar er wordt wel over het hoofd gezien dat 'mooie plekken' in de stad, meer in het algemeen '(te) mooie steden', 'te mooie plekken' ook hun schaduwkanten hebben. Toeristen komen in groten getale naar mooie plekken en mooie steden. Het gevolg is dat bepaalde delen van de stad overvol raken, dat er sprake is van saturatie, dat de betreffende gebieden vol staan met terrassen, dat souvenirwinkels oververtegenwoordigd zijn, dat feestende bezoekers veel lawaai en overlast bezorgen en dat de stad kan uitgroeien tot een openluchtmuseum waaruit het 'gewone leven' verdreven is. Om nog maar niet te spreken van de 'gekke' vervoersmiddelen waarmee toeristen zich door de stad laten vervoeren of zichzelf vervoeren: toeristentreintje, paardentram, paard en wagen, fietstaxi, oldtimer, funbike, segway, bierkar, step, enzovoort, enzovoort.

TYOLOGIE VAN 'VERBETERPLEKKEN'

Welke 'verbeterplekken' worden nu voorgesteld? Die zijn veelvuldig en gevarieerd. Desondanks kan men ze onderbrengen in een overzichtelijke typologie. Het gaat namelijk vooral om plekken in de sfeer van:

- a. Braakliggende en verwaarloosde terreinen
- b. Onderkomen bedrijfsterreinen en bedrijfsgebouwen
- c. Gevaarlijke en onoverzichtelijke verkeerssituaties
- d. Leegstaande panden
- e. Verwaarlozing van landschap, natuur en groen
- f. Slecht ingerichte en verzorgde openbare ruimten en pleinen
- g. Winkelcentra
- h. Ontsierende graffiti
- i. Ongelukkige (her)bestemmingen
- j. Diversen

TYOLOGIE VAN OPLOSSINGSSUGGESTIES

Ook de oplossingsuggesties voor de 'verbeterplekken' zijn gevarieerd. Ze bestrijken een breed scala van ingrepen: van verwijderen van split, via herbestemming van een monumentaal pand tot het opschonen van een terrein en het herstellen van de natuur. Ook hier kan een typologie van worden opgesteld, te weten:

- a. Een suggestie
- b. Een kleine ingreep
- c. Een ruimtelijke voorziening

- d. Een globale schets
- e. Een ruimtelijk plan
- f. Een invitatie aan eigenaar
- g. Een invitatie aan (lokale) overheid
- h. Een invitatie tot coproductie
- i. Diversen

ORDENING VAN 'VERBETERPLEKKEN'

Hoe de 'verbeterplekken' te ordenen, hoe deze te presenteren? Hoe de 'catalogus van verbeterplekken' op te bouwen en in te delen? Wij hebben ervoor gekozen om ze te rangschikken naar buurt-wijk, waarbij we de gebruikelijke buurt-wijkindeling van Maastricht als uitgangspunt hebben genomen. We hebben een aantal dicht bij elkaar gelegen wijken samengevoegd en zijn zo gekomen tot acht groepen buurt-wijk. Voorts zijn er enkele 'verbetervoorstellen' gedaan die niet op een enkele plek betrekking hebben, maar op de gehele gemeente Maastricht. Deze voorstellen hebben we in de rubriek 'Algemeen' ondergebracht.

SLOT

Wij bieden deze *'Verrassende tocht langs verbeterplekken'* aan de stad Maastricht en haar burgers aan in de hoop en veronderstelling dat een en ander daadwerkelijk bijdraagt aan ***'Maastricht: op weg naar een nog mooiere stad?!'***.

ontembaar vocht de muur tegen vijand en vuur, tot 't
koortsig bollend bezweek, keien als koper liet rollen
haar buik waarachtig een wortelwaterkrater bleek
en vijf maanden op 'nide omde tijd opbouw te stellen

CITY

● SINT SERVAASBRUG 1947, MAASTRICHT

● SINT SERVAASBRUG 2020, MAASTRICHT

SINT SERVAASBRUG:

BRUGWACHERSHUISJE AANPASSEN

Hoewel het niet met zekerheid kan worden vastgesteld, zijn de Maastrichtenaren ervan overtuigd dat de Sint Servaasbrug de oudste brug van Nederland is. De brug werd gebouwd tussen 1280 en 1298 ter vervanging van de in 1275 ingestorte vorige brug. Tussen 1932 en 1934 heeft een grote restauratie plaatsgevonden waarbij de gehele brug is afgebroken, maar wel met behoud van de pijlers. Onder de waterspiegel werden tussen de pijlers halfronde contrabogen van beton aangebracht. Na deze restauratie werd een stalen brug geplaatst aan de Wyckerzijde door de firma Sanders uit Enschede in juli 1933. Tussen de bogen en de stalen brug werden aan beide zijden torens geplaatst. Aan de zuidzijde werd toen het Sint Servaasbeeld van Charles Vos geplaatst. In de vijftiger jaren werd de stalen brug verbreed met een hefconstructie voor het toegenomen scheepvaartverkeer. Hierbij moesten de beide torens verwijderd worden om plaats te maken voor een glazen brugwachtershuisje.

Dit glazen huisje zou naar mijn mening vervangen moeten worden door een kleinere uitvoering van de voormalige toren met ramen aan weerszijden om zo een een beter en passender geheel te creëren. En natuurlijk met een dak met kantelen van de toren, zoals we die uit de restauratie van 1934 kennen.

Harry Paping, *fotograaf*

SINT SERVAASBRUG:

ALTERNATIEVEN BESCHIKBAAR

In 2007 werd gestart met het blootleggen van de achtste (historisch gezien de tiende) boog van de Sint Servaasbrug. Het eindresultaat was hartverheffend op één onderdeel na: de afzichtelijke metalen borstwering ter vervanging van de oorspronkelijke stenen. Het metaal is een gruwelijke kloon van het nieuwe brugdeel dat aansluit op Wyck. Direct rechts van het kiosk bevindt zich een drie à vier meter lang stuk. Aan de overkant een helaas nog meer in het oog springend stuk van circa tien meter. De gelijkenis met aaneengeschakelde stroomkastjes is groot. Het zal op die plekken niet langer mogelijk zijn een stenen borstwering te metselen, maar waarom is niet gekozen voor een van de twee volgende opties?

Herplaats daar stukken gietijzeren hekwerk die oorspronkelijk (van 1837 tot 1932) over de volle lengte en aan beide

zijdes van de brug stonden. Delen van dit gedemonteerde hekwerk zijn momenteel te vinden op onder andere Calvariestraat, Begijnenstraat en op de Verwerhoek. Misschien ligt nog ergens het stuk opgeslagen dat ooit op de Ezelmarkt stond, of komen sommige delen niet tot hun recht op hun huidige plek. Het hekwerk opnieuw smeden biedt eventueel ook soelaas.

Een andere mogelijkheid is nog verder terug te gaan in de tijd, namelijk naar de Romeinse, toen de brug zo'n tweehonderd meter zuidelijker lag. Er was destijds een houten overspanning. Waarom niet dit stukje historie laten herleven op de twee genoemde plekken? Bewerk het hout zo dat het een zekere ouderdom uitstraalt. Het zal menigeen verbazen hoe mooi dit verlengstuk aansluit op de stenen overspanning.

Jean-Paul Colin, *schrijver en recensent*

● SINT SERVAASBRUG, MAASTRICHT

KRUISPUNT SINT SERVAASBRUG:

VEILIGER MAKEN

Het is een wonder dat er niet meer ongelukken gebeuren op het kruispunt Sint Servaasbrug - Kesselskade - Maastrichter Brugstraat - Vissersmaas. Voor iedere verkeersdeelnemer is de situatie ter plekke onduidelijk en daardoor verwarrend en ook (levens)gevaarlijk. De toerist die vanaf het station over de Sint Servaasbrug naar de Grote Staat en het Vrijthof loopt, steekt - zonder op het overige verkeer te letten - de Kesselskade over. Hij of zij denkt in een wandelgebied te zijn. De fietser die komend vanaf de Vissersmaas zijn weg wil vervolgen richting Kesselskade ergert zich aan het feit dat voetgangers zo maar de straat oversteken. De fietsers die van de Sint Servaasbrug naar de Maastrichter Brugstraat rijden, letten niet op de borden die aangeven dat men in een voetgangersstraat komt en dat fietsen in die straat verboden is. De vrachtauto's die in de ochtend de winkels en horecagelegenheden van de genoemde straten bevoorraden, zorgen ervoor dat de onoverzichtelijkheid van dit kruispunt alleen maar wordt vergroot.

Hoe deze verkeerssituatie te verbeteren? Een van de opties is om zebrapaden aan te leggen voor de voetgangers komend van en gaand naar de Sint Servaasbrug. Een andere optie is om de route Vissersmaas - Kesselskade prioriteit te geven en stopborden voor fietsers en voetgangers te plaatsen vanaf de Sint Servaasbrug richting binnenstad en stopborden vanaf de Maastrichter Brugstraat richting Sint Servaasbrug. De 'beste' oplossing is naar mijn mening om op het kruispunt verkeerslichten te plaatsen. Zonder aanpassing van de verkeerssituatie is het wachten op de eerste verkeersdode!

Diana van Gijlswijk, bezoeker van Maastricht

● SINT SERVAASBRUG, MAASTRICHT

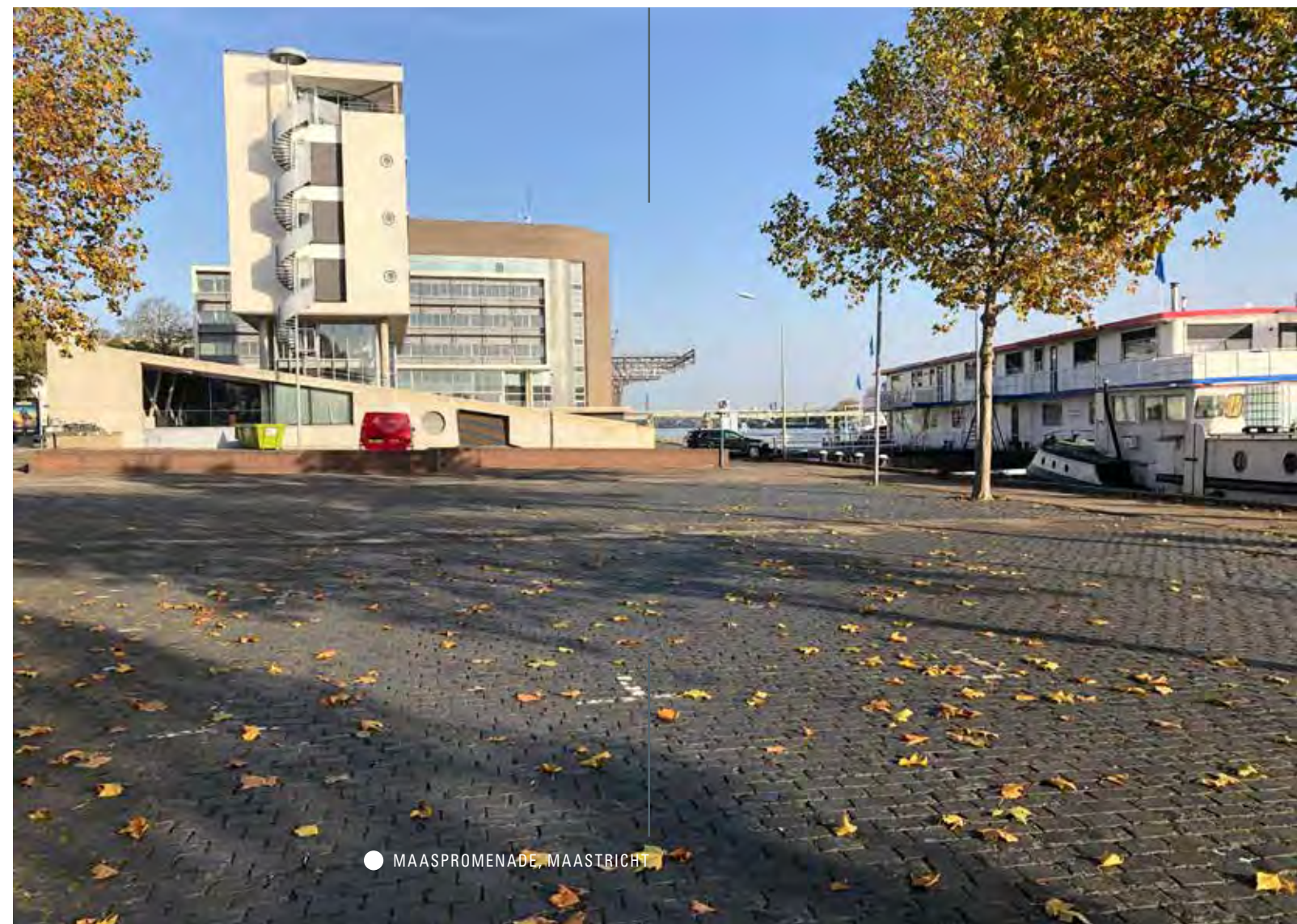
MAASPROMENADE:

BEHOEFTE AAN KWALITEITSIMPULS

Rivieroevers zijn in potentie een van de meest aantrekkelijke plekken in een stad. De beroemde stadsplanoloog Kevin Lynch (1960) deed ooit onderzoek naar de 'mental map', het stedelijk beeld dat bewoners en frequente bezoekers van een stad in hun hoofd hebben: een mentale kaart van hun geliefde stad die zij zo kunnen tekenen op een vel papier als zij ernaar worden gevraagd. Naast wegen, knooppunten, buurten en 'landmarks', ontdekte Lynch dat 'edges' tot een van de vijf identiteitsdragers van het stadsbeeld behoren. Met een 'edge' wordt bedoeld: de overgangszone tussen de ene en de andere ruimtelijke structuur, denk aan de overgang van water (of groen) naar de gebouwde omgeving. Een rivieroever is typisch een voorbeeld van een 'edge'. Rivieroevers roepen een zekere spanning op en bieden vaak mooie uitzichten. Als je langs een stadsrivier wandelt, kun je zowel het water - en de levendigheid op het water - als de stedelijke bebouwing (de 'skyline') aan beide rivierhelften ervaren. Rivieroevers zijn vaak een favoriete wandelplek voor bewoners en bezoekers, en ook een dankbaar onderwerp voor professionele en amateurfotografen. Door de industrialisatie werden steden lange tijd met de rug naar de rivier ontwikkeld en werden rivieroevers voornamelijk gebruikt voor het laden en lossen van schepen, maar in het post-industriële tijdperk hebben rivieroevers een belangrijke culturele en recreatieve betekenis gekregen.

Ook voor Maastricht is de oever van de Maas een belangrijk visitekaartje. Vooral rondom de Sint Servaasbrug kun je iconische stadsfoto's maken. Zoek in Google Afbeeldingen alleen naar 'Maastricht' en je ziet meteen talloze voorbeelden van een van de mooiste stadsbeelden die ons land rijk is. Toch hoeft je niet ver van de Sint Servaasbrug af te lopen om met een minder aantrekkelijk beeld te worden geconfronteerd. Deze zomer wandelde ik vanaf de Sint Servaasbrug op de westelijke stadshelft over de Maaspromenade richting het noorden op weg naar het Sphinxkwartier. Halverwege de route stuitte ik op een nietszeggend stuk asfalt aan de Maas. Bedoeld als parkeerplek, vol met gaten en rommel op straat. Het uitzicht op de Maas werd belemmerd door een coffeeshopboot en een winkelboot functionerend als groothandel. Ik dacht: 'Waarom dit hier op zo'n centrale plek in Maastricht?' De publieke ruimte moet hier toch veel beter kunnen? Rivieroevers als deze lenen zich bij uitstek voor recreatief groen, mooie bestrating, zitmeubilair en een programmering met andere functies. Flaneren hoort bij Maastricht, zeker langs de Maas. Maar nu is deze plek de naam 'Maaspromenade' onwaardig. Ik hoop dat Maastricht de rivieroevers op plekken als deze een kwaliteitsimpuls zal geven. Zeker de compacte, stenige en vaak overvolle binnenstad van Maastricht heeft de rust en ruimte van de Maas nodig. De rivier is de levensader van de stad en dat verdient aantrekkelijke oevers!

Wouter Jan Verheul,
universitair docent en onderzoeker, TU Delft

● MAASPROMENADE, MAASTRICHT

● GROTE STAAT - NIEUWSTRAAT, MAASTRICHT

HOEK GROTE STAAT - NIEUWSTRAAT:

MIJN HANDEN JEUKEN!

De compacte, historische binnenstad van Maastricht oogst lof van velen. Maar gegeven de torenhoge huren is het particulier initiatief kansloos en zijn het de ketens die voor een eentonig winkelaanbod zorgen. Weet u nog? Groentewinkel Janssen in de Spilstraat, daar tegenover lunchroom Duchateau, iets verder traiteur Florop, in de Kleine Staat Fin Bec en vlak daarnaast lunchroom Coenegracht, hoekje om naar traiteur Cremers en lunchroom Tuscho. Je moet ook naar het verleden kijken om de toekomst te 'designen'. Ook de Nieuwstraat kende jaren geleden veel particuliere winkels (Loe Lap, slagerij Kamps) maar is thans in pijnlijk verval. De hoek Grote Staat - Nieuwstraat oogt smakeloos, de leegstand is enorm.

Het kan anders! Op Leicester Square in Londen zijn (onlangs) twee fantastische zaken geopend: een M&M

shop en een Legoshop. Kijk eens op Google hoe groot en fraai de buiten- en binnenkant van de winkels zijn en wat voor uitstraling! Alleen al de M&M shop heeft vijf (!) verdiepingen. Mega-publiekstrekkers (primeur voor Nederland en Euregio). Echt geen kitsch, maar chic! Kan zo in de grote panden van de Nieuwstraat. Plaats daarbij een ouderwetse lunchroom, een speelgoedzaak, een André Rieu (muziek-)shop en kleine proeflokaaltjes met terrasjes... de loop komt weer in de straat. Knap dan tevens de hoek van de straat op en zorg daar voor een uitnodigende entree. Veel beroemde winkelstraten kiezen ervoor gasten welkom te heten in hun straat met behulp van fraaie gietijzeren welkomstbogen en zorgen ook voor een goede bewegwijzering, zie bijvoorbeeld Carnaby Street in Londen. Kan hier ook, moet eigenlijk. Mijn handen jeuken!

Appie Luermans

PAND JODENSTRAAT:

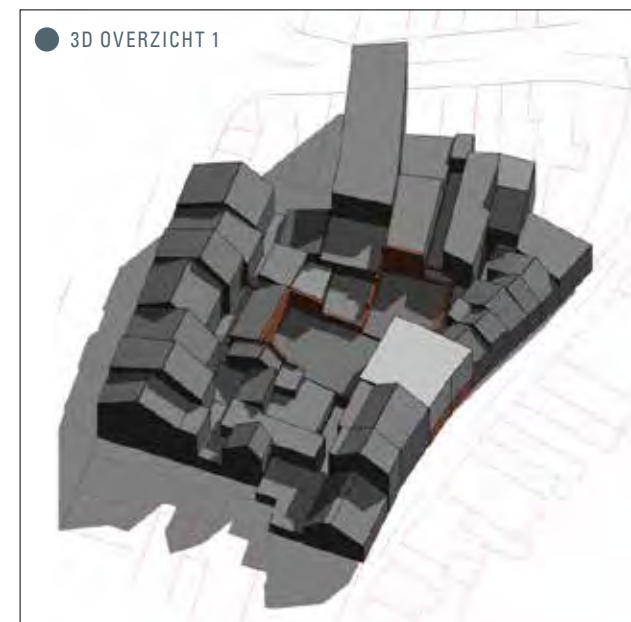
HERBESTEMMEN?

Toen mij het initiatief van Topos onder de aandacht werd gebracht, dacht ik eerst dat mijn voordracht voor deze locatie er eigenlijk niet toe deed. Maar het idee om iets met het pand Jodenstraat 7 te doen speelt al langer door mijn hoofd. En nu ik er meer over nadenk en dat heb kunnen delen met mijn vrienden Gerard en Luc, allebei architect, is het naar mijn mening wel degelijk een 'verbeterplek'. De locatie waar ik over spreek ligt verscholen achter de Jodenstraat. Ze sluit aan bij de achterzijde van diverse panden in de Kleine Staat en de Maastrichter Brugstraat. Het is een samenraapsel van aanpassingen uit vervlogen tijden. Dit verdient wel enige toelichting.

Ik heb 40 jaar gewoond in de Kleine Staat boven Het Kou-senhuis en als derde generatie werkzaam geweest binnen dit bedrijf, dat mijn grootouders in 1924 in de Wolfstaat hadden opgericht. Door groei en uitbouw van onze zaken hebben we dit pand Jodenstraat 7, de voormalige hoeden-fabriek van Dassen, in 1969 aan ons portfolio kunnen toe-voegen. Eerst met de gedachte om het bij onze tweede winkel 'Patricia Mode' in de Kleine Staat (huidige Claudia Sträter) te betrekken, maar door een veranderende markt hebben we daar toch van afgezien. Wat bleef was een oud en verlaten pand wat verder aftakelde en wat moeilijk bleek te herbestemmen.

Het deed ons in de negentiger jaren van de vorige eeuw besluiten om het gedeelte gelegen aan de Jodenstraat, deels af te stoten. We hebben het samen met een woning-

● JODENSTRAAT 7, MAASTRICHT

bouwvereniging op de verdiepingen herbestemd tot stu-dentenunits. Daarmee speelden we in op de toenemende vraag naar betaalbare studentenkamers. De begane grond en achterbouw bleven in ons bezit en dienden hoofdzake-lijk als opslag en garage. Echter dat is niet meer van deze tijd in de binnenstad. Bovendien is de Jodenstraat een steeds moeilijker toegankelijke en te bevoorraden straat. Reden om het roer om te gooien en te kijken naar wat er wel mogelijk is.

Wat is dan de verbetersuggestie voor deze locatie? Het destijds in zee gaan met een woningbouwvereniging was een verstandige beslissing. Dat heeft me gestimuleerd om opnieuw na te denken op welke manier ik met de rest van deze locatie om zou kunnen gaan. De eerste oriënterende gesprekken met de gemeente Maastricht hebben hierover

plaatsgevonden. Nu ben ik aan zet. Met mijn voorstel denk ik in te spelen op de grote behoefte naar betaalbare woningen.

Ik wil een steentje bijdragen aan een verbetering van de kwaliteit van de gebouwde omgeving in de stad Maas-tricht, de stad waar ik al mijn hele leven woon en werk. De bijgaande 3d studie geeft de locatie weer en biedt ook aan-knopingspunten voor hoe de 'verbeterplek' op een zorg-vuldige manier zou kunnen worden ontwikkeld.

Tom Schilderman, *ondernemer uit Maastricht*

VERKOOPWAGENS OP VRIJTHOF EN MARKT:

NIET 'SJIEK EN SJOEN'

In Nederland is voor veel ingrepen in de omgeving een zogenaamde 'omgevingsvergunning' vereist. Verder kennen veel gemeenten, ook de gemeente Maastricht, een Welstandsnota. Voor restauraties van (rijks)monumenten en voor (ver)bouw van panden in door het Rijk en door de gemeente beschermde stads- en dorpsgezichten gelden nog aanvullende regels. Wanneer een omgevingsvergunning vereist is bij een ver- of nieuwbouwplan, dan is ook een advies van de Welstands-/Monumentencommissie nodig. Maar, ik begrijp soms niets van waar wel of niet een vergunning voor moet worden afgegeven en welke plannen nu wel of niet de Welstandscommissie moeten passeren. Van bemoeienis door de Gemeente met naar mijn mening onbelangrijke zaken, zoals een drankje gebruiken voor je eigen voordeel, een te enthousiaste afwijkende kerstversiering, een gezellig terrasstoeltje te veel midden op het trottoir, begrijp ik vaak niets. Maastricht moet vooral 'sjiek en sjoen' blijven. Maar wie of wat bepaalt eigenlijk wat 'sjiek en sjoen' is?

Het Vrijthof en de Markt zijn markante trekpleisters in Maastricht. In mijn ogen zijn de verkoopwagens op deze mooie pleinen ontzettend ontsierend. Ik gun deze ondernemers natuurlijk hun business. Maar, is het niet mogelijk om in plaats van deze het mooie uitzicht belemmerende 'containers' iets te ontwerpen dat Maastricht 'sjiek en sjoen'-waardiger is? Misschien een mooie opdracht om binnen TOPOS, ons Maastrichtse architectuurcentrum, uit te zetten? En anders deze 'container-verkooppunten' maar verplaatsen naar de vele leegstaande winkelpanden in de zijstraten van de Markt!

Liesbeth Bonnemayer, *gebore en getoge in Mestreech*

● VRIJTHOF EN MARKT, MAASTRICHT

OP WEG NAAR DE THERMEN 2.

Op de Thermen biedt de kans om een behoorlijke oppervlakte betontegel-bestrating in te wisselen voor een meer water infiltrerende verharding. Met andere woorden een pleintje met minder beton en ook meer groen.

Het Thermenplein ontstond op een inventieve manier tijdens de renovatie (en geen restauratie) van het Stokstraatkwartier eind jaren zestig van de vorige eeuw. Eerst als een halfopen plein waarbij de achterzijde van de vernieuwde Stokstraat-bebouwing een gevelwand vormde. Tien jaar later, na de realisatie van de appartementen aan de Havenstraat, kreeg het pleintje zijn huidige verschijningsvorm. Een besloten gebiedje langs de voormalige Heerbaan in het oudste deel van Maastricht. Dit verborgen stukje Maastricht straalt, mede door de aanwezige volwassen bomen, een idyllische sfeer uit. Echter op één aspect gaat het volgens mij mis. Het pleintje is van gevel tot gevel bestraat met een sterk verouderde bestrating, waarin via een 'afwijkende' bestrating de contouren zichtbaar zijn van de voormalige Romeinse thermen.

Het pleintje, dat omringd is door stenen achtergevels, zou veel meer kwaliteit kunnen krijgen als een deel van de betontegel-verharding zou worden uitgewisseld met een zachte verharding (bijvoorbeeld Dolomiet). Op een creatieve wijze zouden de Romeinse funderingspatronen opnieuw kunnen terugkeren. Een waterpartij in de geest van de oorspronkelijke plannen bij de Stokstraat-renovatie

van 1965 zou het plein ook vandaag nog goed kunnen completeren. Zie hiervoor blz. 371 van het boek *'Stokstraatgebied Maastricht; een renovatieproces in historisch perspectief'*.

Jos Kramer, architect

HOUTMAAS:

E E N O P K N A P B E U R T G E W E N S T !

Het oudste stadsdeel van Maastricht is het Stokstraatkwartier. Wie door de Stokstraat, Maastrichter Smedenstraat, Havenstraat of over het Thermenpleintje loopt, waant zich in een prachtig historisch decor. Oorspronkelijk een Romeins castellum, vele eeuwen later een vervallen achterbuurt, werd het Stokstraatkwartier in de jaren zestig van de vorige eeuw in zijn oude (en nieuwe) luister hersteld. Het is een van de eerste systematische pogingen van renovatie van een stadsdeel in Nederland. Geen wonder dat veel toeristen dit gebied bezoeken. Restanten van het Romeinse verleden kunnen nog worden beleefd, vooral in de kelderruimte van het hotel/restaurant Derlon aan het Onze Lieve Vrouweplein.

Toch is het Stokstraatkwartier niet op alle plekken even fraai. Neem bijvoorbeeld de Houtmaas. Deze ligt aan de achterkant van woningen en winkels van de Stokstraat. Ten behoeve van de bewoners en exploitanten van de win-

● HOUTMAAS, MAASTRICHT

kels zijn op dit terrein garageboxen geplaatst. Zowel de vormgeving ervan, als ook het materiaalgebruik, staan haaks op de kwaliteiten van het Stokstraatkwartier. Het gebied oogt eerder als een vervallen plek volgepropt met auto's en met garageboxen die uitnodigen tot 'zinloze' graffiti. Ook de bestrating verdient bepaald niet de schoonheidsprijs. Het is een lappendeken die de kwaliteit van de historische plek geweld aan doet.

Alle reden om eens goed te kijken naar hoe deze Houtmaas verbeterd kan worden. Misschien moeten we de garageboxen als een gegeven beschouwen, maar deze kunnen er wel veel fraaiër uitzien. Ook de lappendeken moet worden aangepakt. Eigenaren, neem eens contact op met de gemeente, meer in het bijzonder met de afdelingen Cultureel Erfgoed en Stedenbouw en kijk eens of er een proces in gang kan worden gezet om deze 'verbeterplek' hoogwaardiger vorm te geven.

Aafje Barkhof, een betrokken bewoonster van Maastricht

● MAASBOULEVARD, MAASTRICHT

WILHELMINABRUG:

E E N O P E N L U C H T T H E A T E R ?

De trap die vanaf het plein voor het Stads kantoor naar de benedenkade van de Maasboulevard loopt, wordt vrijwel niet gebruikt door passanten. Het is geen aantrekkelijke route naar de Maas en de trap wordt vooral benut als duivenresidentie. Vanwege de dikke laag duivendrek kun je inmiddels ook niet meer met goed fatsoen op deze trap zitten. Het uitzicht naar de Maas wordt teniet gedaan door een brede pijler van de Wilhelminabrug. Over de benedenkade wordt nauwelijks geflaneerd zodat je ook niet de neiging krijgt om daar naartoe te lopen. Kortom: deze spa gaat verdient een verbetering.

Dat zou mogelijk kunnen door het huidige duiventheater ook voor mensen aantrekkelijk te maken. De trappen liggen er al en er hoeft dan alleen nog een demontabele Bühne of podium te komen om er een aantrekkelijk openluchttheater van te maken. Of door middel van een digitaal projectiescherm een openluchtbioscoop, waar aankondigingen en trailers van Lumière worden vertoond.

Servé Minis, *kunsthistoricus*

WILHELMINABRUG:

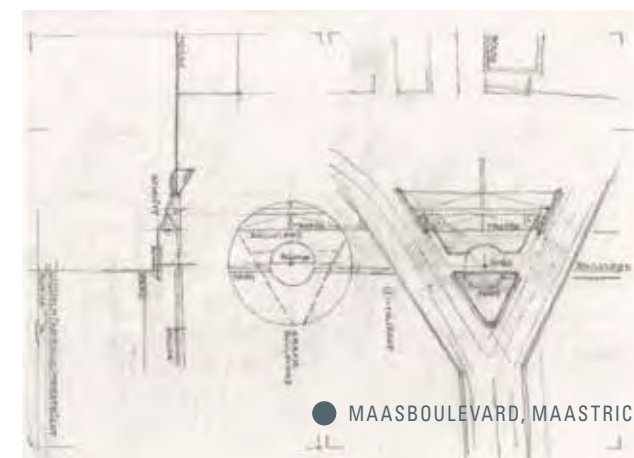
EEN ANDERE KIJK OP DE BRUG

Die Wilhelminabrug in Maastricht ist sehr unglücklich an das Ufer angebunden, weil sie sich vor dem Zugang zur Innenstadt aufspaltet und somit an ihm vorbeigeht. Mit der Maas ist sie auch nicht verbunden. Die in die Brückengabel gebaute Treppe zur Maas führt letztlich in ein dunkles, undefiniertes Loch. Der Fluß wird dadurch nicht wahrgenommen, was seiner Bedeutung nicht gerecht wird. Zu allem Überfluß versperrt die seelenlose Blechbrüstung die Sicht von der Brücke auf die Straßen-Ebene der Stadt und umgekehrt.

Mit meinem Entwurf habe ich versucht, diese Defizite abzumildern. Dabei habe ich mit einfachen Elementen gearbeitet, die auf dem Vorhandenen aufbauen:

- Die sehr störende, weil abschottende Brüstungsverkleidung wird zum großen Teil entfernt, die Unterkonstruktion gegebenenfalls als neues Geländer genutzt. Im Bereich des neuen Übergangs (Steg, Reeling) wird auch die Unterkonstruktion entfernt.
- Von dem Steg, der gleichzeitig als Dach für die neue, darunterliegende Bühne dient, führen zwei Fallreeps auf das Zwischenpodest der vorhandenen Treppe. Sie können bei Konzerten hochgezogen werden.
- Die Bühne auf der Boulevard-Ebene ist zusammen mit dem 'Balkon' ein Bindeglied zwischen Land und Wasser und belebt den Raum, der durch die Brückengabelung entsteht.

- In einem zweiten Schritt kann ein 'Balkon' hinter der Bühne über der Maas angebracht werden.
- Die Treppe wird über die reine Funktion des Zugangs zur Maas somit auch als Zuschauertribüne genutzt und verbindet die Stadt- und Boulevard-Ebene. Im Augenblick wird sie hauptsächlich von Tauben genutzt, was diesen natürlich gegönnt sei, aber nicht Hauptaufgabe einer Treppe sein sollte.
- Das vorhandene Geländer wird am oberen Ende nach oben fortgeführt. Zusammen mit dem Pylon für den Steg sind sie ein weit sichtbares Zeichen für den Stadtraum und seiner Verbindung zur Maas.
- Insgesamt wird alles aus Stahl und Holz konstruiert. Der Boden des Stegs sollte lichtdurchlässig sein, die Bühne abbaubar. Der Steg kann aus mehreren Teilen vormontiert werden, um dann in die vorhandene Konstruktion eingehängt zu werden. Anklänge an die Architektur von Schiffen sind wünschenswert, sollen aber kein plattes Abbild sein, sondern Assoziationen an das Wasser der Maas wecken. Ökologische Aspekte des Bauens sind natürlich mitzudenken und mitzuplanen.
- Zusätzlich ist auch eine Plane denkbar, mit der der Treppen-/ Zuschauerraum notfalls überdeckt werden kann. Als zentraler Aufhängepunkt kann der Steg-Pylon dienen.

Ich verstehe meine Entwurf als Gesprächsgrundlage, die Diskussion über diesen wichtigen städtebaulichen Ort wieder anzuregen. Im Augenblick wirkt er nur als ein dunkles, von der Maas, der Stadt, Gott und der Welt abgeschnittenes Loch. Das wird auch der Bedeutung des Flusses nicht gerecht, zudem Wasser nach der Luft der zweitwichtigste Stoff für uns Menschen, ja für alle Lebewesen ist.

Maastricht ist eine lebendige, lebenswerte Stadt. Dank der Bewohner, aber auch Dank der durchdachten Stadtplanung. Besuche sie immer wieder gerne. Umso mehr freut es mich, der Stadt und ihren Bewohnern als 'Fremder' eine Vorschlag machen zu können – sozusagen grenzüberschreitend und Grenzen überwindend.

Harald Jochums, u.a. Architekt für Ökologisches Bauen und Stadtentwicklung

BONBONNIÈRE:

EEN NIEUWE PAREL
VAN EN VOOR MAASTRICHT?

Bij het Onze Lieve Vrouweplein ligt de zogeheten Bonbonnière al jaren leeg. Het is een steen des aanstoots voor de stad en de Maastrichtenaren. De eigenaar Heineken zit kennelijk vooral in zijn maag met de culturele bestemming die een (groot) deel van het gebouw - volgens de eisen van de gemeente - moet hebben. Dat is jammer, want het monument heeft enorme potenties, tenminste wanneer men creatief en innovatief ermee om wil gaan (uiteraard met behoud van het uiterlijk en belangrijke delen van het karakteristieke interieur).

Mijn voorstel:

Geef het gebouw de naam *'Bonbonnière Maastricht'* en verbouw het tot een multifunctioneel geheel. Wat komt er in het gebouw?

De begane grond wordt horeca: links van de ingang, op de hoek Onze Lieve Vrouweplein, een *'Salon de Thé Désirée'* (vernoemd naar het kunstwerk van Désirée Tonnaer aan de buitenzijde) en richting westzijde een restaurant in de Spiegelzaal: *'Les Miroirs'*. Op de eerste verdieping komt een exclusieve ruimte voor recepties/restaurant, terwijl op de tweede verdieping de receptie en lounge van een hotel komt en de bestaande toneelzaal wordt gerestaureerd. Op de derde en vierde verdieping bevinden zich de hotelkamers van *'Hotel Bonbonnière Maastricht'*: ongeveer acht kamers per verdieping op de plaats van de huidige balkons.

De loges blijven gehandhaafd. Op de derde verdieping aan de oostzijde en op de vijfde verdieping aan de westzijde komen luxe dakterras- appartementen/penthouses (twee aan de oostzijde, twee of vier aan de westzijde). De toneelzaal blijft gehandhaafd in zijn oorspronkelijke gedaante. De ontvangstruimte voor de zaal wordt de lounge van het hotel. De toneelzaal wordt de vaste repetitiezaal van André Rieu, eventueel ook te gebruiken door bijvoorbeeld de Mastreechter Staar of andere zang/operakoren/toneelgezelschappen.

De hotelkamers worden voorzien van een 'oneway-mirrorraam' waardoor de hotelgasten kunnen kijken naar de toneelzaal en de repetities die daar plaats hebben. De diverse functies van *'Bonbonnière Maastricht'* worden (naast de bestaande trappen) bereikbaar middels glazen liften: twee aan de oostzijde, een voor de hotelkamers, toneelzaal en exclusieve ruimte en een voor de appartementen. Verder ook een lift aan de westzijde (in de toneeltoren) voor de appartementen/penthouses.

Wie heeft de moed (en het geld) om de Bonbonnière om te bouwen tot een nieuwe parel van en voor Maastricht?

Monique Thelen, *galeriste OLVrouwegalerie*

● ACHTER DE COMEDIE 1, MAASTRICHT

● VRIJTHOF, MAASTRICHT

VRIJTHOF:

WEER HET MOOISTE PLEIN VAN NEDERLAND?

Het panoramisch zicht op de kerkentweeling (Sint Servaasbasiliek en Sint Jan) met daarvoor de Hoofdwacht, laat het plein in al zijn glorie zien. De toegevoegde monumenten (fontein, Zaate Hermenie, perroen) zijn niet-storende aanvullingen op het plein zelf. De (verplaatsbare) kiosk is een welkome onderbreking in het spatieuze karakter van het plein. De bomencarré en de fraaie, gevarieerde, thearale panden aan de randen maken het geheel tot een unieke compositie.

Het Vrijthof wordt ontsierd door:

1. De geplaatste lichtmasten. Bedoeld voor gebruik bij calamiteiten (terwijl het bestuurscentrum zich op de markt bevindt), misbruikt met carnaval (terwijl mobiele masten geplaatst worden) en misbruikt voor wifi en dergelijke.
2. Onttrekken van de kiosk uit het ensemble. Onnodig vaak wordt de kiosk weggezet naast de Hoofdwacht voor de monumentale Basilicadeur van de Sint Servaaskerk (kunstenaar: Appie Drielsma).
3. De deklaag. Deze doet armoedig aan, nodigt uit tot gebruik van het plein door (gemotoriseerd) verkeer.
4. De fietstulpen. Ze vormen een bijna niet doordringbaar 'ijzeren gordijn', waar voetgangers zich doorheen moeten wurmen om op het plein te komen.

Het Vrijthof valt te verbeteren door:

1. Het verwijderen van de lichtmasten.
2. Het kiosk op te fleuren door rond of aan de kiosk bloembakken te plaatsen.
3. De dekklaag te voorzien van een mediterrane bestrating dat het historisch karakter van het plein versterkt.
4. De ondergrondse parkeergarage te benutten om fietsen, brommers, scooters en motoren van het plein te halen en uit het 'pleinbeeld' te bannen.

En als we nu toch bezig zijn met het verfraaien van het plein:

5. Maak van het gehele plein een voetgangerszone, weg met de straten aan alle zijden (en dus van het verkeer) en weg met de dagmarktkramen.
6. Herstel de wandelroute onder de platanen, breid de terrassen uit tot aan de bomenrij en laat aldus het plein zelf leeg.

Dan wordt het Vrijthof (weer) het mooiste plein van Nederland.

Voor het Vrijthof geldt de paradox:

leeg = vol en vol = leeg.

Piet Nelissen, *dankbare Vrijthofbewoner*

ONZE LIEVE VROUWEPLEIN:

OOK GESCHIKT VOOR
ROLLATORS EN ROLSTOELLEN?

Jammer genoeg ben ik niet meer zo goed ter been. Als ik naar 'de stad' ga, zoals men dat in Maastricht noemt, dan maak ik gebruik van een rollator of word ik in een rolstoel vervoerd. Wanneer ik een kaarsje wil opsteken in de Sterre der Zeekapel van de Onze Lieve Vrouwebasiliek, dan is dat een hele toer. Mijn zoon brengt mij met de auto tot aan de Bonne Femme en van daaruit moet ik (al dan niet met hulp) proberen om bij de kapel te komen. Dat is geen sinecure. Het trottoir is smal en ongelijk. De ruimte aan de zuidkant van de basiliek staat vol met fietsen in en buiten de rekken, en de straat zelf is 'bezaaid' met kinderkopjes. Met andere woorden, het is een hele kunst om in de 'Slevrow' te komen. Het kaarsje dat ik opsteek, is natuurlijk in de eerste plaats bedoeld voor mijn overleden man, maar ook voor mijn lieve zonen, mijn schoondochter en kleinkind. Maar om eerlijk te zijn, ook een beetje voor

mijzelf, omdat ik de weg naar de kapel weer heelhuids heb weten af te leggen.

Ik ben (helaas) niet de enige rollator- of rolstoelgebruiker, dat zijn er tegenwoordig vele. Is er dan een oplossing voor ons om toch veilig bij ons doel te komen? Ik ben geen verkeersdeskundige, maar ik kan mij voorstellen dat er toch een route op het Onze Lieve Vrouweplein te creëren moet zijn die tegemoet komt aan het verlangen van mensen die minder goed ter been zijn. Mijn suggestie: maak vanaf de Bonne Femme een geasfalteerde strook richting de entree van de Onze Lieve Vrouwekerk en maak deze visueel aantrekkelijk en duidelijk door er de Sterre der Zee in af te beelden. Het is maar een idee; een idee dat mogelijk - in aangepaste vorm - ook op andere plekken in de binnenstad van Maastricht toe te passen is!

Els Brink, gebruiker van een rollator c.q. rolstoel

● ONZE LIEVE VROUWEPLEIN, MAASTRICHT

● SINT PIETERSTRAAT 7, MAASTRICHT

RHCL:

NON SUM QUALIS ERAM

Wie vaker het Regionaal Historisch Centrum Limburg (RHCL) passeert, Pieterstraat nummer 7, heeft waarschijnlijk ook vaker buitenlandse toeristen niet begrijpend en met vragend opgetrokken wenkbrauwen zien staan voor de 'scheur' van Van Roosmalen in het gebouw van het Oude Minderbroedersklooster. In de jaren 1988-1995 werd het gebouw ingrijpend gerestaureerd, verbouwd en uitgebreid door de Rijksgebouwendienst naar een ontwerp van Marc van Roosmalen, om riant domicilie te bieden aan het RHCL. Aan de Sint Pieterstraat heeft de architect als een eigentijdse 'follie' een enorme scheur gecreëerd in de gevel waarin twee raamomlijstingen in Naamse hardsteen zwevend lijken te zijn opgehangen. Aan de voet van de glazen achterwand die de 'scheur' afdekt, is in grijs plakfolie een Latijnse tekst aangebracht: 'non sum qualis eram' : ik ben niet zoals ik was. De explicatie daaronder luidt: De muur is opengebrosen als herinnering aan het tracé van de oude stadsmuur uit de dertiende eeuw die zich op deze plek heeft bevonden en die aan de overzijde van de straat nog steeds te zien is.

Wat zou je hier kunnen verbeteren, liever: verduidelijken? De plakfolie is zodanig gekreukeld dat de tekst onduidelijk is geworden. Die plakfolie kun je vernieuwen. Latijn is natuurlijk een internationale, zij het 'dode' taal, die niet door iedereen meteen begrepen wordt vandaar de vertaling in het onderschrift. Maar die Nederlandse tekst zou daar ook in het Engels vermeld kunnen worden. Ter verduidelijking zou het voorts aan te raden zijn in het plaveisel

van het trottoir aan beide zijden van de straat (en mogelijk ook in het wegdek) eenvoudig met twee stenen lijnen in contrasterende kleur de contouren van de stadsmuur door te trekken tot aan de tekst onder de 'scheur' naar voorbeeld van de contouren van de voormalige vestingwerken aangebracht in het plaveisel van de Avenue Céramique. Dat heeft zonder twijfel attentiewaarde. In één oogopslag wordt de betekenis van de 'scheur' en de tekst duidelijk voor iedereen die met een vraagteken in de ogen naar deze bijzondere 'follie' kijkt. Bovendien zou het ook aan te raden zijn de bezoekers erop te attenderen dat in de binnenhof van dit openbaar toegankelijke gebouw te zien is dat de fundamente van de eerste stadsmuur bij de restauratie in 1995 zijn blootgelegd. Die zijn daar sedertdien in situ nog altijd te bekijken. Ook dat zou de verrassende betekenis van de scheur veel begrijpelijker maken.

Jac van den Boogard, *(kunst)historicus*

MAASWATERFRONT:

KLIMAATVERANDERING
VRAAGT OM ACTIE

Bij het nadenken over 'verbeterplekken', was mijn eerste gedachte dat Maastricht best goed in elkaar zit. Maar niet alles natuurlijk. Zo heb ik me altijd afgevraagd (al is dat wel iets verbeterd), waarom bijvoorbeeld het (Maas)waterfront in het centrum niet beter is ontwikkeld. Historisch is de ontwikkeling, behalve vanuit de industrie, altijd enigszins van het water afgekeerd geweest. Er gaat echter niets boven staren naar het water. Om in het centrum echt aan de rand van het water te zitten, kon je tot voor kort alleen terecht aan de Wyckse kant, op twee terrasjes tussen de fietsen, vlak naast de Oude Maasbrug (Corversplein heet dat eufemistisch, nooit geweten...). Sinds enige tijd is er de Stay Okay aan de andere kant langs de Maasboulevard. Al moet je wel weten waar de plek zich bevindt. Aan de oostkant, sinds de nieuwe ontwikkelingen daar, Café Zuid en omgeving, dat komt naar mijn mening in de buurt. Het is daar dan ook niet zonder reden druk zodra de zon schijnt. Maar de Maaspromenade aan de Kesselskade is dan weer een mager surrogaat, met terrassen die nog niet eens tot aan het water komen en allerlei boten die in de weg liggen. Vanaf de Oude Maasbrug naar de Kennedybrug functioneert de oever in feite alleen nog maar als een verlengde in- en uitrit van parkeergarages.

Aan de Oostkant is niet zoveel ruimte, maar aan de westkant van het waterfront zijn er vele mogelijkheden voor klein vertier en leefbaarheid. Daarvan zijn voorbeelden genoeg in andere steden te vinden. Kortom, dit zou een 'stadsdeel' zijn, waar ik nog eens goed over zou nadenken.

● OEVERS LANGS DE MAAS

Zeker nu we meer tijd buiten doorbrengen, zowel door corona (en zijn potentiële opvolgers!), als door klimaatverandering. Wat dit laatste betreft, dat is waarschijnlijk wel een zeer essentieel aspect van stadsontwikkeling waarover absoluut nagedacht moet worden. Het voorkomen van klimaatverandering staat natuurlijk voorop, maar alles wijst erop dat we dat niet helemaal voor elkaar gaan krijgen. Dan is het zaak het hoofd koel te houden, c.q. te voorkomen dat de stad te zeer opwarmt. Minder versterking en veel bomen planten bijvoorbeeld. Dat kan langs het waterfront, met beschaduwde passages, maar bijvoorbeeld ook op de Markt. Dat is een enorme vlakte die het 'urban-heat-island-effect' helpt versterken. Denk ook aan velo's en tolda's, zoals je die in Spaanse en Italiaanse steden tegenkomt, de doeken over straten die voorkomen dat de versteende binnenstad opwarmt. Overigens, daar helpen ze al niet meer. Mensen uit die landen vluchten naar het noorden, zelfs de wijnbouwers verhuizen in Spanje naar de Pyreneeën. Voor de Nederlandse steden zijn de genoemde voorzieningen (voorlopig nog) een eenvoudige, maar wel effectieve maatregel en zeer geschikt voor de compacte binnenstad. Tegelijk zou de toepassing ervan in Maastricht een statement zijn, dat hopelijk ook voorkomt dat massaal wordt overgegaan op lawaaiërende en foeilelijke airco's aan de historische gevels.... En als we even doorpakken, moeten ook de terrasopwarmers worden verboden. President Macron in Frankrijk heeft dat verbod al aangekondigd, en Maastricht mag dan met zijn Franse roots, toch niet achterblijven? Het is een gotspe dat ik rond

Kerst iedereen op verwarmde terrassen zie zitten. Zelfs de stoelkussens hebben ingebouwde verwarming, ontdekte ik laatst. 'Magisch Maastricht' heet dat: oftewel hoe tover ik de winter om in een zomer. Nog even en het is op die manier vanzelf altijd zomer. Het geforceerd opwarmen van het buitenklimaat, het is als een opgestoken vinger naar klimaatverandering, terwijl het terrasseizoen ook zonder die verwarmers vanzelf al langer wordt. Maar goed, ik zou me nog kwaad maken ook ...

Waar hadden we het over, oh ja, 'ontstenen'. Dat zit niet alleen in bestrating, maar ook in het voorkomen van te veel bijbouwen. Alle energie- en materiaalgebruik moet naar netto 0-CO2, en dus hoe minder er gebouwd wordt, hoe beter. Zonder dit hier wetenschappelijk te onderbouwen, is de eerste opgave zo weinig mogelijk bouwen. Dat lijkt vreemd als iedereen moord en brand schreeuwt over het woningtekort, maar het tekort zit vooral in ondoelmatig gebruik van vierkante meters en aan een te veel aan gebruikte vierkante meters. We zullen ieder gebouw optimaal moeten gaan benutten en gemiddeld kleiner gaan wonen, of sneller doorstromen naar kleinere woningen. Mijn moeder woonde in Maastricht tot haar zesennegentigste jaar alleen in een veel te groot huis, terwijl als gevolg van overheidsbeleid voormalige bejaardenhuizen

leegstonden. Denk eens aan het wonen boven winkels, daar kan nog veel meer. De initiatieven zouden versneld moeten worden opgepakt. Winkels hebben hun langste tijd gehad en voorraden zijn niet meer nodig. Er is nog ruimte genoeg in de binnenstad (waar zijn de krakers gebleven?). En daarnaast komt er waarschijnlijk, als gevolg van corona ruimte vrij in kantoren, die omgebouwd moet worden tot woningen. En niet te vergeten, kerken die overcompleet raken, die zullen als nuttige woonruimte kunnen dienen. Met creatieve plannen waarmee ook het cultureel erfgoed behouden blijft, zoals bijvoorbeeld voor de Don Bosco-kerk in het Heugermerveld, een prachtig voorbeeld van Wederopbouwarchitectuur. Maar dat geldt in het algemeen: slopen te allen tijde voorkomen, nieuwbouw heeft altijd meer impact op het milieu. Laten we duidelijk zijn, dat is toch ook de reden van bestaan van Maastricht: het feit dat de stad vooral uit oude gebouwen bestaat. Als iedere generatie zijn eigen gebouwen moest bouwen, was vooruitgang onmogelijk, laat staan een gewilde sfeervolle omgeving. Dat is de (blijvende) grote uitdaging voor Maastricht: creatief met oude ruimte omspringen om op die manier de toekomst zeker te stellen.

Ronald Rovers, *toekomstdenker*

WINKELPUIEN:

RESPECT TONEN VOOR MONUMENTEN

Als ik door de binnenstad van Maastricht loop, dan valt me op (of liever: merk ik het juist niet), dat ik door een historische binnenstad loop met een monumentale bebouwing. Ondanks de grote zorg die in de gemeente Maastricht wordt besteed aan winkelpuien zijn er toch voorbeelden die absoluut niet passen bij het monumentale karakter van de stad en de aard en karakter van het pand. Neem bijvoorbeeld de hoek van de Kleine Staat en de Grote Staat. Het gaat om twee panden die op de begane grond met elkaar zijn verbonden door een mijns inziens grote, niet bij de panden passende winkelpui. Het zijn twee grote, kale en schaallose openingen, die omrand zijn door platen van natuursteen, met daarboven een nog bredere natuurstenen beplating. Als je vervolgens omhoog kijkt naar de eerste en tweede verdieping dan zie je twee aparte historische panden met ieder zijn eigen rijke architectuur. Wat een contrast met de begane grond. Ik vind dit echt zeer storend.

Mijn wens is dan ook dat deze situatie in de toekomst wordt verbeterd en dat er een winkelpui komt die de twee individuele monumentale panden respecteert en die zich voegt bij de reeds vele, fraai gerestaureerde en vernieuwde winkelpuien die onze stad gelukkig ook bezit.

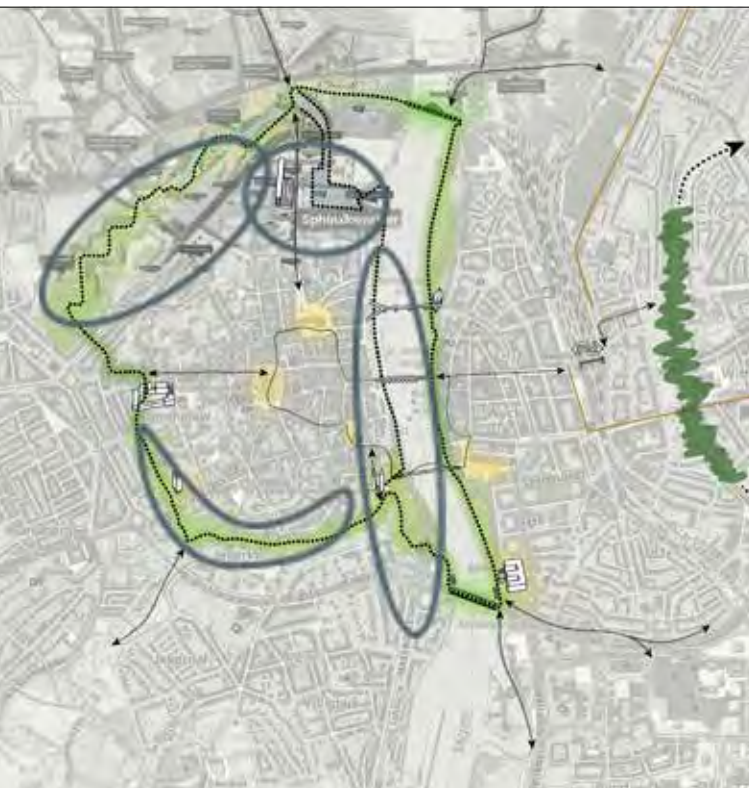
Monique Voorvelt-Koekelkoren

● GROTE STAAT 1, MAASTRICHT

SPOOR 20:

'RONDJE MAAS'

● SPOOR 20

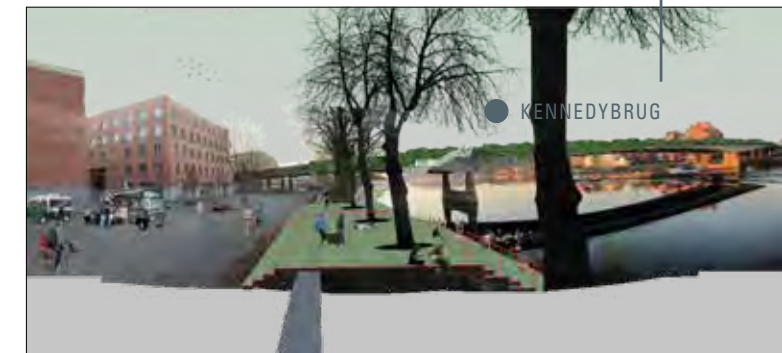
'Vergroen' twee bestaande bruggen over de Maas en geef de Maasoever meer cachet. Zo ontstaat een 'natuurlijke' Maaswandeling door het centrum van Maastricht, als broodnodige nieuwe attractie voor bewoners en bezoekers van de stad. Zo realiseren we een 'Rondje Maas'. Immers, het zal noodzakelijk zijn om het aanbod aan 'publieksaantrekkelijke functies' in onze stad te vergroten en zodoende toekomst te schrijven. We beogen een prachtige, verbindende natuur/cultuurwandeling. Wij bewoners worden uitgedaagd om meer te bewegen. Meer bomen en groen maakt onze stad klimatologisch beter. We verknopen een grote diversiteit aan functies en sferen. Als vanzelf ontstaan veel plekken en gelegenheid voor ontmoeting. In de toekomst kunnen we midden in de stad in de Maas zwemmen.

Met het 'Rondje Maas' worden veel plannen, verbeteringen en initiatieven (ter verbetering van het 'Maascontact') van de afgelopen decennia met elkaar verweven en krijgen deze de juiste waardering en het beoogde gebruik. Om het 'Rondje Maas' te kunnen maken, herbruiken we voorlopig de in onbruik geraakte Spoorbrug 20. Op termijn kan deze verbinding eventueel vervangen worden door een nieuwe brug, desgewenst mogelijk op een andere plek. Onderwijl slenteren we langs de Maas en door de geschiedenis van Maastricht. We ontdekken de mogelijkheid om rond Sappi en Landbouwbelaang, met inzet/behoud van oude gebouwen en andere industriële relictten (zoals de laadkranen), een ode toe te voegen aan ons betekenisvolle, industriële verleden.

'Rondje Maas' verbindt het Stadspark, de Maasboulevards, Mosae Forum, de postindustriële kades bij Landbouwbelaang en Sappi (en dus Bassin en Sphinxkwartier), de Griendoever en -park, de kleine Griend met de Maastrappen, de Wyckoever, Plein 1992, het Charles Eyck Park en het Bonenfantenmuseum. 'Rondje Maas' sluit aan op de wandel- en fietsroutes langs de Maas verder naar het zuiden, de wandel- en fietsroutes langs de Maas verder naar het noorden (onder andere via de GrensMaas) en het Frontenpark dat via de Hertogsingel en het Stadspark als vanzelf een aansluitend rondje rond het stadscentrum doet ontstaan.

Hoe verder met dit idee? Graag zien we dat wij burgers dit initiatief samen verder brengen. We onderzoeken de mogelijkheid om hiertoe een burgerinitiatief op te starten.

Jeroen Verbeek en Mathieu Bruls

● SPOOR 20

J E K E R K W A R T I E R
K O M M E L K W A R T I E R

S T A T E N K W A R T I E R

BOSCHSTRAATKWARTIER

2

● MAASBOULEVARD (TER HOOGTE VAN BOTEL), MAASTRICHT

MAASBOULEVARD:

EEN (SOCIAAL) VEILIGER VOET- EN WANDELPAD

Een naar mijn mening 'verbeterplek' in Maastricht is de openbare ruimte ter hoogte van het aangemeerde Botel tussen de lift van de Hoge brug en Stayokay. Als ik daar ben, valt het mij op hoe abrupt het voetpad eindigt en afbuigt naar een wandelpad langs de Maas. Om eerlijk te zijn: dat is mooi overdag, maar 's avonds is die route absoluut niet te doen. Waarom niet? In de eerste plaats is deze ruimte niet verlicht en ten tweede is ze 'sociaal onveilig' doordat er veel halfhoog struikgewas groeit tussen weg en pad.

Hoe is deze plek te verbeteren? Allereerst door de trottoir gewoon langs de Maasboulevard door te trekken tot aan Stayokay. Verder door een goede verlichting aan te brengen langs het wandelpad en het struikgewas af en toe te snoeien.

Ieke Witteveen

● CAPUCIJNENSTRAAT 75, MAASTRICHT

PAND CAPUCIJNENSTRAAT:

' T E N P R O O I '

Ik woon sinds 1979 in de Capucijnenstraat. In dezelfde straat staat op nummer 75, een voormalig klooster van de Franciscaner/Minderbroeders Orde, in Maastricht beter bekend als 'De Broeders'. Het pand is in 1853 gebouwd en heeft, binnen de confessionele doelstellingen van de kloosterlingen, meerdere pedagogisch en sociaal-maatschappelijke instellingen gehuisvest. In 1979 verlieten de drie laatste kloosterlingen het pand. Deze drie Franciscanen werden ook wel 'De Drie Keuningse' genoemd. Onder hen was de bekende Franciscaan Prof. dr. Remigius, 1915-1995, oprichter van het Sociaal Historisch Centrum te Maastricht. Sinds 1979 is het pand enorm verwaarloosd. Zo vlak bij het Vrijthof gelegen, hartje binnenstad, is het onvoorstelbaar dat deze verpaupering mogelijk is. Het gehele complex wordt geëxploiteerd voor studentenhuisvesting.

Dagelijks loop ik langs dit pand en vraag ik mij af of er een wet bestaat die woningeigenaren, wellicht in dit geval projectontwikkelaars of particulieren, verplicht om onderhoud aan dit pand te doen. Als je verloedering accepteert, blijkt dat een basis voor verdere verpaupering. Graffiti, vuiligheid en rondslingerende fietswrakken completeren inmiddels het naargeestige beeld. Deze fietsen worden inmiddels 'weesfietsen' genoemd, een té sympathieke benaming voor een mateloze ergernis. De mooie Capucijnenstraat lijkt een achterbuurtstraat, ik zie dit absoluut als 'verbeterplek'.

Désirée Tonnaer, beeldend kunstenaar

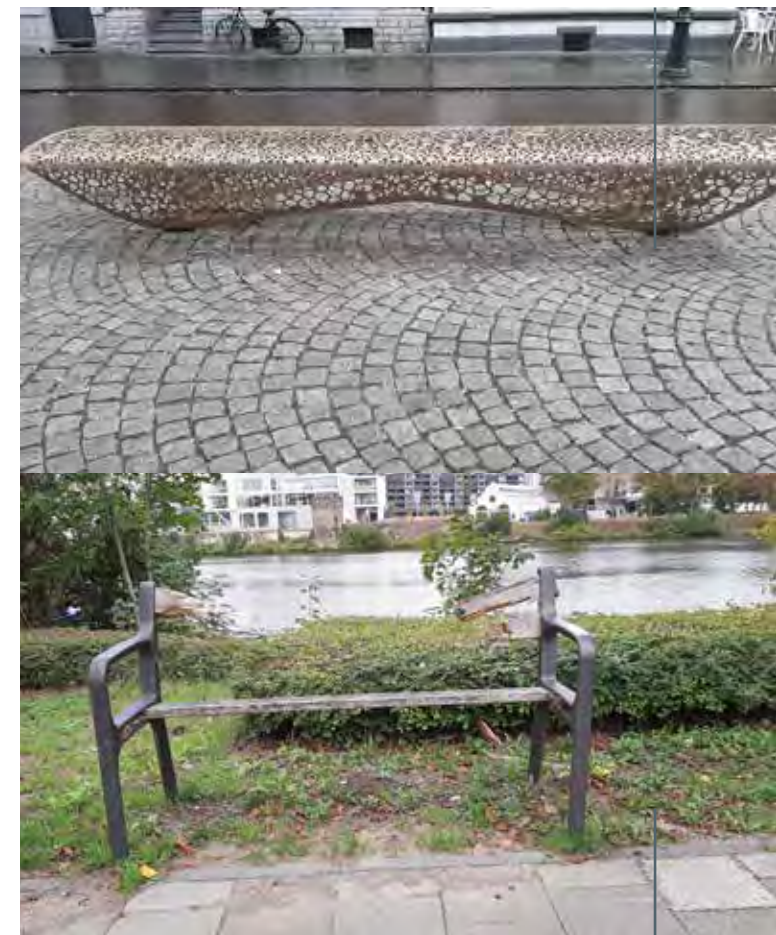
D'N INGELSENHOOF:

M A G I K E V E N U I T R U S T E N ?

Maastricht is een mooie stad waar ik graag een dagje naar toe ga. Dat was ook het geval in april 2020. Wat een mooi straatmeubilair staat er op de nieuwe langgerekte ruimte in de Stationsstraat vanaf het station naar de stad toe: een ware Esplanade. De banken zien er niet alleen erg mooi uit, maar lijken ook 'hufferproof' want er is geen graffiti te bekennen. Ze nodigen ook niet echt uit om er op te gaan liggen en dat heeft ook zijn voordelen.

Nu ben ik zelf niet meer zo goed ter been, dus ik ben erg blij dat er ook ergens een rustpunt is waar je gratis mag zitten. Er zijn zitplaatsen genoeg in Maastricht, maar vrijwel alleen op een caféterras en een mens wil ook wel eens even uitrusten zonder meteen een consumptie te moeten bestellen. Op mijn tocht kwam ik ook bij d'n Ingelsenhoof aan de Maasboulevard uit. Even uitrusten, dacht ik, maar toen ik de constructie van dit straatmeubilair zag, heb ik dit toch maar niet gewaagd en ben doorgelopen. Op 1 oktober 2020 kwam ik weer naar Maastricht, weer eens langs de Maas gelopen en weer met het voornemen om even uit te rusten. Dat zitbankje zou inmiddels toch wel hersteld moeten zijn, dacht ik. Maar dat bleek ijdele hoop. Als je hierop plaats zou nemen, zou je je leven niet zeker zijn! Het is extra jammer, omdat Maastricht heeft laten zien dat ze wel weet hoe het moet: de bank in d'n Ingelsenhoof is zeker niet 'sjiek' en helemaal niet 'sjoen'!

Bertien Rebel, bezoeker Maastricht

● D'N INGELSENHOOF, MAASTRICHT

GROTE LOOIERSSTRAAT:

VERDIENT ZÓVEEL BETER!

'Historie is niet alleen de as bewaren, maar ook het vuur doorgeven'. Een uitspraak van de Engelse filosoof, humanist en staatsman Thomas More. Het inspireert mij tot het doorgeven van 'verbeterpunten' met een vleugje historie betreffende de Grote Looiersstraat.

In het hart van Maastricht, in stadsbuurt Jekerkwartier, ligt de Grote Looiersstraat. In het Maastrichts 'Groete Lurestraat'. De straatnaam verwijst naar het beroep 'looier'. Een persoon die van de huid van dieren leer maakt. In de Middeleeuwen vestigden zich hier de eerste looiers. Aanvankelijk buiten de stad vanwege de stank die hun ambacht veroorzaakte. Bij het schoonmaken van de dierenhuiden werd gebruik gemaakt van het riviertje de Jeker. Een van de zijtakken stroomde onder andere door de Grote Looiersstraat. In 1897 werd deze riviertak gedempt.

De Grote Looiersstraat is een van de meest karakteristieke, authentieke en lommerrijke straten in de oude binnenstad. Een langwerpige plein met lindebomen en aan weerszijden van de straat monumentale gebouwen uit de zeventiende, achttiende en negentiende eeuw. Aan het begin en het einde van het plein een monument naar ontwerp van schilder en beeldhouwer Willem Hofhuizen. Het ene monument van volksschrijver Fons Olterdissen met drie aandachtig luiserende kinderen. Het andere 'levensvreugde', een hardstenen zuil met daarop een beeldengroep van een moeder met vier kinderen. Bij elk monument (evenals elders in de stad) ligt een bronzen plaquette in de bestrating met tekst en uitleg. Een initiatief van Veldeke Mestreech.

De Grote Looiersstraat ziet er nogal verwaarloosd uit. Neen, de monumentale gebouwen zijn zonder uitzondering in uitstekende staat van onderhoud. Echter, het publieke domein daarentegen schreeuwt om groot onderhoud en enkele maatregelen. In willekeurige volgorde.

- De vele auto's ontsieren het straatbeeld. Dient hier niet een limiet te worden gesteld?
- Wild geparkeerde fietsen. Het plaatsen van tulpen-fietsenrekken zou een verbetering zijn.
- Her en der scheve en omgevallen hardstenen pleinpaaltjes.
- Verzakte boomomlijstingen.
- Beschadigde, vervuilde en verroeste gietijzeren lantaarnpalen.
- Verouderde, vervuilde en soms onbruikbare houten zitbanken op de pleinen.
- Met graffiti besmeurde gevels van het pittoreske Sint Martinushofje.
- Lindebomen hoognodig snoeien. Monument 'levensvreugde' verdwijnt achter boomtakken.

Een hartekreet: maak het plein wat fraaiër en functioneler. Bijvoorbeeld door het plaatsen van extra zitbanken en enkele sporttoestellen (rekken et cetera) voor studenten, bewoners en bezoekers!

Eduard Disch, oud-bewoner Grote Looiersstraat 14

● GROTE LOOIERSSTRAAT, MAASTRICHT

ZWINGELPUT:

EEN PRIJSVRAAG WAARD

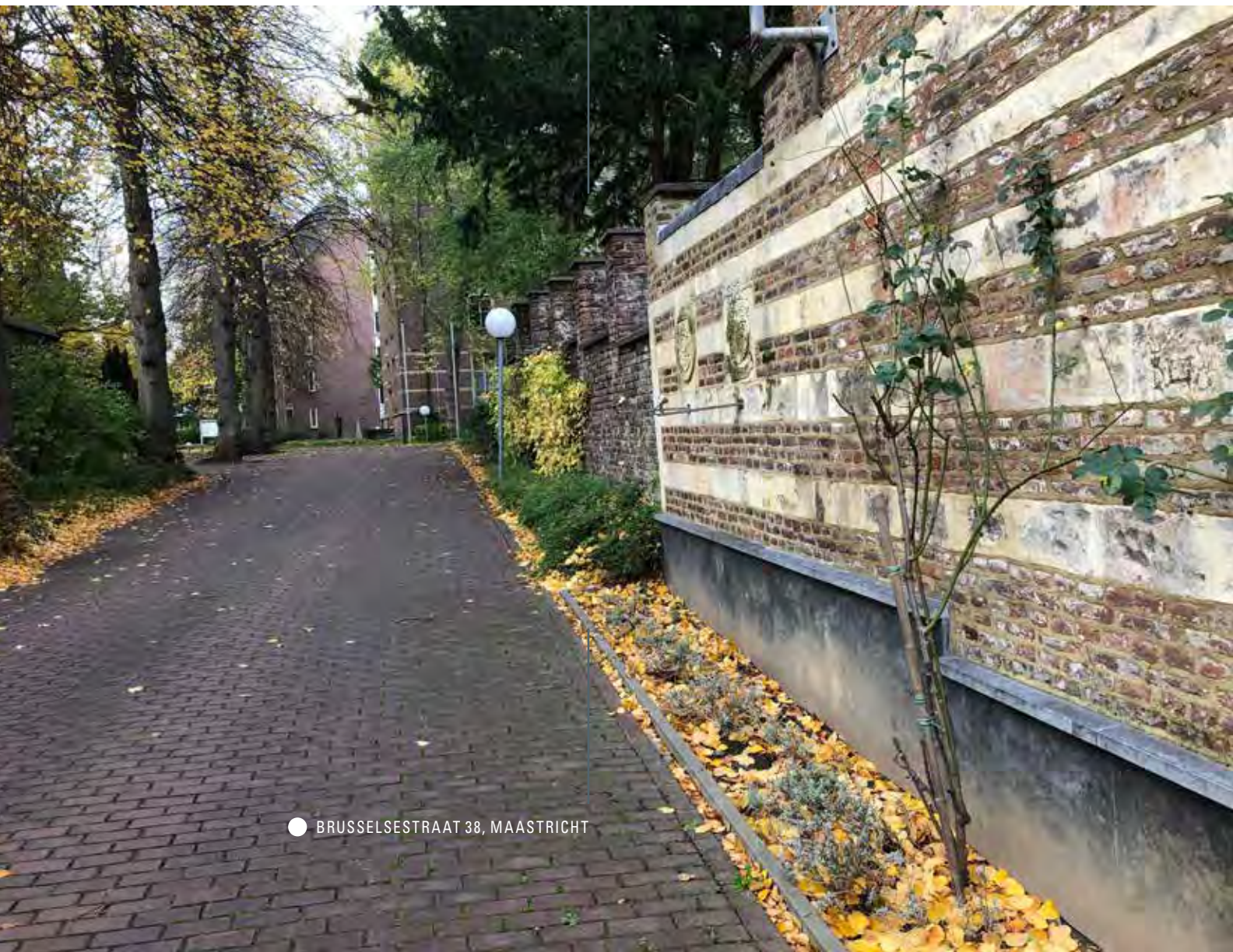
Maastricht kent meerdere hofjes. Soms zijn ze wat minder goed te vinden en moet je het hofje via een poortje ontdekken. Dat is bijvoorbeeld het geval bij het Sint Martinushofje, sinds enige tijd officieel Hofje Sint Maartenshuizen geheten. Het werd gebouwd in 1715 en is gelegen aan de Grote Looiersstraat 27. Door deze straat liep vroeger een tak van de Jeker. Nu is het een brede straat met monumentale gebouwen en een lindelaan. Het hofje ligt verscholen achter een hoge muur aan de Zwingelput en bestaat uit dertien bescheiden seniorenwoningen, gelegen aan een binnentuin. Wie het hofje bezoekt (mag eigenlijk niet) ter hoogte van de kruising met de Zwingelput zal zich helaas eerst ergeren aan de toestand waarin de buitenmuur zich bevindt. De langgerekte witte muur is namelijk 'versierd' met 'kwaleitsloze' graffiti. Dit doet enorm af aan de monumentale kwaliteit van het hofje en van het hele gebied.

● ZWINGELPUT, MAASTRICHT

Wat in deze te doen? Iedere keer weer opnieuw schoon spuiten is een optie, maar naar mijn mening niet de juiste. Wat te denken van een 'artistieke behandeling' van deze muur door bijvoorbeeld de sfeer van binnen via muurschilderingen aan de buitenkant tot uitdrukking te brengen. Er moeten toch kunstenaars zijn die een verrassende oplossing weten te vinden voor deze 'verbeterplek'. Schrijf een prijsvraag uit en laat de buurt, meer in het bijzonder de bewoners van het hofje, kiezen uit de inzendingen. Ik ben ervan overtuigd dat daardoor de ruimtelijke kwaliteit van de omgeving wordt verbeterd.

Willie Paulissen, voormalig gemeenteambtenaar Maastricht

● BRUSSESESTRAAT 38, MAASTRICHT

DE BEYART:

TERUGGEVEN AAN DE STAD?

Iedere Maastrichtenaar kent 'De Beyart'. Velen hebben hun lager onderwijs genoten in de Aloysiuschool die op De Beyart gelegen is. Het is een prachtig gebied met een lange historie. Het is niet duidelijk waar de naam precies vandaan komt, maar wellicht lag hier een passantenhuis, aangeduid als 'beyart'. Maar de naam zou ook kunnen verwijzen naar Johan Bayart de Gandavo, kanunnik van het Sint Servaaskapitel, die aan de Brusselsestraat een huis met tuin kocht. Wie precies wil weten wat er in de loop der eeuwen met dit gebied is gebeurd, wat er gebouwd is, wat er gesloopt is en wie er allemaal aan dit gebied heeft gewerkt, kan bij Wikipedia terecht en wordt daar op zijn wenken bediend. Toen mijn echtgenoot - om te revalideren - een plek kreeg in de door Alphons Boosten in 1937 ontworpen ziekenboeg, meestal aangeduid als Sint-Lidwina-aviljoen, ben ik bijna dagelijks hem gaan opzoeken en heb toen het gebied De Beyart pas goed leren kennen. Wat mij erg opviel was dat het gebied afgesloten is, dat het op een nogal willekeurige manier is ingevuld met gebouwen van allerlei aard, maar vooral ook dat dit gebied enorme potenties heeft.

Het zou een hele studie vergen om alle aanwezige natuurlijke, landschappelijke en cultuurhistorische waarden in woord en beeld te brengen, maar één conclusie lijkt mij duidelijk: het is een buitengewoon waardevol gebied dat meer verdient dan een nogal afgesloten binnenterrein. Het is naar mijn oordeel een echte 'verbeterplek'. Vandaar mijn pleidooi om dit gebied 'voor de stad te openen', om het meer en beter te betrekken bij de aanwezige stedelijke ruimte. Het gebied zou - ondanks de eisen die een zorgcentrum natuurlijk stelt - meer open en toegankelijk moeten zijn, wat op meerdere plekken kan gebeuren, namelijk aan de Brusselsestraat, Capucijnenstraat, Hoogfrankrijk en Herbenusstraat. Wel vind ik dat de parkachtige aanleg gerespecteerd zou moeten worden, waardoor er toch een 'oase van rust' in de stad blijft bestaan. Het gebied De Beyart is té belangrijk om het enkel en alleen als een 'zorgenclave' te zien, maar van de andere kant ook weer zo apart in zijn beslotenheid, dat het geen echt druk bezocht stadspark zou moeten worden. Het vastgoed van het Maastrichtse Woonzorgcentrum De Beyart is overgedragen aan een nieuwe eigenaar. De Broeders FIC hebben het voormalige klooster namelijk verkocht aan vastgoed investeerder Secufund Investments (SFI) met als nieuwe beheerder de Rosewood Group. Ik wens de nieuwe eigenaar, de beheerder en de ontwerpers veel inspiratie bij het (gedeeltelijk) teruggeven van dit gebied aan de stad!

Sybille Meesters-Felix

● BIESENWAL 3, MAASTRICHT

LANDBOUWBELANG:

GESCHIKT MAKEN VOOR
KUNST EN CULTUUR

Voor mij is het gebied van het Landbouwbelang een 'verbeterplek'. Het bestaat uit meerdere gebouwen en is gelegen aan de rand van het centrum. Het Landbouwbelang zelf is een fabrieksgebouw met betonnen constructie waarvan de gevels zijn opgebouwd uit bruine baksteen. Het bestaat uit verschillende bouwvolumes van afwisselende omvang en hoogte. De vensters hebben ramen met stalen constructie en bakstenen muurdammen. Op één van de gevels is de tekst 'Landbouwbelang' aangebracht. In het fabrieksgebouw zijn de machines en andere onderdelen voor het productieproces nog aanwezig. Ook vindt men er nog altijd de originele trappen. Bijzonder is de betonnen spiltrap. Niet alleen het voormalige fabriekspand, maar zeer zeker ook de twee, zeg maar villa's die voor het pand liggen en gebruikt worden door krakers en kunstenaars, zijn in mijn ogen slecht onderhouden en liggen er verwaarloosd bij.

De foto is van 2016 en laat één van de villa's zien met het fabrieksgebouw

Ik vind de muurschilderingen aldaar geweldig en ga regelmatig kijken naar de nieuwe creaties. Maar nu worden de bezoekers afgeschrikt door de omgeving en hoe het eruit ziet. In mijn ogen kunnen de villa's gerestaureerd worden en dienst doen als VVV-kantoor of als kleinschalig museum over bijvoorbeeld het Bassin. Het fabrieksgebouw zou wind- en waterdicht gemaakt dienen te worden en kan bestemd worden voor kunstenaars en hun werken. De Maaskade kan net zoals de Hoge en Lage Fronten onderdeel uit gaan maken van een wandelpad van centrum naar Bassin en zo verder naar de Lage en Hoge Fronten.

John Kerkhofs

LANDBOUWBELANG:

'GOING TO THE RIVER'

Verbeteren betekent automatisch behouden. Dat laatste is iets waar de gemeente Maastricht wat het Landbouwbela ng betreft geen boodschap aan lijkt te hebben, net zoals dat geldt voor het hele industriële verleden van de stad. In het oudste industriegebied van Nederland staat een belangwekkend gebouw, niet alleen qua architectuur maar ook qua functie, toen en nu. Gebouwd als overslag voor graan en meel, later ook voor kunstmest, waarvoor een sublieme hal van 60 meter lang, 20 m breed en 15 m hoog werd gebouwd, met een verplaatsbare wand aan de Maaskant om zo via de schitterende hijskranen de kunstmest in en weer uit het gebouw te kunnen takelen. Het gebouw is dan ook terecht een gemeentelijk monument, waarvan de redengevende omschrijving de onmisbaarheid aangeeft voor het beeld van dit stuk van de stad. Bovendien maakt het deel uit van een van Rijksweg 3 beschermd stadsgezicht. Toen de Coöperatie Landbouwbela ng het gebouw in 1972 buiten gebruik stelde, kocht Sappi het op, maar verkocht het later door aan de gemeente. Sinds 2002 is het gekraakt door jongeren die er een culturele vrijplaats van maakten, sinds 2006 vastgelegd in een convenant met de gemeente. Daardoor is het complex voor verval behoed, ook al heeft de gemeente weinig gedaan om de omgeving op orde te brengen en te houden. Het complex is nog steeds vrijwel ongeschonden en biedt daarmee een fraai voorbeeld van de bedrijvigheid waarvoor het is gebouwd, maar ook

van de vele nieuwe gebruiksmogelijkheden die het heeft. Zeker als dat in relatie gebracht wordt met de andere culturele voorzieningen in de Bassin-cluster. En nu dreigt sloop omwille van nieuwbouw van dure appartementen.

Toen Floris Alkemade, de rijksbouwmeester, het gebouw én de gebruikers recent bezocht, mede in het kader van een lezing over 'Stedenbouw in het Anthropocene' voor Studium Generale, was hij vol lof. Maastricht begaat een onvergeeflijke blunder als ze dit gebouw sloopt, temeer daar er heel wat plaatsen in Nederland zijn die hartgrondig zouden wensen een dergelijk complex ter beschikking te hebben. Als voorbeeld haalde hij Tilburg aan, waar de Loc-hal achter het station de stad cultureel op de vaderlandse kaart heeft gezet. Een dergelijke voorziening tilt ook Maastricht op naar een hoger cultureel en sociaal plan. Hij noemt het Landbouwbela ng de essentie van wat een stad is. Met een identiteit, een kracht en mogelijkheden die je nauwelijks zult vinden in een nieuw gebouw. De schoonheid benutten, geeft de stad een enorme stuwende kracht. En wat tegenwoordig door elke stad aan het water wordt benut ligt hier: 'going to the river' als sturend stedenbouwkundig principe.

Het Landbouwbela ng is in de huidige toestand uniek, ook voor de stad. Voorbeelden elders, en zeker in Amsterdam, laten zien welke vitaliteit er van zo'n initiatief op zo'n plek

kan uitgaan, in een mix van functies. Daaronder valt ook wonen, ook al beweert de wethouder dat dat niet kan vanwege de monumentaliteit. Maar hij wil toch slopen? Hoe zit het dán met die monumentaliteit?

Coen Eggen, *bouwhistoricus* | lid expertgroep LBB

● BIESENWAL 3, MAASTRICHT

● BIESENWAL, MAASTRICHT

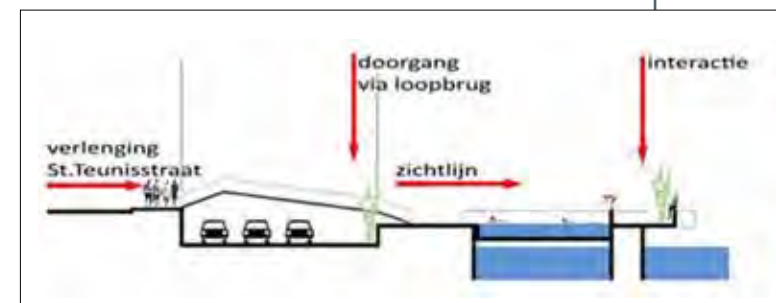
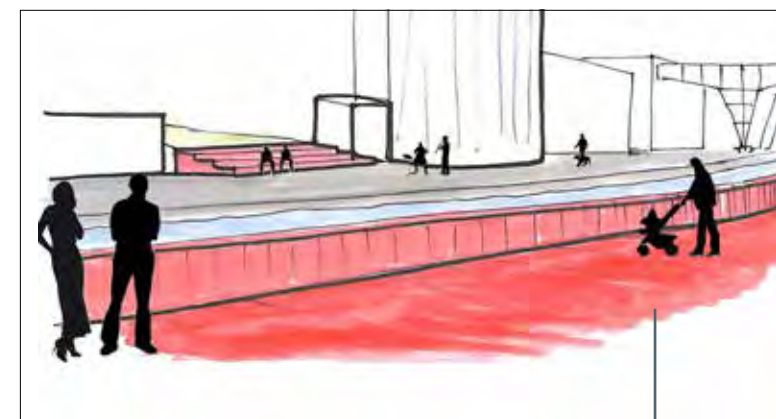
NOORDELIJKE MAASPROMENADE:

VERZACHTEN

De Maas speelt een belangrijke rol in de ontwikkeling van Maastricht. Op dit moment zijn er echter heel veel 'harde grenzen' aan de noordelijke Maasoever. Dit leidt tot een hard en moeilijk toegankelijk gebied dat momenteel ook weinig te bieden heeft.

Aan welke oplossing kan men denken? Ik denk aan het verzachten van de 'harde grenzen' tussen de Maas en de stad. Op die manier kunnen nieuwe kwaliteiten worden ontwikkeld. De opgave is om een betere ruimtelijke beleving te creëren. Daarvoor lenen de verlaten plekken ten noorden van de Wilhelminabrug zich heel goed. Het 'verzachten' van deze strook zal zorgen voor een gunstige transformatie van dit gebied en draagt ook bij aan het bevorderen van aantrekkelijke (wandel- en fiets)routes.

Yajie Wang, architect bij N Architecten

● BOSSCHERWEG, MAASTRICHT

ONDER DE NOORDERBRUG

Een paar jaar geleden is de nieuwe Noorderbrug in gebruik genomen, een belangrijke verkeersader in Maastricht. De afslag Boschpoort – Centrum brengt automobilisten naar de stad. Het gebiedje bij die afslag onder de Noorderbrug is jammer genoeg nog steeds rommelig en onderhevig aan verloedering. De verlichting langs het voetpad onder de brug is bijna altijd kapot, de brugpijlers zijn beklad met graffiti, er staan lelijke hekken rond het Sappi-parkeerterrein, in de openbare ‘plantsoenen’ staat nauwelijks groen, in de zomer is het een dorre, stoffige toestand.

Kortom, dit deel van de Bosscherweg is een slordig, verwaarloosd, en daardoor onveilig aanvoelend stukje Maastricht. Zeker voor fietsers en voetgangers, onderweg vanuit het Sphinxkwartier naar Boschpoort, Smeermaas of Bosscherveld voelt dit gebied als onwelkom en onveilig. Het is gebouwd voor auto’s om er zo snel mogelijk doorheen te jagen en de stad uit te kunnen. Zonder een blik te werpen op de omgeving.

Recent is de ‘krul’ (het overgebleven stuk originele Noorderbrug) in het licht gezet. Mooi idee, mede ten behoeve van sociale veiligheid. Kan deze aanpak verder uitgebreid worden onder de Noorderbrug? Ik heb de volgende verbetertips:

- Betere verlichting en vaker checken of de verlichting werkt.
- Geef kunstenaars de opdracht de brugpijlers te beschilderen, bij voorkeur in heldere kleuren, die ‘s avonds het licht terugkaatsen. Dat oogt en voelt veiliger.
- Groenonderhoud verbeteren of andere inrichting van plantsoenen.
- Hekken rondom parkeerplaats: kunst toevoegen?

Petra Meijers, Boschpoort

VIADUCTPAD:

E E N I N F E R N O

De Viaductweg is ook Maastricht. Kun je hier spreken van ruimtelijke kwaliteit? Deze weg is er helemaal op gericht om zoveel mogelijk auto's veilig in en uit de stad te krijgen. En dat is functioneel gerealiseerd met een zware betonnen asfaltconstructie. Wel 80.000 automobilisten per dag kunnen hier in onverschilligheid binnen een paar seconden voorbij rijden. Maar uit noodzaak is er ook een fietspad met minitrottoirtje behouden gebleven. Voor fietsers en voetgangers is dit een klein inferno! Zij doen er drie tot tien keer zo lang over om dit stuk af te leggen. Op twee meter van het fietspad rijden al vrachtwagens. Tussen het fietspad en de rijbaan ligt niet meer dan een saaie betonnen stoep. Het onophoudelijk gesis van de banden van voorbijrijdende personenauto's veroorzaakt op het fietspad piekjes storend geluid van gemiddeld 70 dB (iPhone met SafeNoise) terwijl de rijbaan niet eens nat is en de hoeveelheid autoverkeer matig. Deze betonnen omgeving zonder beschutting maar met uitlaatgassen is niet echt fijn voor mensen. Wel staan op enige afstand bomen in de berm, maar onduidelijk is of die de kans zullen krijgen voldoende uit te groeien en beschutting te geven. En ... de vieze lucht houden ze dan misschien juist wel vast.

● VIADUCTWEG, MAASTRICHT

Het is irreëel te verwachten dat hier veel aan te verbeteren is. Toch kan er misschien marginaal en met enige symboliek wel een kleine vooruitgang plaatsvinden door slim te vergroenen. Zowel de tussenberm als de middenberm kunnen worden verhoogd en met planten opgevuld. Met als resultaat meer afscherming en een aangener beeld (zie als voorbeeld de Kennedysingel).

Laurent Theunissen, www.fietsenruimte.nl

3

C É R A M I Q U E

● DEVERWAL, MAASTRICHT

OMGEVING RIDDERCOMPLEX:

PUBLIEKE INVESTERING GEWENST

Nu het Riddercomplex, na restauratie en verbouwing, weer een prominente plek in Wyck heeft ingenomen, valt de omgeving nogal uit de toon. Met name de aanpalende straatjes en de 'tuin' van de Sint Martinuskerk vragen om een verbetering en opwaardering. Met onder andere meer groen en het opruimen van de verrommeling kunnen de Wycker Heidenstraat en het Wycker Pastoorstraatje een aantrekkelijkere uitstraling krijgen. Als voorbeeld zou de Kattenstraat kunnen dienen. Ook de historische railing en trottoirtegels aan de Oeverwal zijn toe aan een hoognodige herwaardering, de voormalige reliëfs/beeldhouwwerken van de oude Wilhelminabrug vallen te weinig op en zouden s'avonds aangestraald moeten worden. De populaire terrassen van NOON en de MALTEZER trekken een nieuw en goed publiek naar de Oeverwal, Griend en Maastrappen.

Een fraaie toepasselijke tuin rondom de Sint Martinuskerk zou de aantrekkelijkheid enorm verhogen en wellicht ook voor de bewoners een mooie plek zijn om te verpozen. Er zijn beslist ook wel vrijwilligers te vinden die hier af en toe in de tuin willen meewerken aan het onderhoud. Dit komt ook de sociale cohesie van de buurt ten goede.

Tegenover de grote particuliere investeringen in het Riddercomplex c.a. en genoemde kwalitatieve horecabedrijven staat helaas nog geen publieke investering/verbetering.

Camille Oostwegel, bewoner van het Riddercomplex

PARKEERGARAGE DE GRIEND:

SKATEHAL?

Het open en recreatieve karakter van de Griend stopt abrupt als men in noordelijke richting naar het voormalige autobedrijf loopt. Door de ligging van de entree van de parkeergarage wordt het wandelpad langs de Maas aanzienlijk versmald. Omdat het wandelpad zich aan de oeverzijde bevindt, ontbreekt het daar aan sociale controle, waardoor de voorbijkomende graffiti-artiest de gevel naar hartenlust kan 'versieren'.

Aan welke oplossing denk ik? De bestaande hal van het voormalige garagebedrijf kan bijvoorbeeld herbestemd worden tot skatehal; een plek waar jongeren kunnen sporten en mensen elkaar kunnen ontmoeten in een aangename levendige omgeving. Door de grote transparantie van de gevels kan de skatehal eigenlijk gezien worden als een overdekte buitenruimte, waardoor er veel verbindingen en relaties ontstaan met de rest van de Griend.

Ido Holkamp, assistent ontwerper bij N Architecten

● FRANCISCUS ROMANUSWEG, MAASTRICHT

GRIEND 2:

OP WEG NAAR EEN LAADSTATION

De Griend is onderdeel van het door het Rijk wettelijk beschermd stadsgezicht Maastricht, maar is tevens een vergeten hoek met veel potentieel voor innovatie en creativiteit. Op Griend 2 bevindt zich een ensemble daterend uit 1953 en ontworpen door het architectenbureau Swinkels & Salemans.

Zo zie ik deze plek in de toekomst.

Zonder de vreemde opbouw aan de voorkant van de garage heeft Griend 2 praktisch zijn oorspronkelijke uiterlijk terug. Het hele pand is van graffiti ontdaan en gerestaureerd. Het voetpad langs het gebouw aan de Maas ziet er weer uitnodigend uit met trappen naar de waterkant. In en om het gebouw zelf is veel bedrijvigheid. Er zijn werkplaatsen, ateliers, (therapeutische) oefenruimtes, dans- en game-studio's. In het gezellig restaurant met uitnodigend terras, tussen de planten van het plantenasiel, ontmoeten buurtbewoners, studenten, ondernemers, winkelend publiek en toeristen elkaar. Er is ook een aanlegsteiger voor de water-taxi die vaart tussen Limmel en Slavante, onderweg doet deze verschillende hotspots in Maastricht aan.

Het gebouw is duurzaam, onder andere met zonnecellen op de koepel/dak, natuurlijk met inachtneming van de visuele esthetiek. De overvloedige energie wordt naar de elektrische Snel-Laadpalen geleid waardoor de oude functie (benzine-station) in ere wordt hersteld. Voor de automobilisten die hun auto gaan opladen is het heerlijk te weten dat ze de wachttijd in het restaurant kunnen doorbrengen met een kopje koffie of een lunch.

Het complex heet nu 'HET LAADSTATION' vanwege de vernieuwde en vernieuwende energie die het hele project uitstraalt.

Om het helemaal af te maken zouden infrastructurele aanpassingen in de buurt, bijvoorbeeld een fiets/voetpad over de spoorbrug en een upgrade van het winkelcentrum een positieve bijdrage kunnen leveren aan de levendigheid van deze prachtige plek aan de Maas.

Marlies Haack Hermans
Peter Slegers (*Artistieke impressie*)

● GRIEND 2, MAASTRICHT, BESTAANDE SITUATIE

● GRIEND 2, MAASTRICHT, HET LAADSTATION STRAATZIJDE

● GRIEND 2, MAASTRICHT, BESTAANDE SITUATIE

● GRIEND 2, MAASTRICHT, HET LAADSTATION MAASZIJDE

FRANCISCUS ROMANUSWEG:

HOOGBOUW MET GROENE UITSTRALING

Het zicht vanaf de Servaasbrug en de Wilhelminabrug richting stroomafwaarts naar de oostoever van de Maas is tamelijk saai en kleurloos en verdient een baken. Het inmiddels tot AZC omgebouwde voormalige PLEM-gebouw uit de zestiger jaren van de vorige eeuw mist mijns inziens net het volume om de blik voldoende te trekken. Wellicht biedt het grondstuk van de voormalige garage Janssen/Smeets, tankstation en kantoorvilla aan de Franciscus Romanusweg een kans. Het gebouw en de grond is in handen van een particulier en van de Woningbouwvereniging Servatius en bestemd voor herontwikkeling. Een hoogbouw op die plek, misschien qua ontwerp wat aansluitend op het PLEM-betonstramien, aangevuld met een verticale groene uitstraling, geeft de Maasoever aan die kant meer smoel. Wonen op die plek met uitzicht op de rivier lijkt mij zeer aantrekkelijk. Zo'n woontoren aan de rechter Maasoever kan ook een aanvulling op of een versterking zijn van de voorgenomen herontwikkeling van het Landbouwbelang aan de linker Maasoever. Het lijkt mij een uitdaging voor iedere architect om een passend ontwerp te maken.

Aansluitend op de zogenaamde 'M-steerkes' in 2012 van ARCH stel ik voor om in dit woontorenontwerp de noordelijke tegenhanger van de Hoeg Brögg als fiets- en voetgan-

● FRANCISCUS ROMANUSWEG, MAASTRICHT

gersbrug te integreren, die aan de andere kant aanlandt bij Sluis 20 aan het Bassin. Ook hierbij zal Rijkswaterstaat geen pijler in de Maas 'dulden'. Derhalve zal de overspanning een boog vergen of pyloon op een der oevers. Deze fiets- en voetgangersbrug zie ik als onderdeel van een 'uitloper', een westelijke aanvulling op 'De Groene Loper' (start OLV Lourdeskerk bij de dubbele bomenrij, via professoren-buurt over terrein voormalige Mosa Porselein, via een brug de Meerssenerweg over, vervolgens over spooreplacement richting terrein Mediamarkt/Action, langs het voormalige Tebodin-gebouw, met brug de Franciscus Romanusweg over en langs de woontoren de Maas over. Aan de westzijde van het spooreplacement is een zuidelijke uitloper van deze verbinding via de Botermijn richting station denkbaar met vervolgens een extra uitloper via de Maartenslaan naar de Oeverwal. Een dergelijk voorstel heb ik reeds eerder gelanceerd bij de discussie 'Stad en Spoor'. Bij een aantal tekeningen van 'Stad en Spoor' zag ik vervolgens deze 'uitloper' ook getekend. De realisatie zal geen sinecure zijn, maar is wel een wenkend perspectief.!

René Brouwers, *inwoner van Maastricht*

EUROSCOOP MAASTRICHT:

MEERDERE OPTIES

In de Antoon Lipkensstraat bevindt zich de blinde muur van de (sinds 15 maart 2020 gesloten) Euroscop. De tegelmuur is beste vriendjes met de graffiti-artiest. De trap treden naar de gedeukte spiegelvluchtdeuren bieden plek voor hangjeugd. Met de recente sluiting van de bioscoop is verbetering op korte termijn een lastig verhaal geworden.

Met de ontwikkeling van de Pathé in het Eiffelgebouw was het lot van de Euroscop bezegeld: een middelgrote stad als Maastricht heeft geen plek voor een filmhuis en twee bioscopen. Gesloten bioscopen zijn een crime voor steden: Maastricht kent ook nog de Palace. Na jaren van weinig onderhoud blijft een geluidsdichte kolos met blinde muren, een zeer onhandige indeling, vloerbedekking vol vlekken en gebruikte 'love seats' achter. Het doet Amerikaans aan: grote praat, snel geld en een hoop bravoure, gevolgd door jaren van verval. Wachtende tot een jarenlange lobby overheidssubsidie oplevert. De negatieve grondwaarde is immers enorm.

Terug naar de muur. Een aantal ideeën voor de korte termijn:

- Vrij spel geven aan graffiti-artiesten (Berlijn/Eindhoven)
- Voorzien van muurschilderingen van iconische Maastrichtse bouwwerken
- Hangende tuin (in samenwerking met nabijgelegen plantenasiel)
- Vrijgeven voor geveltuintjes

Maarten Jongeneel

● ANTOON LIPKENSSTRAAT, MAASTRICHT

HOOGBRUGSTRAAT:

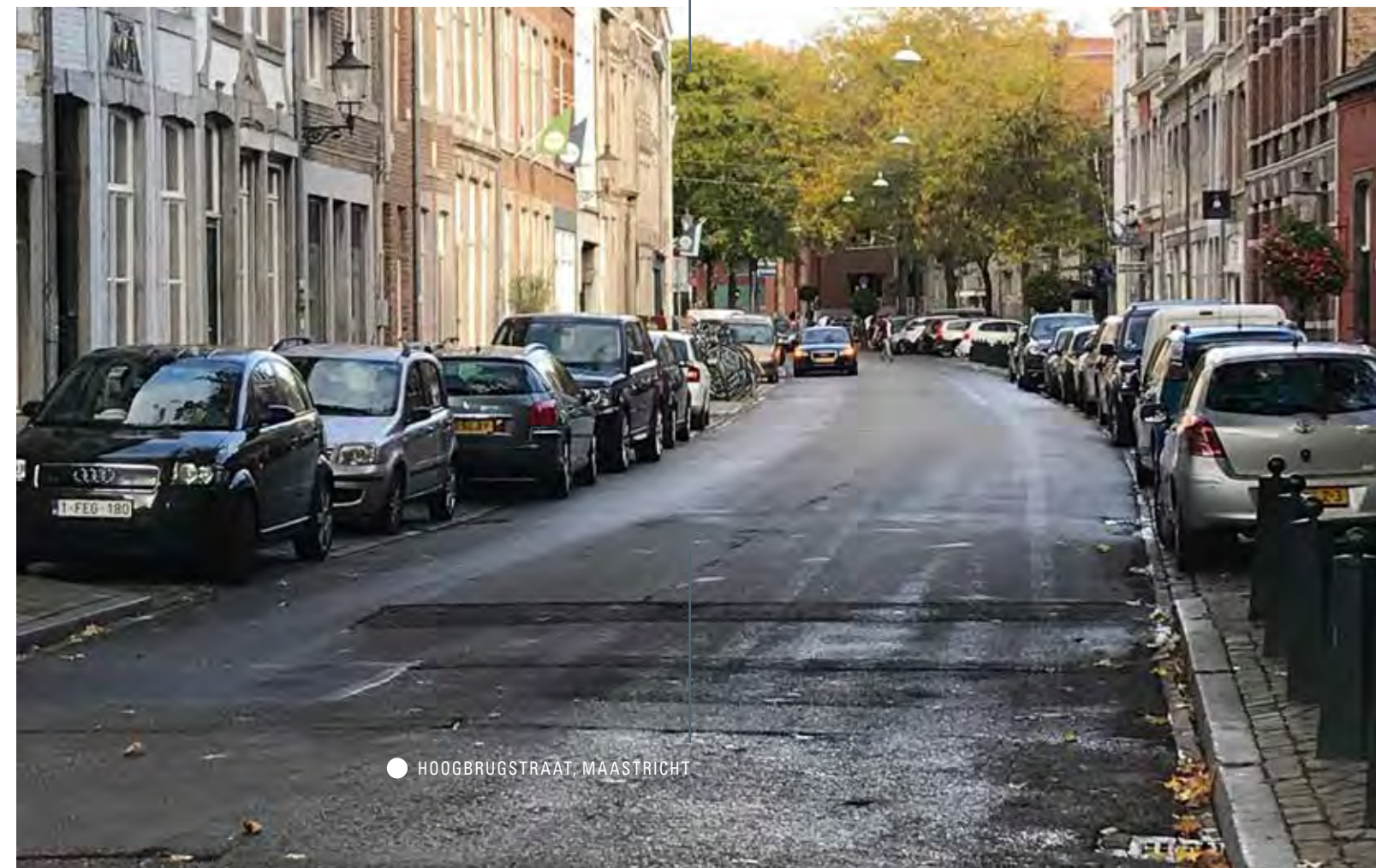
HERSTEL VAN OUDE ALLURE

Het stadsdeel Wyck of Wieck (naam afgeleid van het Romeinse 'vicus') is tegenwoordig levendig, deftig en charmant met talloze restaurantjes en winkeltjes. Oorspronkelijk bestond Wyck uit twee straten en zes straatjes. De Rechtstraat (tegenwoordig met circa tachtig rijksmonumenten en de Hoogbrugstraat met circa zestig rijksmonumenten) vormden de kern. In de vestingstad Maastricht was de Aker- of Duitse Poort aan het einde van de Hoogbrugstraat van grote betekenis. Rond 2000 is het kernwinkelgebied in Wyck qua bestrating gerenoveerd in een combinatie van 'kasseien' en tegels. De straten werden in overleg met de winkeliersvereniging autoluw, maar geenszins autovrij. Het verkeersbeeld in Wyck is nogal 'warrig' met bevoorrading en parkerende automobilisten. De traditionele winkeliers in Wyck vonden (en vinden?) dat de klant nog altijd voor de deur moet kunnen parkeren. De herbestrating is destijds slechts doorgetrokken tot en met het westelijk deel van de Hoogbrugstraat. Daarna (tot aan

de kruising van Hoge en Lage Barakken) wordt het een rommeltje met asfalt en ongeveer vijftig parkeerplaatsen voor auto's. Het geparkeerde blik en de rommelige aanblik halen de Hoogbrugstraat in aanzien behoorlijk omlaag. Ook de rest van de Hoogbrugstraat vraagt om herbestrating en tenminste een halvering van het aantal parkeerplekken.

Deze belangrijke middeleeuwse straat met aanzienlijke monumenten verdient een herinrichting om de aloude allure te herstellen. Daarbij begrijp ik dat deze straat deels tweerichtingsverkeer moet blijven naar de Wycker Grachtstraat en Crown Plaza. In het verlengde hiervan bepleit ik echter om vanaf 12.00 uur s'middags een (deels) autovrij Wyck te creëren, identiek aan het westelijk stadsdeel (in coronatijd was deze afsluiting trouwens al deels effectief in verband met de restaurants in de Rechtstraat).

Nicolette Brouwers-Sarneel

● HOOGBRUGSTRAAT, MAASTRICHT

STATIONSPLEIN:

EEN PLANNINGSVACUÛM IN DE PUBLIEKE RUIMTE VAN MAASTRICHT?

Terwijl de populaire pleinen van de Maastrichtse binnenstad de afgelopen jaren overlopen werden door het verbazingwekkend snel toegenomen massatoerisme en daarmee de bereikbaarheid van de binnenstad onder druk kwam te staan, wacht het recent opgeknapte Stationsplein op haar definitieve invulling. De nog aanhoudende ongewisheid over de toekomstige verkeersbewegingen in de Stationsstraat en mogelijke verbinding naar de achterzijde van het station leiden voornamelijk tot een ruimtelijk vacuüm. Hoewel velen zich reeds over die toekomst bogen, is er onbehagen over de status quo van deze nog gebrekkig functionerende stadsruimte.

Bijgaande aanzichtkaart toont het karakteristieke kopstation en het voorplein met fraaie verlichtingsarmaturen waar naast de bussen, tram en taxi's passeerden: een klassiek beeld dat aan andere Nederlandse kopstations en hun voorpleinen herinnert, zoals in Den Helder en in Enschede. Met name de voorpleinen fungeerden optimaal en deden dienst als aankomst- en verdeelpunt om de toeloop van het verkeer op te vangen. Nu na tachtig jaren de intensiteit van bewegingen aanzienlijk is toegenomen, wordt het stationsgebouw in oude luister hersteld en de definitieve inrichting van het voorplein in meerdere scenario's heroverwogen. Omdat vele factoren van stadstransformatie van onmiddellijk aangrenzende gebieden meespelen, zijn de diverse scenario's niet direct te realiseren en wordt voorlopig voorgesorteerd op de uiteindelijk te nemen stappen.

Terwijl het Vrijthof, Onze Lieve Vrouweplein, de Markt en hun historische aanloopstraten een groot deel van het jaar overspoeld worden door amusement zoekend publiek, ligt aan het Stationsplein een grotendeels onbenutte lege vlakte omgeven door nieuwe fraaie pleinvanwanden van internationale allure inclusief grote onderaardse parkeergarages te wachten op programmering voor markt, vertier of kleine evenementen. Vandaag zien we op dit Stationsplein slechts chaotische taferelen met onoverzichtelijke verkeerssituaties, razen te snelle auto's, staan extra ingelaste bussen urenlang te ronken om reizigers van het uitgevallen treinverkeer op te vangen en wachten taxi's in lange rij op klandizie. De recent vernieuwde opgehoogde stoepen zijn bezaaid met snel geparkeerde auto's en met pardoes achtergelaten huurfietsen die de spaarzame terrassen ontsieren. Dientengevolge devalueert het oorspronkelijk zo mooie Stationsplein inmiddels tot een tweederangs verkeersplein dat sfeer ontbeert en de inkom aan deze zijde van de stad onwaardig is. Voor mij een doorn in het oog, terwijl Maastricht inmiddels tot ver over de landgrenzen geroemd wordt voor haar ruimtelijke planning en uitnodigende, karakteristieke pleinen.

Tot slot, de stad Maastricht heeft ten gevolge van het massatoerisme en de onophoudelijke reeks van commerciële evenementen óók te kampen met het dichtslibben van de openbare ruimte. Paradoxaal genoeg werkte de verplichte Corona-lockdown als welkome verademing omdat men na lange tijd van commerciële opdringerigheid eindelijk weer

de ontspannen leegte van de drie pleinen en hun historische aanloopstraten in hun oorspronkelijke gedaante mocht ervaren.

Jo Coenen, burger van de stad Maastricht

● STATIONSPLEIN, MAASTRICHT

● ALEXANDER BATTALAAN, WYCK

● WILHELMINASINGEL, WYCK

WYCK:

DUURZAME INVULLINGEN

De oproep van Topos om ‘verbeterplekken’ in Maastricht aan te dragen, vraagt in dit geval om een kritische bezinning op hoe je zelf tegen een opgave aankijkt. Een pand in een straatwand kan mooi of lelijk zijn, maar het oordeel hierover wordt mede bepaald door de uitgangspunten van de opgave. Bij een invulling in een straatwand kan een discussie gevoerd worden over de vraag of de betreffende invulling wel past bij het karakter van de straat en de ruimere omgeving. De invulling moet namelijk ‘prettig’ aanvoelen. Dit vraagstuk heeft bij de ArchitectenWinkelMaastricht speciale aandacht gehad.

De ArchitectenWinkelMaastricht is al ruim vier jaar actief als (gratis) adviesorgaan voor mensen die vragen hebben over hun merendeels kleinschalige (ver-)bouwplannen. De inbreidingen aan de Alexander Battalaan en aan de Wilhelminasingel gebruiken we als illustratie voor hoe met de opgave van ‘inbreiding’ om te gaan. Het zijn beide onbebouwde locaties die de continuïteit van de gevelwanden doorbreken. Zulke situaties zijn om allerlei redenen moei-

lijk. Zowel de inblik vanuit de openbare ruimte naar het privé-binnenterrein, als ook het binnendringen van geluiden zijn bepaald niet prettig voor de gebruikers/bewoners van de ruimte in zulke straatwanden. Ook de beleving van de openbare ruimte op die plekken is vaak minder aangenaam.

Een ‘aangepaste’ stedenbouwkundige en architectonische invulling is ons inziens gewenst. Daarbij zijn diverse opties denkbaar. Maar een van de belangrijkste aspecten daarbij is dat de parcellering wordt gerespecteerd en dat - wat tegenwoordig een noodzaak is - een invulling plaatsvindt op basis van de ideeën van circulair bouwen, bijvoorbeeld door toepassing van houtskeletbouw. Wij als leden van de ArchitectenWinkelMaastricht, maar nog veel meer onze cliënten, zullen voorop moeten lopen bij ‘duurzame invullingen’ in dit soort situaties.

Team ArchitectenWinkelMaastricht

Harry Gulpers & Luc Coenegracht, *architecten*

● MEERSSENERWEG, MAASTRICHT

PASSERELLE STATION MAASTRICHT:

A N D E R E A A N L A N D I N G

De huidige passerelle van het Station Maastricht is, zeker in de anderhalve meter samenleving, erg smal. Daarnaast sluit de vormgeving niet echt aan bij het prachtige gebouw van het Centraal Station. Wanneer je de passerelle uitkomt aan de zijde van de Meerssenerweg, dan loop je tegen een fietsenstalling aan en zie je geen verbinding met belangrijke locaties zoals Villa Regout en De Groene Loper. De altijd drukke Meerssenerweg zorgt daarnaast voor een extra barrière bij het oversteken naar de villa en De Groene Loper.

Mijn voorstel komt in het kort hierop neer. Maak een nieuwe passerelle en laat deze landen in het park voor de Villa Regout. Door de nieuwe passerelle in verschillende richtingen te 'sturen', kunnen er goede verbindingen worden gemaakt met de genoemde villa en De Groene Loper. Een andere optie is om de bestaande passerelle te 'vergroenen', waarbij ik onder andere denk aan een groene middenstrook (denk aan Covid-19) die de beide looprichtingen van elkaar scheidt.

Jeroen Gerekens, stagiaire bij N Architecten

SPOORWEGOVERGANG DUITSE POORT:

ONDER HET SPOOR

Als gevolg van de vele treinen die tussen Station Maastricht en Randwyck / Luik rijden, is de spoorwegovergang ter hoogte van Scharnerweg / Akerstraat / Meerssenerweg vaak geblokkeerd voor het gemotoriseerde verkeer, voor fietsers en voor voetgangers. Dit zorgt geregeld voor langdurige wachttijden en flinke opstoppingen. De overgang is bijna de helft van de tijd gesloten! Met het voltooien van De Groene Loper en de verlegging van de Noorderbrug zal de Meerssenerweg naar verwachting nog meer belast worden.

Aan welke oplossing denk ik in deze? Maak onder het spoor ter hoogte van de Akerstraat en de Koepelkerk een verlaagd plein. Op die manier kan het verkeer ongestoord onder het spoor geleid worden en ontstaat er een park met veel groen en recreatiemogelijkheden.

Peter Claassens, *eigenaar van N Architecten*

● SCHARNERWEG / AKERSTRAAT / MEERSSENERWEG, MAASTRICHT

DUITSE POORT:

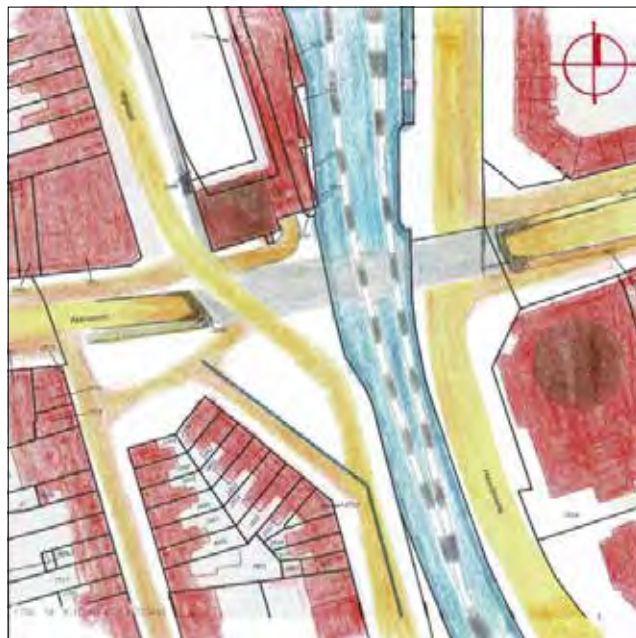
HERINRICHTING GEWENST!

Mijn oog viel op deze plek omdat ik die bijna dagelijks passeer richting huis. Soms door de fietstunnel en andere keren over het spoor. Een suf grasveldje voor twee kopgels. Toen ik me meer in deze situatie ging verdiepen, zag ik dat deze plek een onderdeel is van een groter ruimtelijk probleem. Je kunt zeggen dat deze plek met zijn directe omgeving zijn samenhangende structuur in de loop der tijd helemaal heeft verloren. Hier en in de nabijheid van het station was het een logische plek om het spoor over te steken. Immers de nieuwe stad ontwikkelde zich naar het oosten. Bij deze spoorovergang werd een markant gebouw geplaatst, namelijk de Koepelkerk (1921-23). Door de toenemende verkeersdruk werd in het begin van de zestiger jaren van de vorige eeuw de overweg ingeruild voor een verkeerstunnel. In 2005 vond een verdere aantasting van dit gebied plaats door de bouw van De Colonel. Al deze ingrepen hadden hun invloed op de ruimtelijke structuur en ruimtelijke kwaliteit van het gebied en daar droeg ook de ingewikkelde en onlogische verkeersstructuur aan bij. De gemeente Maastricht verdient voor dit gebied bepaald geen schoonheidsprijs.

Om aan te geven wat verbeterd kan worden, ga ik even terug in de tijd. Voordat de tunnel werd gebouwd was er ter plekke van de Akerstraat een spoorwegovergang. Deze werd destijds hoofdzakelijk gebruikt door voetgangers en fietsers. Met de opkomst van de auto veranderde de situatie. De toename van het (auto)verkeer leidde tot de aanleg van een tunnel.

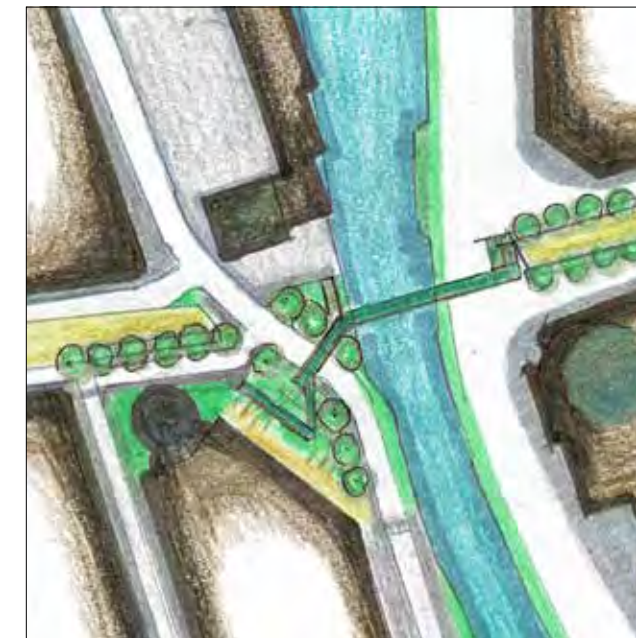
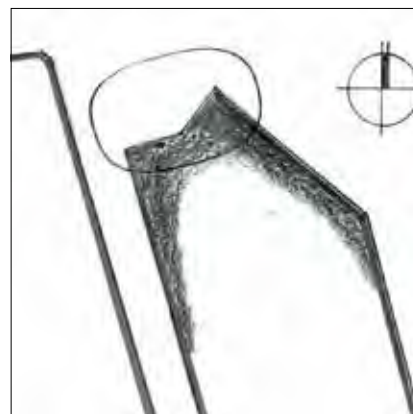
● DUITSE POORT, MAASTRICHT

Op dit moment (medio 2020) lopen er verkennende studies in opdracht van de gemeente Maastricht om te onderzoeken hoe het gemotoriseerd verkeer bij de gelijkvloerse spoorwegovergangen weg te halen. Om te beginnen bij de spoorwegovergang Duitse Poort en eventueel later naar het zuiden de Alfons Ariënsstraat. Mijn suggestie voor verbetering van de plek is in bijgevoegde schets te vinden.

Allereerst de kop van het gebied die naar mijn mening heringericht moet worden. Daar is plek voor een markante bouwmassa die aansluit op de bestaande beide kopgevels. Vanuit dit gebied stel ik voor om weer een rechtstreekse verbinding te introduceren voor voetgangers op de plek waar dit ruimtelijk voor de hand ligt en wel middels een voetgangersbrug als fly-over. Die brug heeft zijn aanlanding in een groen gebied. De tunnel wordt teruggegeven aan het langzaam verkeer en sluit in het oosten aan op De Groene Loper. Het gemotoriseerd verkeer maakt niet langer gebruik van de tunnel en wordt afgeleid naar de randwegen van de stad.

Luc Coenegracht, *architect*

LAGE BARAKKEN:

INGREPEN NOODZAKELIJK

De westelijke bebouwing van de Lage Barakken maakt deel uit van een ouder bouwblok dat ontstond in de periode toen de vestingwerken nog aanwezig waren. In 1867 verloor Maastricht de status van vestingstad en werd begonnen met de sloop van de aarden verdedigingswerken. Rond 1900 werd begonnen met de aanleg van de Wilhelminasingel. De plannen van stadsarchitect W.J. Brender à Brandis uit de jaren 1880 voorzagen hier in herenhuisen bedoeld voor middenstanders, leraren en het hogere kader van fabrieken en instellingen. De ruimte tussen de Wilhelminasingel en de Lage Barakken was zo gering dat de kavels de volledige diepte van het bouwblok innamen.

De oorspronkelijke verkaveling heeft een situatie opgeleverd die tot op vandaag de dag nog altijd negatief is, namelijk achterkanten aan de openbare ruimte. Dit alles heeft een zeer negatieve uitstraling op de situatie ter plekke. Lage muren die oorspronkelijk de privé-tuinen afschermden van de openbare weg zijn in de loop der tijden geperforeerd met garagepoorten en toegangen tot het binnenterrein. Door de functiewijziging van de woon-

huizen in hoofdzakelijk kantoorpanden zijn de tuinen in parkeerpleintjes veranderd. In het midden van de straat staan enkele gebouwen van twee en drie lagen. Maar ook deze dragen evenmin bij aan een positieve beleving van het gebied.

Ondanks het feit dat er verschillende eigenaren zijn, en er dus ook diverse belangen zijn, is het aan te bevelen dat de belanghebbenden gaan samenwerken voor een collectieve oplossing van de bepaald niet fraaie situatie. Om de negatieve punten om te zetten in positieve zijn enkele ingrepen noodzakelijk. Zo is een aangepaste invulling met functies als wonen, ateliers, balie en dergelijke zeer wenselijk. De parkeerfunctie op het eigen terrein kan worden behouden, maar een herinrichting van het totale binnenterrein zou wenselijk zijn. Het voorstel is om slechts twee in plaats van zeven toegangen tot het binnenterrein te maken. Zo ontstaat er ook meer ruimte voor groen op het binnenterrein.

Harry Gulpers, *ruimtelijk planner-architect*
en *winkelmanager ArchitectenWinkelMaastricht*

● LAGE BARAKKEN, MAASTRICHT

● HOGE BARAKKEN, MAASTRICHT

HOGE BARAKKEN:

WERK VOOR EEN 'STREETART-ARTIST'?

Er zijn misschien mensen die graffiti kunnen waarderen. Ik behoor niet tot die categorie en ik vraag me af of er überhaupt mensen zijn die wel 'fan' zijn van het bespuiten, beschilderen, besmeren et cetera van andermans eigendom. Waarschijnlijk zijn dit alleen de 'kunstenaars' zelf. Mijn 'verbeterplek' is de muur achter de Hoge Barakken die geregeld wordt beklad en dan weer schoongemaakt en dan weer opnieuw beklad.

Volgens mij zijn er drie oplossingen mogelijk, waarbij de derde oplossing mijn voorkeur heeft:

- a. Er wordt een camera geplaatst waardoor de 'artiest' opgespoord kan worden, hoewel dit niet eenvoudig zal zijn omdat een capuchon vaak tot de bedrijfskleding behoort.
- b. Een speciale app waarmee je bij de Gemeente Maastricht direct graffiti kunt melden. De Gemeente zou dan wel meteen moeten optreden en de graffiti verwijderen.
- c. Een opdracht verstrekken aan een 'streetart-artist'. Laat op deze mooie grote muur een zogeheten 'Mural' aanbrengen. Daar hebben de collega's graffiti-sputters vaak heel veel respect voor. Er zijn voldoende voorbeelden in de stad te vinden van getalenteerde artiesten. Daarmee wordt de stad alleen maar mooier! En het is waarschijnlijk goedkoper dan iedere keer weer opnieuw de graffiti verwijderen.

Andrea Nelissen-de Pont, *bewoner van Maastricht*

RUITERIJ:

EEN 'URBAN ARBORETUM'

Deze ruimte verbaast me sinds de realisatie ervan. Een versteende, ongedefinieerde restruimte, op zo een prachtige plek in de stad, met zo een prachtige oude bomen. Dat kon en kan anders.

Hier willen we graag een hoogwaardig groen pocket-park: een Urban Arboretum. Nooit te laat om dat alsnog en nu te doen.

Jonas Heuts, bewoner van Maastricht

● RUITERIJ, MAASTRICHT

RECHTSTRAAT-ZUID:

MEER RUIMTE OM TE FLANEREN

Regelmatig loop ik in 'slalom' door de Rechtstraat. De stoepen zijn bezaaid met 'straatmeubilair', reclame voor de ondernemers en een verdienmodel voor de stad, maar een opgave voor de bewoners. Onmogelijk om er met kinderwagen of mobiel doorheen te komen. De stoepen zijn prachtig glad en makkelijk te gebruiken, maar rechtdoor lopen lukt niet; vaak moet er naar de straatweg uitgeweken worden. Je wilt zo vlug mogelijk de straat verlaten. Aan winkelen kom je niet toe.

Ik houd van Maastricht; haar mooie sober verlichte straten, met mooie kleine namen boven de winkelpanden, waardoor er zo enorm van de gevels en de 'stad' te genieten valt. Mijn verbeteringssuggestie is: afschaffen van spullen op straat door ondernemers. Als iedereen dat doet, dan is er geen concurrentie en kunnen we nog meer flaneren door dit mooie Maastricht.

Pauline Tomlow, wandelt graag door de binnenstad

● RECHTSTRAAT-ZUID, MAASTRICHT

HOGЕ BRUG:

VERLICHTING EN TRAP VERBETEREN

De Hoge Brug (in het Maastrichts *Hoeg Brögk*), geopend in 2003, is een fiets- en voetgangersbrug over de Maas in Maastricht en verbindt de westelijke Maasoever gelegen in de historische binnenstad van Maastricht en het oude stadsdeel Wyck, alsmede het nieuwe stadsdeel Céramique, beide op de oostelijke rivieroever.

De brug werd ontworpen door architecten van bureau René Greisch uit Luik in samenwerking met de architect tevens supervisor van het plan Céramique, Jo Coenen. De totale lengte van de brug is 261 meter, de breedte is 7.20 meter, de brug ligt 10 meter boven de waterspiegel en het hoogste punt van de boog is 26 meter boven de waterspiegel.

Er zijn mijns inziens minstens twee punten die de aandacht verdienen:

1. De verlichting en belichting behoeven duidelijk verbetering. Vooral de mooie stalen boog zou met een eenvoudige ingreep 's avonds belicht kunnen worden. Deze is namelijk in het donker nauwelijks zichtbaar. Verder is de verlichting aan de binnenzijde van de leuningen van buitenaf nauwelijks te zien, waardoor de belijning van de brug niet goed wordt ervaren.
2. De zogenaamde 'luie trap' aan weerszijden van de brug zou verbeterd moeten worden, omdat de treden ongelukkig van diepte zijn. Dit zal geen eenvoudige ingreep zijn, maar zou het praktische gebruik van de brug zeker ten goede komen!

Hens Gardeneers,
grafisch vormgever en architectuurliefhebber

PLEIN 1992:

VERGROENEN!

Plein 1992 is een ontwerp dat past binnen het project Céramique. Maar er valt wel nog het een en ander te verbeteren aan het Plein. Met name de akoestiek en de oplopende temperatuur in de zomer zijn punten, waaraan verbetering mogelijk is door slechts één ingreep.

Wat is er mis met de akoestiek? Het Plein heeft een vloer en bebouwing die akoestisch gezien keihard is. Als gevolg daarvan wordt geluid dat op het Plein wordt geproduceerd als in een galmkamer tussen de harde wanden weerkaatst waardoor het vaak voorkomt dat je op de balkons van de appartementen zelfs gevoerde gesprekken op het Plein kunt volgen. Laat staan wat het effect is van geproduceerde herrie op het Plein. Bijvoorbeeld het knallen van ballen op de tegelvloer wordt enorm weerkaatst en versterkt. Dit laatste geeft zelfs de indruk van het knallen van een wapen naast je bed. Men moet zich daarbij realiseren dat meer dan de helft van de slaapkamers van de appartementen aan de pleinzijde is gesitueerd.

Wat is er mis met de temperatuur? In de zomer wordt de grijze tegelbestrating de hele dag beschenen door de zon. Dat leidt ertoe dat de tegelvloer enorm veel warmte opneemt gedurende de dag en die warmte wordt maar langzaam afgegeven aan de lucht gedurende de (korte) nachten in de zomer. De warmtestraling leidt er bovendien

● PLEIN 1992, MAASTRICHT

toe dat de zuidkant van La Résidence extra opgewarmd wordt. Nu is het een algemeen bekend feit dat juist door de grote hoeveelheid steen en beton in de stad de temperatuur in de stedelijke bebouwing ten opzichte van de niet of minder bebouwde omgeving meerdere graden hoger is. Een van de factoren die ertoe kan bijdragen om de klimaatverandering in de hand te houden, is het verlagen van de warmte in de steden.

Eén oplossing voor beide problemen, plus extra biodiversiteit: vergroen het Plein. Haal een deel van de tegels van het Plein weg, tenminste 50 %, en vervang de harde tegeoppervlakte door een groene weide die ingezaaid wordt met een inheems bloemrijk mengsel. Op die manier creëer je een akoestisch zacht en geluidsabsorberend vlak op de vloer en een dergelijke weide wordt veel minder opgewarmd door de zonne-instraling. Bijkomend effect is dat bijen en insecten veel meer kans hebben, wat weer ten goede komt aan de vogel- en vleermuisstand. Ook biedt dit een prettiger omgeving voor spelende kinderen en je hindert het gebruik van het Plein als racebaan voor scooters. Voetballen zal minder aantrekkelijk zijn door de diversiteit in vloeroppervlak: zachte stukken afgewisseld met harde oppervlakken belemmeren namelijk balspelen.

Herman van Wissen, *bioloog*

● PLEIN 1992, MAASTRICHT

BOVENPLEIN PLEIN 1992:

WEG MET DIE DONKERE HOEK

Toen Plein 1992 ontworpen werd, kwam er ook een zogeheten 'Bovenplein' waar de ingang is naar Café Zuid en het theater Maastricht. Maar ook naar een ingang van de parkeergarage, naar De Annex van Coffelovers en naar de ingang naar de kantoren van het Centre Céramique. Al die plekken moesten natuurlijk ook voor rolstoelen, kinderwagens en dergelijke bereikbaar zijn en er werd een speciaal pad voor aangelegd, vlak langs de ingang naar Café Zuid. Helaas is dit pad gesitueerd in een uithoek van het Plein en sommige gebruikers denken dat het pad bovenaan dood loopt. De (groot)ouders met kleine kinderen in de kinderwagen plus de gebruikers van een rolstoel moeten zich een weg banen langs de 'hangplek' met dealers, alcoholisten, hangjongeren en de rommel, zoals achtergebleven lege flessen, om bij De Annex of de entree naar de kantoren van het Centre Céramique te komen. Ook wordt er regelmatig een 'tag' van graffitispuitsers achtergelaten die altijd tegen veel kosten weer verwijderd moet worden.

Mijn 'verbetervoorstel' is drieledig:

- Sluit dit gedeelte van het pad af door bijvoorbeeld het plaatsen van bloembakken.
- Verleg het pad naar het midden van het Plein.
- Breng sowieso meer verlichting aan in de donkere hoeken van het Bovenplein, eventueel met een bewegingssensor.

De gebruikers hoeven dan niet meer via een 'achteraf weggetje' hun 'weg' te vervolgen. Het vergroot het gevoel van veiligheid op het Bovenplein. En de gebruikers van deze donkere hoek? Die vinden vast en zeker wel weer een andere plek.

Miranda Nelissen, *denkend aan mijn geboortestad*

CHARLES EYCK PARK:

G R A A G A N D E R E B O M E N

Het Charles Eyck Park is een ontwerp van de Zweedse landschapsarchitect Gunner Martinsson, dat helemaal past binnen de filosofie van de wijk Céramique. Het is nu als volgt ingericht: van Noord naar Zuid een gras(lig)weide met een aantal grote bomen, die voor een deel nog stammen uit de tijd van de voormalige Keramiekfabriek en daar destijds op het binnenterrein zijn gegroeid. Dan volgt er een Berkenbos, dat waarschijnlijk op de tekentafel van de architect vooral zijn waarde ontleent aan het lijnenspel van de witte stammen en het bladerdek. In de richting Bonnefantenmuseum/Ipanema staan geel bloeiende Gele zeepbomen (Koelruiteria's). Deze laatste hebben een interessante bloeiwijze die veel bezocht wordt door insecten. Een prima park toch?

Maar wat is daar dan mis? Berken zijn bomen die in het voorjaar, periode eind maart tot en met begin mei bloeien. Ze produceren dan mannelijke bloeiwijzen in de vorm van katjes die miljoenen sterk allergene pollenkorrels of stuifmeel de lucht in blazen met als doel dat ze via de lucht terecht komen op de vrouwelijke bloeiwijzen opdat er zaadsetting kan plaatsvinden. Kortom in de bloeitijd van zo'n anderhalve maand is 'Love in the air'. Maar, het feit dat dit berkenbos uit heel veel bomen bestaat, de wind meestal uit westelijke richtingen komt, heeft tot gevolg dat het gebouw parallel aan de Maas, de Stoa, getraakteerd wordt op enorme wolken berkenpollen tijdens de bloei van die berken. Ook mensen die wandelen in het park en allergisch reageren op berkenpollen, maar liefst 7 % van de bevolking, krijgen dan hooi-

koortsachtige klachten. Nu is de tendens - gelukkig - steeds meer om bij de inrichting van de stedelijke omgeving met groen ook te denken en te letten op de gezondheid van onze bewoners. In dit opzicht is het aanplanten van bomen die als windbestuivers ernstige allergische klachten kunnen veroorzaken, zo langzamerhand als ondoordacht aan te merken.

Hoe kan het probleem opgelost worden? Het berkenbos in het Charles Eyck Park moet vervangen worden door bomen die bloeien en insecten nodig hebben voor hun bestuiving. Dat is al in de zuidelijke punt gerealiseerd met de Gele zeepbomen die daar staan. Vervang de berken door fruitbomen en soorten als de Anna Paulownaboom met zijn prachtige paarsblauwe trompetvormige bloemen en door de witbloeiende Trompetbomen (Catalpa's). Ook de Tulpenboom (Lyriodendron) met zijn gele tulpvormige bloemen in de kruin is een sierraad en lust voor het oog. Een enkele inheemse boom als Gewone esdoorn, Zomereik of Beuk ertussen, waardoor er een interessant 'tiny forest' annex voedselbos ontstaat in plaats van een monotoon berkenbos. Vervang dan meteen ook de éénzits bankjes door grotere banken waarop je met z'n tweeën kunt zitten met anderhalve meter afstand en je hebt direct een aan het nieuwe normaal aangepaste mogelijkheid om te zitten. Dat bestrijdt ook de benadrukking van de steeds meer alleenstaanden in onze samenleving.

Maurice Martens,
bioloog, redacteur Flora van Nederland en Pollennieuws

● MAASPUNTWEG, MAASTRICHT

SPHINX CÉRAMIQUE-TERREIN:

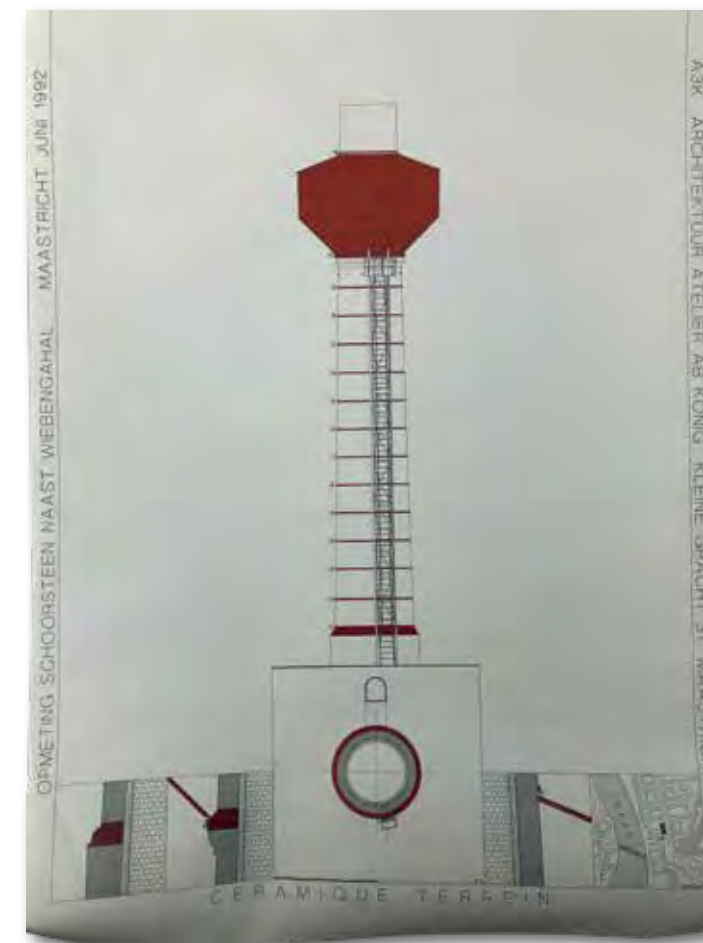
E E N V E R G E T E N P L E K ?

Op het Sphinx Céramique-terrein ligt, wat verborgen, een mistroostig terreintje, dat afgesloten wordt door een slagboom. Het lijkt door de toenmalige plannenmakers over het hoofd te zijn gezien. Als enige parkeerterrein in de openbare ruimte van het Sphinx Céramique-terrein doet het afbreuk aan het hoge ambitieniveau dat het gebied kenmerkt. Het wordt begrensd door de achterkant van de Wiebengahal en de zijkant van het Bonnefantenmuseum.

Het zou een verrijking van dit gebied betekenen om hier een pocket-parkje te realiseren, met daarin opgenomen een eigentijdse replica van een van de vele schoorstenen die vroeger het gezicht van het gebied bepaalden. Architect A. König heeft, al langer geleden, als herinnering aan dit industriële verleden, hiervoor een prachtig ontwerp gemaakt. Jarenlang heeft hij geprobeerd zijn idee gerealiseerd te krijgen. Helaas zonder succes. Zijn ontwerp zou een aanwinst voor Maastricht betekenen. Wanneer ook nog bovenin de schoorsteen een lichtkrant zou worden opgenomen, zouden de bezoekers van verre geattendeerd worden op de tentoonstellingen in het Bonnefantenmuseum. Een betere reclame kan het museum zich niet wensen en zou een sponsoring ter realisatie voor de hand liggend zijn!

● DAEMSLUNET, MAASTRICHT

Drs. W.J. Staal,
v.m. *Directeur Samenwerkende Adviseurs Maastricht*

BONNEFANTENMUSEUM:

E E N F I E T S E N R E K W A A R D

Maastricht heeft het Bonnefantenmuseum. De exposities die daar gehouden worden, zijn vaak erg de moeite waard om naar Maastricht af te reizen. Ik kom dan met de trein en huur een OV-fiets aan het station. Maar aangekomen bij het prachtige museum, ontbreekt er heel duidelijk een ding en dat is een veilig fietsenrek. Er staan wel altijd allerlei fietsen, schots en scheef, maar een plek om ze veilig vast te leggen ontbreekt. Een bezoek aan het museum wordt altijd enigszins bedorven door de angst dat de fiets er niet meer staat als ik na het expositiebezoek weer terug kom bij de plek waar ik de fiets achterliet.

Vaak lees ik acties van de stad Maastricht om het fietsverkeer te stimuleren. In de stad zijn ook meerdere gratis fietsenstallingen, maar het museum is daarbij vergeten. Ik kan mij niet voorstellen dat de gemeente Maastricht wel geld heeft om culturele activiteiten te ondersteunen, maar niet om een degelijk fietsenrek te plaatsen bij het museum!

Sophie Spijker, bezoeker Maastricht

● AVENUE CERAMIQUE 250, MAASTRICHT

● AVENUE CÉRAMIQUE, MAASTRICHT

BONNEFANTENPLEIN:

GOED TOEVEN VOOR GEBRUIKERS?

Het plein voor het Bonnefantenmuseum komt zeer zeker in aanmerking voor verbetering. Het huidige plein heeft weinig uitstraling. Het is een mijns inziens onwaardige entree voor ons prachtige museum dat ontworpen is door Aldo Rossi (†1997). Er zit geen structuur in het plein. De fietsers, bromfietzers en voetgangers doorkruisen willekeurig het plein. Het straatmeubilair, de lichtmasten en de andere elementen zijn een ratjetoe. Niet alleen qua positionering, maar ook qua materiaalgebruik en vormgeving. De bestrating is uitgevoerd met grijze/beige betonstenen. Ook de inrichting van de straten langs de zijgevels is voor verbetering vatbaar. Het Serpentilunet heeft een kale 'achteraf-uitstraling'. Aan de kant van het Daemslunet bevindt zich een bovengrondse parkeerplaats.

Het Bonnefantenplein, onderdeel van de Zuidknoop van het stedenbouwkundig plan van Jo Coenen, leeft niet. Dit in tegenstelling tot de Noordknoop waar een levendig Plein 1992 de sfeer bepaalt en waar het goed toeven is. In de oorspronkelijke plannen van Jo Coenen waren er in de Zuidknoop een hotel en horecafuncties gepland. Dit bleek, gezien de toenmalige economische omstandigheden, niet haalbaar.

De uitdaging voor de stedenbouwkundigen is het creëren van een plein met allure, een plein waar mensen willen vertoeven en tevens een waardige entree voor ons provinciaal museum. Ik ben geen stedenbouwkundige. Desalniettemin heb ik een aantal voorstellen ter verbetering

van de huidige situatie. Om te beginnen al het bestaande straatmeubilair, lichtmasten en de andere elementen verwijderen, inclusief de sokkels voor de Rossi-staket-sels (afvoeren voor hergebruik). Een eerste ingreep is de betonnen bestrating voor de entree vervangen door de rode baksteen zoals die overal op het Céramique-terrein is toegepast. Om de entree naar het Bonnefantenmuseum verder te accentueren, kan er een verticaal dominant element geplaatst worden, zodat als het ware een entreeportaal ontstaat, waarbij de Wiebengahal de andere zijde vormt. Dit element moet worden uitgevoerd als een obelisk net zo hoog als de Wiebengahal en verwijzend naar de 'Stars of Europe' van kunstenaar Maura Biava, zoals die staan op de rotonde op het einde van de Avenue Céramique. Jo Coenen heeft in een van zijn schetsen laten zien hoe zo'n verticaal element moet worden gepositioneerd en uitgevoerd. Het kan bijvoorbeeld, voor mijn part, een gemetselde fabrieksschoorsteen zijn als verwijzing naar het industriële verleden.

Het plein dat ontstaat naast het entreegebied moet ver-
bijzonderd worden. De randen van het plein moeten worden afgebakend zodat er structuur ontstaat. Dit kan bijvoorbeeld met stroken buxusstruiken als verlengde van de begroeiing langs de Avenue, of met stroken lage open

hekwerken. Het binnengebied moet omgevormd worden tot een uitnodigend verblijfsgebied. De inrichting van het plein moet in samenhang met dit alles worden ontworpen. Er kan bijvoorbeeld een kiosk geplaatst worden voor de tering en nering van de vele passanten, of plaats er de 'Kop van Karl Marx', het standbeeld ontworpen door het Russische kunstenaarsduo Volkova & Shevelenko. In het Bonnefantenmuseum werden het ontwerp en de bijbehorende filosofie van dit standbeeld tentoongesteld. In het standbeeld is, nota bene, een 'artist-in-residence' opgenomen. Mathieu Bruls heeft deze verblijfsruimte destijds bouwkundig volledig uitgewerkt.

Er moeten verdere ingrepen doorgevoerd worden die voor meer intimiteit op het plein zorgen. Bijvoorbeeld door het plaatsen van zitmeubels of door verdere inrichting en detaillering van een aantrekkelijke omgeving. Er moet ook worden gezorgd voor een uniforme vormgeving: de inrichtingselementen moeten qua ontwerp en materiaalgebruik op elkaar worden afgestemd. Er moet een aantrekkelijke omgeving tot stand gebracht worden waar het voor de gebruikers goed toeven is.

Guido Quanjel, *secretaris Topos*
Foto's Tony Riddle

● AVENUE CÉRAMIQUE, MAASTRICHT

C A M P A G N E

4

W O L D E R

S I N T P I E T E R

● SINT HUBERTUSLAAN/HOEK AYLVALAAN, MAASTRICHT

KUNSTWERK VILLAPARK

Op 22 mei 1887 draaide burgemeester Pijls de kraan open van een fontein die op initiatief van de Waterleiding Exploitiatiemaatschappij bij gelegenheid van de aanleg van de drinkwatervoorziening in het 'Villapark' werd opgericht. De fontein was gelegen op het 'Rond Point', de kruising van de Sint Lambertuslaan en de Prins Bisschopsingel, daar waar nu de Kennedybrug begint. Bij de aanleg van de Kennedybrug werd het Villapark bruut door midden gesneden en werden enkele beeldbepalende elementen weggevaagd. Kenmerkend en nog herinnerend aan het 'Rond Point' zijn de schuin geplaatste vier indrukwekkende villa's, die nu - in ruimtelijk opzicht - doelloos langs een drukke verkeersweg liggen.

Vanuit de buurt St. Pieter-Jekerdal-Villapark is vaker de wens geuit om de fontein, die midden op het 'Rond Point' stond, ergens in de wijk terug te plaatsen als herinnering aan het verleden. Jef Loontjens van het toenmalige buurtplatform heeft destijds, in samenwerking met Ruim-

temakers Architecten BNA, een idee en plan ontwikkeld voor een kunstwerk met duidelijke vormreferentie naar de oorspronkelijke fontein. Naast de zoektocht naar een geschikte locatie, vorm en materiaalkeuze werd ook naar een gepaste financiering voor dit project gezocht.

De locatie en het ontwerp kwamen er, net als de gemeentelijke toestemming (Welstands-/Monumentencommissie) maar de financiering stokte. Dit ondanks de nodige 'acties' en het zoeken naar sponsors. Het is de bedoeling om het kunstwerk in cortensstaal uit te voeren, geplaatst op een hardstenen basement.

Na de opheffing van het buurtplatform en het niet rond krijgen van financiële dekking verdween het kunstwerk in een diepe lade. Het zou zonde zijn als dit sympathieke initiatief in die diepe lade zou blijven liggen!

Jef Loontjens, *architect*

JEKERDAL:

EEN NOG MOOIER WANDELGEBIED

Je loopt vanaf de Prins Bisschopsingel richting Meessenbroekweg door een prachtig rivierdal tot achter De Molen van Lombok, dan gaat het richting Mergelweg. Wil je de mooie wandeling door het dal voortzetten, dan ben je verplicht om op de Mergelweg of de Cannerweg te lopen (beide geen voetpad en op afstand van de Jeker). Maak een natuurpad vanaf de Molen van Lombok via Hoeve Nekum naar de Smokkelmolen in Kanne (B), zo dicht mogelijk langs de Jeker.

Wanneer je Sportpark Jekerdal, Kimbria Racket Club, Ponyclub Maastricht, Tennisclub Maasvogels en de woonwagens aan de Drabbelstraat verplaatst, is een prachtige opwaardering van het dallandschap mogelijk. Een echte uitdaging. CNME Natuurtuinen en café Den Dolhaart passen daar uitstekend in.

● MERGELWEG, MAASTRICHT

De genoemde gebruikers verplaatsen we naar het Trega-terrein, het voormalige terrein van de Sphinx Tegelfabriek tussen de Borgharenweg en de Willem Alexanderweg. De faciliteitsgebouwen voor de sportaccommodaties langs de Borgharenweg krijgen een verdieping, zodat je na het sporten op het terras kunt zitten met een prachtig uitzicht over de Maas.

We hebben op die manier de parkeerproblemen van de Mergelweg opgelost; er is een goede bestemming voor het Trega-terrein en het Jekerdal wordt een nog mooier wandelgebied.

Jan Staal, regelmatige passant van het Jekerdal

DEN DOLHAART:

EEN AANGENAME PLEISTERPLAATS

Ja was het maar een café, zoals het opschrift op de zijgevel van het pand doet vermoeden. Jarenlang was hier in dit pand Café Den Dolhaart ondergebracht, maar helaas is de zaak nu gesloten. Onvoldoende klandizie? Niet rendabel? Geen opvolging? Wat de reden ook moge zijn, het is buitengewoon jammer dat deze rustieke plek in de stad nu een uitgestorven indruk maakt. Daar komt bij dat de Ponyclub Maastricht het pand inmiddels aan twee kanten heeft 'omsingeld'. Wat begon als een kleine onschuldige pony-weide aan de linkerzijde van het pand, is inmiddels uitgegroeid tot een uit de kluiten gewassen pony-weide. Overigens voor een club gebaseerd op een uitstekende filosofie. Een klein terras met een paar tafeltjes en stoelen aan de voorzijde van het cafe is er helaas niet meer. Een tijdje geleden werd aan de rechter zijkant een houten terrasvlonder aangelegd, maar die is inmiddels (terecht) verdwenen. Wat overblijft is een 'geïsoleerd pand' met een karakteristieke architectonische verschijningsvorm, maar

dat helaas zijn functie van café heeft verloren. De allesbehalve fraaie keet die dicht tegen de zijmuur is geplaatst, tast de kwaliteit van de plek verder aan.

De oplossing zou eenvoudig kunnen zijn. Herstel de café-functie, maar doe meer dan dat. Maak er een aantrekkelijk (bescheiden) café-restaurant van door aan de achterzijde een architectonisch kwalitatief hoogwaardige uitbreiding aan te brengen. Liefst transparant en fijn gedetailleerd. Recent is het pand in andere handen gekomen en de verwachtingen zijn hoog gespannen ten aanzien van het nieuwe gebruik. Zorg er verder voor dat er letterlijk paal en perk wordt gesteld aan de 'geruisloze' uitbreiding van de pony-weidepark. Wedden dat hier een aangename pleisterplaats kan ontstaan voor wandelaars en fietsers die zo graag genieten van de Mergelweg en het uitzicht vanaf die plek op de prachtige wijngaarden van de Apostelhoeve!

Marlies Keijsers, bezoeker van Maastricht

● MERGELWEG 332, MAASTRICHT

DE KOOMPE:

PARK EN ECO-VESTINGPAVILJOEN

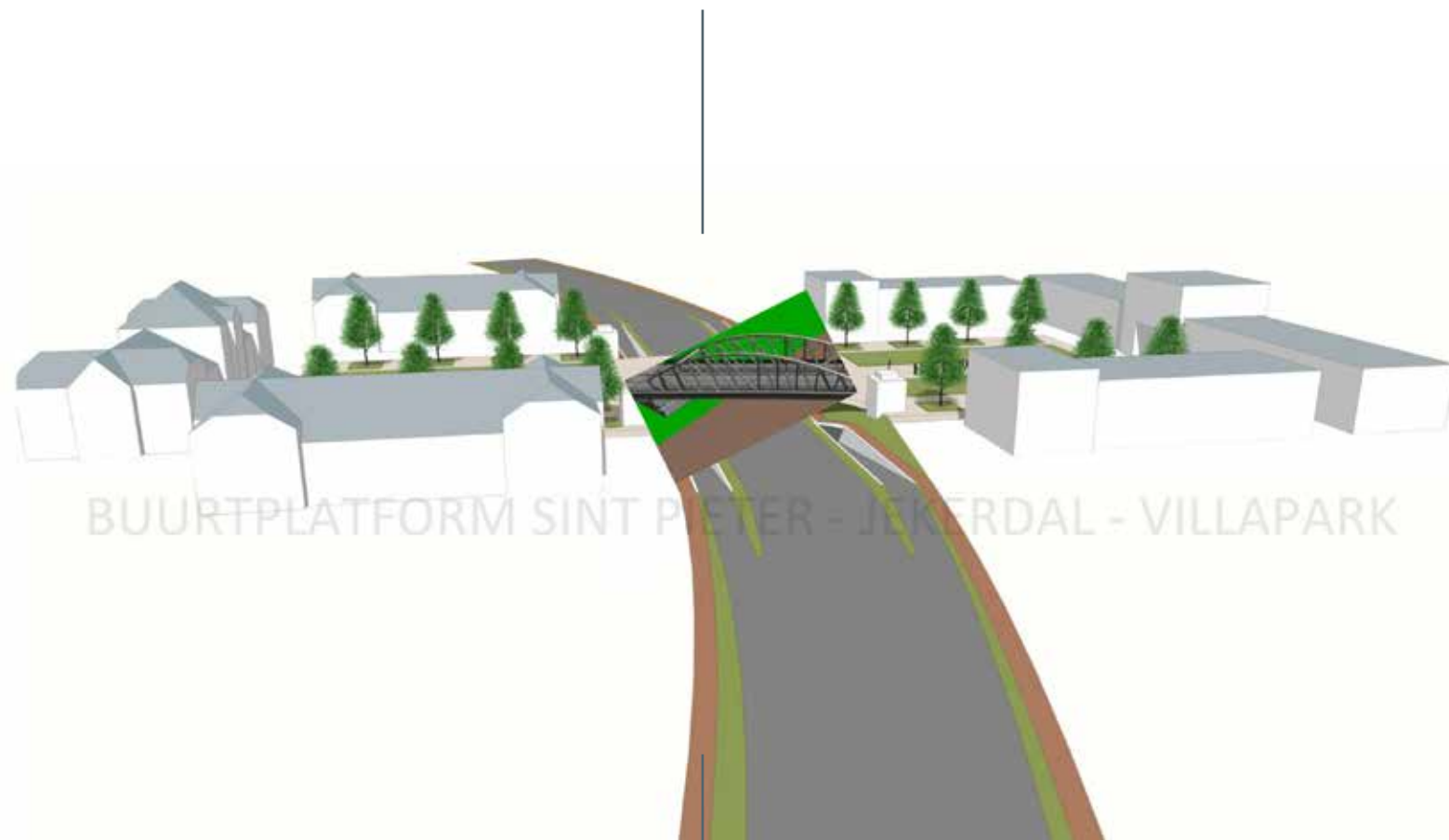
Al decennia lang ligt er een terrein braak dat vroeger een belangrijke rol speelde in de verdediging van de stad, namelijk de Kommen (in het Mestreechs: de Koompe). Het is een vijftien ha groot voormalig inundatiegebied waar zich onder andere het politiebureau en het MCC (Melden Coördinatie Centrum) bevinden. Ik heb het gebied nog gekend toen Kimbria daar zijn hoofdvoetbalveld had (met een charmante houten hoofdtribune) en zich daarnaast ook een atletiekbaan bevond. Ik heb er de bekende Tsjecho-Slowaakse langeafstandsloper Emil Zátopek nog zien lopen. De atletiekbaan, als ook de erbij geplaatste hindernissen, fungeerden later als sportterrein en stormbaan voor militairen van de Tapijnkazerne. Het is nu een door onkruid overwoekerd terrein met een allesbehalve fraai hekwerk eromheen. Nu de Tapijnkazerne een nieuwe functie heeft gekregen en het gebied eromheen een prachtige parkbestemming, is het contrast met het aan de zuidzijde van de Prins Bisschopsingel gelegen Koompe-terrein aanzienlijk.

Wat met dit gebied te doen? Het zou bepaald niet misstaan om het karakter van de parkaanleg van het terrein rondom de Tapijnkazerne daar voort te zetten en het dan langzaam over te laten gaan in het landschappelijk aangelegde Jekerpark. Op die manier respecteer je enerzijds het (militaire) verleden en voeg je anderzijds een heden-

daagse ecologische dimensie toe. Om het Koompe-terrein langs de Prins Bisschopsingel een extra impuls te geven zou er een 'eco-vestingpaviljoen' gerealiseerd kunnen worden, waar men met uitzicht op restanten van de verdedigingswerken van een kopje koffie/thee met vlaai zou kunnen genieten.

Nico Nelissen, *voorzitter TOPOS*

● PRINS BISSCHOPSINGEL, MAASTRICHT

VERBINDING KOOMPE - TAPIJN

Bij de totstandkoming van de plannen voor de universiteit op het Tapijn-terrein in de parkzone bij de Prins Bisschopsingel in Maastricht werd door het Buurtplatform St. Pieter – Jekerdal - Villapark tegelijkertijd een plan ontwikkeld voor de herinrichting van het zogenaamde Koompe-terrein aan de overkant van deze Prins Bisschopsingel.

Het plan voorzag in de realisatie van levensloopbestendige woningen, een multifunctioneel kindcentrum en ondergrondse parkeervoorzieningen. Een en ander was gebaseerd op een demografisch onderzoek dat aangaf dat voor senioren een adequaat woningpotentieel in de wijk ontbrak en de onderwijsvoorziening onder de maat was.

Jef Loontjens van het Buurtplatform ontwierp, met RMA-architecten, een ambitieus plan voor dit gebied. Een krachtig element in dit plan was de langzaamverkeersverbinding over de Prins Bisschopsingel tussen de Tapijn en de Koompe. Het zou een prachtige verbinding zijn tussen de Maastrichtse parkzone en het Jekerdalpark die node

wordt gemist. De brug over de Bisschopsingel zou ook een verbinding zijn tussen de bebouwing van het Tapijn-terrein en de nieuw te ontwikkelen bebouwing op het Koompe-terrein. De omvorming van de Tapijnkazerne tot huisvesting voor de universiteit vordert gestaag en biedt nog steeds mogelijkheden voor een koppeling van de Tapijn met de Koompe.

Rijkswaterstaat kondigde enige tijd geleden aan de brug bij Itteren te gaan vervangen en bood aan om de bestaande brug elders een nieuw leven te gunnen. Wat zou het prachtig zijn dit iconisch industrieel monument te plaatsen tussen Tapijn en Koompe en daarmee een veilige verbinding te maken tussen stadspark en Jekerdalpark. Aanvankelijk was een verlaging in de Prins Bisschopsingel met de entree's naar parkeergarages voorzien met daarover een iconisch brugelement, bereikbaar vanuit de garages en het aansluitend maaiveld. Bij plaatsing van de Itterenbrug zal aan beide zijden van de Prins Bisschopsingel een nieuw landhoofd gemaakt moeten worden waar op de brug kan rusten.

Buurtplatform St.Pieter – Jekerdal - Villapark

● PRINS BISSCHOPSINGEL, MAASTRICHT

DE KOOMPE:

PARKEERGARAGE EN WONINGEN

Al vele decennia ligt een groot verweesd stuk groen aan de overkant van de voormalige Tapijnkazerne. Het werd incidenteel gebruikt als festivalterrein door Bruis, of als helikopter-landingsplaats. Waarom wordt dit strategisch gelegen terrein niet gebruikt voor mijn idee?

Graaf hier een parkeergarage, net zoals onder Mosae Forum, te bereiken vanuit een ondergrondse afslag onder de singel. Realiseer hier circa 1.200 parkeerplaatsen en bouw bovengronds serviceflats en compacte woningen voor ouderen, zodat zij vanuit hun (te) grote woningen hierheen kunnen verhuizen. De grotere woningen komen zo beschikbaar voor starters op de woningmarkt.

Er geldt wel één strikte voorwaarde! Gekoppeld aan de realisatie van dit plan dient de parkeergarage Vrijthof gesloten te worden voor bezoekers. De garage blijft geopend voor bewoners en werkenden die hier een plaats kunnen huren.

Dit plan betekent dat het mes aan twee kanten snijdt: het milieu belastende zoekverkeer naar de Vrijthof-garage wordt voorkomen en er ontstaat een woonbuurtje waar vele woningzoekenden blij mee zijn...

Tilly Hoorn te Boekhorst,
voormalig stadsdeelleider gemeente Maastricht

PARK RONDOM VOORMALIG BONNEFANTENCOLLEGE:

'JARDIN DES BONS ENFANTS'

Biesland is een wijk met 895 huishoudens en 1.665 inwoners. De huizen zijn veelal in de jaren vijftig en zestig gebouwd, veel eengezinswoningen met kleine gesloten tuinen. Een fijne buurt om te wonen, dicht bij de stad en de natuur, vandaar dat veel mensen er lang blijven wonen. Tot voor kort was er sprake van een sterke vergrijzing, maar gelukkig zien we nu steeds meer jonge gezinnen komen. Kinderen van de basisschool-leeftijd in Biesland spelen vaak op straat, omdat een veilige speelplek in de buurt ontbreekt. Jammer genoeg maken deze twee groepen niet meer zo snel kennis met elkaar als vroeger, onder andere omdat onze maatschappij individueler is geworden, er veel expats zijn komen wonen (taal- en cultuurbarrières), maar ook omdat beide partners veelal willen of moeten werken. Dat zelfde probleem van afstandelijkheid zien we ook met de komst van 270 studenten in het oude klooster. Met dit project hopen we als buurtbewoners een ontmoetingsplek in het groen te realiseren waar allerlei groepen elkaar spontaan en in een ontspannen sfeer ontmoeten, studenten met bewoners, maar ook studenten uit verschillende culturen onderling. Een ontmoetingsplek zoals die er was in de tijden van de paters, waarbij de buurt gebruik kon maken van parkje en zwembad.

In de eerste plaats willen we de oude tuin behouden en in volle glorie herstellen. Het betreft een groot ovaal grasveld waar gespeeld kan worden door de jeugd. Dit moet

enigszins geëgaliseerd worden. Daar omheen loopt een voetpad waar de paters vroeger brevieren, al lopend de bijbel lezen, leuk om deze geschiedenis te bewaren. Omringd door inmiddels hoge bomen, zeer waardevol met hun CO2-opvang en koelvermogen in deze tijd van klimaatverandering. Het inventariseren en snoeien gaan we doen onder leiding van de snoegroep van IVN. Het grasveld zal geëgaliseerd moeten worden en met speelgras worden ingezaaid. De toegang moet met de beheerder van het complex geregeld worden, van 20 uur 's avonds tot 9 uur 's ochtends, mag er niemand meer in de tuin zijn om overlast te voorkomen.

In de tweede plaats willen we iets doen met de vroegere moestuin en de fruitbomen. Toen bleek dat de grond sterk vervuild was met stookkasten uit de oude elektriciteitscentrale van dit complex is de moestuin vervallen. We willen de vervuilde grond afvoeren (indien er voldoende financiën zijn) of isoleren en voorzien van een toplaag met groeizame grond die veilig is voor de gezondheid. Op het sportveld is voldoende ruimte voor een grote boomgaard met in het midden een moestuin.

In de derde plaats willen we het andere sportveld inzaaien met bloemen, zowel wilde als sierbloemen. Goed voor de insecten en voor de verkoop van deze eco-bloemen (vergelijkbaar met de eco-bloemen van de locotuin). Dit kan als daginvulling gedaan worden door cliënten van Radar Athos-

● TONGERSEWEG 135, MAASTRICHT

laan of door vrijwilligers uit de buurt. Met de opbrengst kan er gespaard worden voor een eventuele zwembad. Door het inzaaien ontstaat een prachtig bloemenveld en wordt voorkomen dat er door jongeren op het veld overlast veroorzaakt wordt voor de omringende huizen.

In de vierde plaats en verre toekomst willen we een zwembad aanleggen op de plek van het oude buitenzwembad van het klooster. Het zwembad Jekerdal is natuurlijk erg populair in de omringende wijken, maar nieuwe bewoners kunnen hier helaas geen gebruik van maken omdat de wachttijd meer dan twaalf jaren is. Extra schrijnend voor de kinderen die hun vriendjes hier wel naar toe zien gaan. Het oude zwembad in de kloostertuin ligt nog onder de grond, de contouren zijn herkenbaar en zelfs de fundering van de omkleedhokjes staat er nog. Na uitgraven op maximaal 1.40 meter diepte (in verband met geen toezicht) kan dit waterdicht gemaakt worden met een vorstbestendige folie en voorzien van een isolerend dek, zodat de warmte 's nachts niet verloren gaat. Ecologischer is het om hiervan een zwembad te maken waarbij een rietfilter met pomp voor de filtering zorgt en chloorzouten met alle beheer niet nodig zijn. Zwembad of zwembad zal omringd worden door een afgesloten hek dat hoog genoeg is om kleine kinderen tegen te houden.

Frits Hoff en een dertigtal buurtbewoners

OOSTFLANK VAN DE SINT PIETERSBERG

Weide naast de scouting, ingezaaid door IKL

Het huidige saaie uitzicht

De aantrekkelijkheid en sociaaleconomische vitaliteit van onze stad wordt mede door haar prachtige buitengebieden bepaald. In de Omgevingsvisie Maastricht 2040 wordt dan ook terecht de ambitie geformuleerd het unieke weidse landschap rond de stad zorgvuldig te koesteren en de biodiversiteit daarvan te bevorderen. Deze ambitie valt zonder meer toe te juichen, temeer daar de afgelopen tijd aan het licht kwam hoe groot de behoefte aan groene 'uitloop ruimte' is. Op de oostflank van de Sint Pietersberg voltrekken zich evenwel ontwikkelingen, die geenszins met deze ambitie stroken. Door de komst van steeds meer hekken, hagen en hokken gaat het zicht op het landschap verloren en verliest een wandeling aan belevingswaarde.

Nog altijd kan het gebied (althans ten dele) in zijn oude luister hersteld worden. Bijvoorbeeld door uitvoering van een of meer van de volgende, vrijwel budget-neutrale plannen:

1. Versterking van natuurwaarde en biodiversiteit van de bermen.

Alle lof voor de ambtenaren die enkele jaren geleden reeds tot een ander, voor de ontwikkeling van bloemrijke bermen gunstiger, maaibeheer besloten hebben. De komst van wilde kruiden verloopt echter bedroevend traag. Geef die ontwikkeling een boost door de bermen op enkele plaatsen af te plaggen en in te zaaien. Zie hier het effect van zo'n ingreep:

2. Geen mooie wandeling zonder een bankje om van het uitzicht te genieten! Het bankje is er al, maar kijkt tegenwoordig uit op een saaie haag. De ontwerper staat samen met een aantal vrijwilligers klaar om het bankje iets te verplaatsen, zodat men opnieuw de zon over de Maas kan zien opkomen. Zij hebben hiervoor alleen nog de medewerking van de gemeente nodig.

3. Natuurmonumenten zou gevraagd kunnen worden om als dank voor alle ontvangen steun een door bloeiende bermen omzoomd wandelpad aan te leggen over hun strook grond die de Recollectenweg met de Ganzen-dries verbindt. Goed voor de biodiversiteit én voor de burger; want die hoeft dan niet meer tussen hagen en bewakingscamera's te lopen, maar kan weer als vanouds genieten van het open veld!

Elisabeth den Hartog, *filosoof*

Deze al jaren braakliggende grasstrook kan een zeer aantrekkelijk wandelpad langs inheemse wilde bloemen en kruiden worden.

● MGR. VRANCKENPLEIN WOLDER, MAASTRICHT

MGR. VRANCKENPLEIN:

G E E F H E T P L E I N T E R U G A A N
D E M E N S E N !

Midden in Wolder ligt het Mgr. Vranckenplein. Hier parkeren auto's, er is een bushalte en er staan bakken om afval kwijt te raken. Wie vanaf het plein omhoog kijkt, ziet de 120 jaar oude Sint Petrus en Pauluskerk. Dit betekenisvol gebouw torent hoog boven een fraaie mergel-baksteenmuur. Helaas oogt het eronder gelegen plein heel onaangenaam: een nare vlakte met auto's, saai groen en een milieuperron.

Het kan (moet) anders!

Verwijder het milieuperron, waardoor er geen zwerfvuil meer zal zijn en geen lawaai van aanrijdende laders en lossers.

Verleg de parkeerplekken en plaats elektrische laadpalen. Voeg een groter variëteit aan fietsrekken toe.

Zorg voor mooie zitbanken met een sfeervolle verlichting. Ook voor een kleurrijke variatie aan bloemen, kruiden en misschien een insectenhotel, een fonteintje of een vogeldrinkbak.

Waarom niet een klimhuisje voor de kleinsten en een petanquebaan voor ouderen?

Of een verhoging die kan dienen als kiosk, altaar of Bühne? En natuurlijk een standbeeld voor de Groenen en de Blauwen.

Met andere woorden: geef dit plein van Wolder terug aan de omwonenden, de passanten, de nieuwkomers om elkaar in een aangename omgeving te ontmoeten!

Cunera van der Woude en Jos Gielen

VAN WILRE TOT WOLDER

In 1673 streek koning Lodewijk XIV met zijn leger in Wilre neer om van hieruit Maastricht te belegeren. D'Artagnan sneuvelde voor de stadsmuur en het verhaal gaat dat hij begraven is in de kerk van Wolder gelegen aan het huidige Mgr. Vranckenplein. In 1920 werd het dorpje Wilre door Maastricht geannexeerd. In de decennia hierna 'groeide' het aan Maastricht vast, werd hiermee een buitenwijk van Maastricht en verloor hierdoor zijn eigen identiteit die zich vooral kenmerkte door de agrarische bebouwing. Een nieuwbouwplan in 2008 rondom het Mgr. Vranckenplein, waarbij rekening gehouden werd met de karakteristiek van Wolder, kwam ten gevolge van de economische crisis helaas niet tot uitvoering. Momenteel wordt op de locatie van 'Hoeve Castermans I' een modern appartementencomplex gerealiseerd. Van de uit 1662 daterende Custerhoff resteren alleen nog enkele fragmenten, teruggebracht tot een tuinmuur die het nieuwbouwcomplex deels omringt.

Ook een revitalisering van het Mgr. Vranckenplein is tot nu uitgebleven. Het plein heeft geen kwaliteit door de aanwezigheid van een milieuperron, het keerpunt voor de stadsbus, slechte infrastructuur en omringende bebouwing die van magere kwaliteit is en deels ontbreekt.

● MGR. VRANCKENPLEIN, MAASTRICHT

Het plein zou opnieuw een impuls moeten krijgen waardoor het de identiteit van dorpsplein terugkrijgt. De locatie van 'Castermans II' zou ingevuld kunnen worden met een karakteristieke bebouwing die de pleinwand completeert. De bestaande pleinwand met winkels zou vervangen kunnen worden door een kwalitatief betere bebouwing. Een nieuwe bestrating met een beter geïntegreerde bushalte zou het plein een totaal andere uitstraling kunnen geven. Wetenschappelijk bewijs dat de Musketier daadwerkelijk begraven ligt in Wolder zou een attractieve toegevoegde waarde zijn. Desalniettemin zou enige verbeelding op het plein die herinnert aan het verblijf van de Zonnekoning op zijn plaats zijn!

Jos Nijssen MSc, *architect*

● MGR. VRANCKENPLEIN, MAASTRICHT

MGR. VRANCKENPLEIN:

A F B R E U K A A N H E T K L A S S I E K E U I T Z I C H T

Als er een kerkplein in Maastricht onder curatele gesteld moet worden, dan is dat wel het kerkplein van Wolder, oftewel het Mgr. Vranckenplein. De kerk, de Sint Petrus en Pauluskerk, werd op 12 juli 1898 officieel ingewijd. Rond die kerk werden de overleden Hogenbomen, de Van Vlodroppen, de Haesens, de Cobbens, de Castermannen, de Paulussens en De Nevens ter aarde besteld. En niet te vergeten dat onze Charles de Batz de Castelmoré, graaf van Artagnan en 'eerste musketier' in het leger van de Franse koning Lodewijk XIV, daar ook moet liggen. Hij sneuvelde voor de poorten van onze stad en werd volgens Franse historici begraven naast de kerk. Rond de kerk is een fraaie mergelmuur opgetrokken met direct daaronder een mooi kerkplein. Maar nu is het een rommeltje. Het plein is niet alleen verwoest door geparkeerde auto's die zelfs de bestrating hebben kapot gereden, maar vooral door de plaatsing van een groot milieuperron. Het frappante is dat deze voor Woldernaren bestemde afvalstortplaats veel te vaak wordt gebruikt door Belgen. Stel eens voor dat een lege wijnfles uit Domaine du Noble in de buurt van de geboorteplaats Loupiac van d'Artagnan net boven hem wordt gedumpt. Dit milieuperron doet afbreuk aan het klassieke uitzicht op Kerkplein, beplanting, mergelmuur, kerkhof en kerk. Hoogstwaarschijnlijk door een dienstdoende ambtenaar op een maandagmorgen op een calque ingetekend om snel bij de koffie te komen om daar de voetbaluitslagen te bespreken. Dus de vraag wat mijn 'verbeterplek' is, is hiermee beantwoord.

Arie Voorzee, inwoner van Wolder (voorlopig nog)

ENCI:

E E N N I E U W L E V E N V O O R D E H I J S K R A N E N

Ze staan er als herinnering aan het industrieel verleden van Maastricht. Het trotse bedrijf ENCI sloot in 2020 definitief haar deuren. Veel jaren hebben de hijskranen dienst gedaan om cement over te laden in de vrachtschepen die vervolgens hun weg over de Maas vervolgden. Nu staan ze er werkeloos bij, maar zijn ze daardoor ook waardeloos? In tegendeel. De hijskranen hebben hun eigen industriële schoonheid en zijn getuigenissen van een eertijds bloeiend bedrijf in Maastricht. Je kunt de stalen kolossen laten voor wat ze zijn. Je kunt ze laten verroesten en verder in verval laten raken. Voor deze optie zijn plausibele argumenten aan te dragen, maar je kunt ook denken aan een nieuw leven voor deze 'dode' hijskranen.

Ik denk dat het - zij het met veel inspanning en doorzettingsvermogen - mogelijk is om de beide hijskranen een hedendaagse bestemming te geven. Stel je voor: je gaat met een lift naar boven en komt dan in de cabine van de hijskraan. Je hebt daar een fascinerend uitzicht over de Maas en je kunt in de verte de Voerstreek zien. Maar dat niet alleen. Ben je geïnteresseerd in de geschiedenis van het bedrijf ENCI, dan ben je hier op de juiste plaats, want in de ruimte is zowel een maquette te vinden van de voormalige ENCI-fabrieken en de groeve, als ook een kleine expositie over de historie van deze Eerste Nederlandse Cement Industrie. Wie neemt het initiatief in deze?

Ton Heckers, een waakzame Maastrichtenaar

● KANAALDIJK 115, MAASTRICHT

DE ENCI LOPER:

LOMMERRIJKE GROENE FIETS- EN WANDELROUTE

Na De Groene Loper en De Blauwe Loper in Maastricht, wordt het tijd om de aandacht te richten op - wat ik noem - De ENCI Loper. Deze loper strekt zich uit vanaf de Kennedybrug tot aan het ENCI-complex. Als wandel- en fietsroute verbindt hij - via een 'vergroende' Kennedybrug uit het verbeterplan 'Spoor 20, Rondje Maas' van Mathieu Bruls en Jeroen Verbeek - De Groene Loper met het nog te herontwikkelen ENCI-gebied op Sint Pieter. Een route die langs de zuidelijke linkeroever van de Maas voert en je naast het nodige natuurschoon, diverse stukjes geschiedenis van Maastricht laat zien, zoals: Maastrichts industrieel verleden, een provinciaal bestuurlijk centrum en de plek - 't huis met het torentje van André Rieu - waar snode plannen gesmeed werden om aan te sluiten bij de afscheiding van België in 1830. Deze ENCI Loper, tevens de voormalige locatie van het kanaal naar Luik, kent naast de nodige fantastische groene plekken ook de nodige architectonische verrassingen. Tijdens de wandeling of fietstocht kun je via te plaatsen kleine bordjes met een QR-scan op je mobiele telefoon uitgebreide informatie over de objecten krijgen.

Tot de architectonische verrassingen behoren het Gouvernement van Architectenbureau Snelder en het gebouw AINSI, bedoeld als nieuwe culturele hotspot in Maastricht, destijds ontworpen door - de toen nog jonge - architect Frits Peutz. Via de in te scannen QR-codes op de bordjes kunnen ook de historische verhalen zichtbaar gemaakt worden

over gebouwen en de schitterende locaties die opdoemen op de flanken van de Sint Pietersberg. Als alternatief voor de route - die via de ventweg aan de Hoge Kanaaldijk - loopt, kun je een insprong maken langs de Maas en het 'haventje'. Zeker als je het Provinciehuis in volle glorie wilt beleven. De vervolgroute over de dijk langs de Maas, voorbij de watersportclubs Treech'42, MCC en MWC, is niet al te breed en alleen voor wandelaars bedoeld. Een verbrede combinatie met een fietspad zou hier al een hele verbetering zijn. De hele route naar de ENCI moet natuurlijk op de schop en aangepast en verfreesd worden. Van industriële aanvoerroute met zwaar vrachtverkeer zal in de toekomst geen sprake meer zijn. Een uitdaging is om deze, nu nog vaak als racebaan en voorheen als transportbaan voor zwaar verkeer gebruikte route, te transformeren naar een lommerrijke groene fiets- en wandelroute met veilige oversteekpunten. En wanneer straks het ENCI-terrein inclusief de voormalige groeve is heringericht, met behoud van 'Oven 8' en de stomp van de ENCI-schoorsteen, zal er een gebied ontstaan, dat in uitstraling vergelijkbaar is met het IBA-project Emscherpark in Duitsland. Misschien ook het moment om een waterverbinding vanuit het centrum van Maastricht aan de ENCI-route toe te voegen, zodat je per watertaxi of via een OV-waterverbinding de tocht met zicht op De ENCI Loper ook vanaf de Maas kunt beleven. Een voorproefje hiervan kan via www.maastrichtloep.nl al uitgeprobeerd worden.

Will Köhlen, stedenbouwkundig adviseur

● HOGЕ EN LAGE KANAALDIJK, MAASTRICHT

● LAGE KANAALDIJK, MAASTRICHT

ENCI-GROEVE:

EEN NATUURZWEMBAD?

In 1925, bijna 100 jaar geleden, kreeg de ENCI van de gemeente Maastricht vergunning voor het bouwen van een cementfabriek. Het concessiegebied, waarbinnen de mergel als grondstof voor cement, afgegraven mocht worden, werd in de loop der jaren vergroot van 60 tot uiteindelijk 216 ha. Een groeve, waarin de gehele binnenstad van Maastricht met gemak zou passen. Nadat dieper graven onmogelijk bleek en het weer afgraven van de Observant (dat eerder als cadeau aan de inwoners van Maastricht was gegeven) op groot verzet stuitte, werd een aanvraag ingediend om ruim 400 ha van het plateau van Margraten af te graven. Minister Nelie Smit Kroes stak hier een stokje voor. De jarenlange wrijving tussen ecologie, economie en cultuurhistorie werd in het voordeel van de economische belangen beslist. Onder druk van de actievoerende 'ENCI Stop' en 'St. Pietersberg adembenemend' en door het gebrek aan mogelijkheden tot verdere afgraving, stopte de ENCI in 2018 met mergelwinning.

In het Plan van Transformatie werden door alle betrokken partijen afspraken vastgelegd voor de nieuwe inrichting van de groeve: natuurzwemplas en kalkgraslanden. Dit kwam

overeen met de uitkomsten van een door Groen Links onder de inwoners van Maastricht ingesteld onderzoek naar de toekomstige bestemming van de groeve. Omdat de ENCI de plicht had tot afwerking van de groeve en per ton gewonnen mergel een bijdrage in het 'afwerkingsfonds' moest storten, leek het erop dat slechts gewacht hoefde te worden op de uitvoering van deze plannen. In 2017 was het zover: er werd een majestueuze toegangstrap geopend en er mocht (provisoirisch) gezwommen worden. De inwoners van Maastricht en van ver daar buiten zagen een prachtige kans op zwemmen in een natuurbad: in die ene zomer kwamen 90.000 mensen hierop af. Omdat men 'vergeten' was te zorgen voor toezicht, kleedcabines, toiletten en dergelijke leidde dit tot een onhoudbare situatie en werd het bad direct gesloten. Er was zelfs geen kalf verdronken en toch dempte men de put: het waterniveau werd teruggebracht tot maximaal 50 centimeter...

Waarom wordt het door elke Maastrichtenaar omarmde plan: een natuurzwembad, maar nu wel onder de goede condities, niet gewoon uitgevoerd? De belangstelling en het ENCI-fonds zijn hier immers groot genoeg voor!

Hans Hoorn, *voormalig directielid van de Dienst Stadsontwikkeling Maastricht*

Foto: gemeente Maastricht

ENCI-GROEVE:

POORTGEBOUW EN NIEUWE ATTRACTIEVE WANDELROUTE

In de periode voorafgaande aan de afgravingen van de ENCI was de wand van de Sint Pietersberg vanaf de plaats van de huidige Observant en Slavante een gesloten steile bergwand. In de loop der tijd heeft deze natuurlijke bergwand plaats gemaakt voor een artificiële wand met gebouwen die de natuurlijk hoogte van de oorspronkelijke bergwand benadert. Het zuidelijkste deel is altijd een open gat geweest als ontsluiting van de groeve naar de Lage Kanaaldijk (het gedempte vroegere kanaal van Luik naar Maastricht)

Mijn idee is om dit gat te voorzien van een constructie of gebouw, welke de Observant en de enorme grondstof-fenloods (met de gebogen daken) met elkaar verbindt. De bergwand wordt op deze manier weer gesloten met een artificiële wand met daarbij een grote onderdoorgang naar de nieuwe toeristische attractie, het natuurgebied van de ENCI-groeve. Deze nieuwe invulling kan een stalen open constructie zijn of een gebouw met een infocentrum over

de geschiedenis van de ENCI op de begane grond en daarboven woningen of Spa-hotel met veel groene beplanting aan de gevels ('Bosco horizontalis' naar voorbeeld van de 'Bosco verticalis' in Milaan) .

Er kan een ludieke en spectaculaire avontuurlijke wandelroute worden gecreëerd vanaf hoeve Lichtenberg aangelegd in de constructies van de bestaande oude transportbanden en loopbruggen en over de daken van de bestaande gebouwen en dan vervolgens via de galerij van de Grondstoffenhallen naar de Observant, verder richting Caestert en dan via een spectaculaire hangbrug over het Albertkanaal naar Fort Eben-Emael. Hiermee is bij benadering de oude voetgangersroute richting Luik over het plateau van de Montagne de Saint-Pierre hersteld. Een beetje 'Euregio-naal denken' mag toch zeker wel in Maastricht!

Tobias de Groot, *architect*

http://swissrope.com/website/?page_id=25#

● LAGE KANAALDIJK, MAASTRICHT, MAASTRICHT

BRUSSELEPOORT

DOUSBERG

POTTENBERG

HAZENDANS

MARIABERG

CABERG

5

B E L F O R T

M A L P E R T U I S
O U D - C A B E R G

M A L B E R G

D A A L H O F

VIA REGIA:

VERZOEK AAN EEN AUTODEALER

‘Verbeterplekken’ zijn vaak publieke ruimten, semipublieke plekken of verwaarloosde parkjes, dan wel parkeerterreinen. Niet zelden heeft de overheid verantwoordelijkheid voor de betreffende plek. Ook private huizen, wonderlijk mislukte ontwerpen of verwaarloosde particuliere bedrijven of bedrijfsterreinen kunnen een verbeterplek zijn. Het aan de orde stellen van verbeterplekken is niet als klacht of schandpaal bedoeld, maar als stimulans voor mensen die voor dergelijke plekken verantwoordelijk zijn, om de situatie te verbeteren.

In Maastricht-West, langs de invalsweg vanuit het noordwesten, aan een zeer ruime en markante rotonde, ligt zo’n verbeterplek. Hoewel het autobedrijf half verborgen ligt achter een tankstation en er ver aan de overzijde van diezelfde rotonde nog een autobedrijf ligt, vraag je je af of een dergelijk visueel gevoelige plek dit soort invulling verdraagt. Levert dit de gewenste entree naar de stad op?

Het bedrijf ligt er weinig florissant bij. Het oogt al zeker veertig jaar alsof de garage al jarenlang failliet is. Een showroom die niet representatief is en waar zelden licht brandt, een onaantrekkelijke entree en een omheind parkeerterrein waar niet afgeschermd zich al tientallen jaren kapotte auto’s en zelfs autowrakken en uitgebrande auto’s

bevinden. De dealer kan zijn vak goed verstaan en de garage kan technisch goed werk leveren, dat staat hier helemaal niet ter discussie. Evenmin kan en hoeft hier een oordeel gegeven te worden over de inborst van de garagevoerder en de diensten die hij of zij levert aan de Maastrichtse maatschappij. Dat kan allemaal dik in orde zijn. Maar het aanzicht van dit bedrijfsterrein is bepaald geen plaatje om over naar huis te schrijven. Het lijkt een kleine moeite om het garagebedrijf en zijn directe omgeving een opknopbeurt te geven. Wellicht is het voor de eigenaar een grote moeite, maar wel een die de moeite loont. Het aanspalende huis aan de Artsenijstraat dat bij het garagebedrijf lijkt te horen, wekt de indruk leeg te staan. Een opknopbeurt zou een groot cadeau zijn aan de omwonenden en bedrijven die hier gelegen zijn. Is dat een idee?

*Yvonne Boot, fietser, wandelaar
en incidenteel autorijder (van een Zweeds merk)*

● VIA REGIA 169, MAASTRICHT

● ORLEANSPLEIN, MAASTRICHT

ORLEANSPLEIN:

GEEN PASKLAAR ANTWOORD

De buurt achter de Sint Lambertuskerk bestaat voor een groot deel uit 'middenstandswoningen', dat wil zeggen woningen bestemd voor de middenklasse. De rijken woonden in het Villapark, de armen in de sociale woningbouw van bijvoorbeeld het Blauwdorp. Voor de middenklasse werden in de jaren dertig van de vorige eeuw woningen gebouwd, in het algemeen bestaande uit drie lagen met een kap. Stoere bakstenen panden die in een rij werden gebouwd en die waren opgesplitst in een onder- en bovenwoning. De woning bevatte een zitkamer, een salon, een serre, een keuken, een paar slaapkamers, een kelder en een zolder. Midden in de buurt werd een plein aangelegd, het Orleansplein. Dit langgerekte plein was omgeven door straten, woonhuizen en enkele winkels (bakker, slager, drogist, elektriciteitszaak, café/restaurant met frituur, als ook op de hoek van Franquinetstraat en Victor de Stuersstraat een tabakszaak (Anneke) en een kruidenier (Gruizen). Het plein bevatte aan de boven- en onderzijde een groenparterre met hekwerk, bomen aan beide lange zijden en in het midden een betegelde speelruimte. Die laatste ruimte werd gebruikt voor voetbal en in wintertijd een

'sjielvelbaon'. In de loop der jaren is deze buurt 'verkamerd' en zijn er veel studenten terecht gekomen. Van de oorspronkelijke allure van het plein is weinig over. Het is nu vooral een stallingsruimte voor fietsen, bromfietsen en scooters. Enkele armoedige betonnen plantenbakken herinneren met pijn en moeite aan de vroegere parterres. De buurtwinkels hebben het loodje gelegd en zijn slechts nog herkenbaar aan de voormalige etalages. Van het verenigingsleven, sterk gekoppeld aan de Sint Lambertusparochie, resten slechts herinneringen.

Het plein kan een grondige 'facelift' goed gebruiken. Gegeven de gevarieerde bevolkingssamenstelling en het dito gebruik is het mijns inziens niet verstandig om met een pasklaar antwoord te komen voor de verbetering van de plek. Het komt mij voor dat dit een prachtig burgerinitiatief zou kunnen zijn waarbij de om- en aanwonenden gezamenlijk tot een opwaardering van het plein kunnen komen. Ik ben benieuwd of de door een oud-bewoner toegeworpen handschoen wordt opgepakt. Het plein en de buurt verdienen dat!

Jo Schoonbrood, oud-bewoner van de buurt

ORCHIDEEËNSTRAAT:

PIJNLIJKE WIJKWOND

Via de Ruttensingel fiets ik vaak naar de Dousberg, 'mijn' tennisdomein. Soms fiets ik eens anders, de wijk in. Maria-berg, altijd al een 'aardige' wijk gevonden. Met het woord 'verbeterplek' nog vers in het geheugen, ga ik bij de fiet-senmaker de hoek om, de Seringenstraat in én fiets dóór. Het duurt een tijdje voor ik een woord vind voor mijn gevoel bij de aanblik van een stuk braakliggend terrein omsloten door de bloemenstraten: Anjelieren, Seringen en Orchideeën. Ben met mijn fotocamera teruggekeerd om dit pijnlijke contrast tussen wijkwond en bloemenstraten vast te leggen.

Het woord 'verbeterplek' lijkt, alleen al voor dit terrein, bestaansrecht te hebben. Een onderzoekje leerde me dat Woonpunt de herbebouwing van het terrein 'on hold' heeft gezet, aldus de 'Meerjaren Prognose Grond- en Vastgoed-exploitaties 2017' van de gemeente Maastricht. Blij dat Google 'achterloopt', zo kon ik de voormalig bebouwde situatie eenvoudig in de 'wijkwondlocatie' representeren.

Hoe deze plek te verbeteren? Heb ik elders in de stad al eens een inspirerende oplossing gezien? Yep, in mijn herin-nering, tussen de Kolonel Millerstraat en de Marshallaan: 'volkstuinten in bakken'. Voor déze wondlocatie dan: 'volks-tuinen in (bloem)bakken'. Het 'model' van: '50|50 B - Green

● ORCHIDEEËNSTRAAT, MAASTRICHT

is een groen sociaal initiatief van SMPM, T36, het Leger des Heils, Servatius, CNME in samenwerking met Avenue2 en de gemeente Maastricht', kan - thans wellicht als: 'opvolger' - Mariaberg alsnog een nieuw 'bloemen-léven' inblazen!? Van harte! <https://www.5050bgreen.nl> geeft daarvoor overigens nog steeds een prima 'handleiding'.

Hein van Uum, een fervente tennisser

● INVULLING FATIMAPLEIN, MAASTRICHT

FATIMAPLEIN:

'KUNST PERFORMANCE' - PLEIN

De openbare ruimte en de groenvoorziening op en rondom het Fatimaplein hebben weinig kwaliteit. Bovendien is het plein onoverzichtelijk en onveilig, vandaar mijn voorstel om er een *'Kunst performance'-plein* van te maken.

Investeren in kunst is investeren in de toekomst. Promotie van kunst, stimuleren en binden van hedendaagse kunst, spin off van de Toneelacademie, Conservatorium, Academies Beeldende Kunsten en de Jan van Eyck academie, kruisbestuiving, broedplaatsen voor jong en vernieuwend talent, creatieve industrie, kunst en cultuurtoerisme. Een goede infrastructuur is een basisvoorwaarde voor de ontwikkeling van het bovengenoemde zou het beleid in Maastricht moeten zijn. Voorgesteld wordt om dit aspect voor Maastricht een duidelijke 'plaats' te geven in de Maastrichtse context. Door studie- en atelierruimten, experimentele en kunst oefenruimte op één plaats te concentreren, is het mogelijk de sfeer van de 'gedachten' in, om, door en bij de kunst aanzienlijk te stimuleren. Dit concept en 'sfeer'-idee kunnen verder worden uitgebreid door het te koppelen aan uitvoeringen en kleinschalige winkeltjes in primaire levensbehoeften, verkoop van kunst, kunst artikelen, in producten voor allochtonen en bijbehorende cafeetjes met terrassen.

Ook voor omwonende senioren geeft dit wat leven in de brouwerij: een onuitputtelijke bron om van te genieten. Voor het eerste gedeelte wordt een openlucht-amfiteater met aflopende zitplaatsen voorgesteld, die eindigen in een 'open air performance space'. Aansluitend aan de andere zijde van deze ruimte bevinden zich de atelierruimten, die vanaf de pleinkant niet direct zichtbaar zijn. Vanwege de topografische condities zal in een ontwerp van de ateliers, volledig gebruik gemaakt moeten worden van de bestaande niveaunderschillen in het terrein. In de stedenbouwkundige en architectonische uitwerking zal de integratie tussen landschap en bebouwing als uitgangspunt gebruikt moeten worden.

De samenstelling van de drie bovengenoemde programma's, de complexiteit van architectuur, de dimensies en de verhoudingen tussen de bebouwde volumes en het landschap, de looproutes en de verrassingsaspecten van het gehele complex zullen het Proosdijveld een nieuw hart geven, waardoor het de hotspot van Maastricht kan worden.

Marieleen Geutjes

● EENHOORNSINGEL, MAASTRICHT

ACHTERKANT WINKELCENTRUM BRUSSELSE POORT:

NIET MAASTRICHTS MOOISTE!

De situatie op de Eenhoornsingel is ook Maastricht. Maar het is niet het eerste beeld dat op je netvlies komt als je aan Maastricht denkt. Mensen die voor inkopen naar het winkelcentrum Brusselse Poort gaan, kennen deze 'verbeterplek' waarschijnlijk niet. Maar echt, het gebied aan de achterkant van het winkelcentrum ziet er absoluut niet uit. Ga naar de Eenhoornsingel en je ziet een troosteloze bebouwing en dan ook nog 'opgevrolijkt' met graffiti. Het kan niet zo zijn dat dit gebied er zo bij blijft liggen. Er zijn plannen om het winkelcentrum uit te breiden en dit terrein leent zich daarvoor.

Naar mijn mening zou het hele gebied van de Eenhoornsingel en de Aesculaapstraat een keer goed bestudeerd moeten worden om te bekijken of de stedenbouwkundige structuur daar (aanzienlijk) verbeterd kan worden. Het hele terrein achter het winkelcentrum zou een veel hoogwaardigere uitstraling kunnen - en mijns inziens - ook moeten krijgen!

Theo Oostdijk

TERRACOTTAPLEIN:

HERSTEL EN VERGROENING

Pottenberg is in Maastricht het best bewaarde voorbeeld van een parochiewijk. Deze wederopbouwwijk heeft een heldere structuur met een centraal gelegen plein waaromheen vier kwadranten met woningen zijn gegroepeerd. Het plein ligt in een hellend vlak en het bestaat feitelijk uit drie delen. In het laaggelegen Terracottaplein liggen de winkelvoorzieningen en aan het hoger gelegen Potterieplein liggen grondgebonden woningen rondom een groen speelveld. De kerk vormt de verbindingsschakel tussen deze twee pleinen. Sinds 2012 is de kerk de hoofdzetel van de Armeense gemeenschap in Limburg. De entree van de kerk is verlegd naar de achterzijde van het gebouw. Voor de kerk zijn vier bomen verdwenen en het plaveisel ligt er verloederd bij. Ook het groen op en rond de twee pleinen is nogal verwaarloosd.

Een rehabilitatie van het plein voor de kerk is heel wenselijk. Het plaveisel voor de hoofdingang dient hersteld te worden; het liefst met een kleinplaveisel. Op dit plein kunnen vier bomen, liefst platanen, aangeplant worden. De andere groenvoorzieningen rond het plein moeten beter onderhouden worden: zoals de grote bomen, de blokhangen, bloemperken en het gazon. De ingang van de kerk aan het Terracottaplein dient weer als hoofdentree gebruikt te worden, zodat de kerk zich weer naar het plein richt.

Ineke Meeuws

● TERRACOTTAPLEIN - POTTERIEPLEIN, MAASTRICHT

● POTTENBERGERWEG, MAASTRICHT

POTTENBERG:

MET OPEN VIZIER

Mijn 'verbeterplek' gaat over de groene driehoek aan de Pottenbergerweg, tussen VV Daalhof en tennisclub Hazendans. Bijna niemand kent deze plek. Hij werd in de jaren negentig van de vorige eeuw dienstbaar gemaakt aan een milieustation en ligt al weer jarenlang als obscuur bosje aan de rand van de golfbaan. De groene rand langs Pottenberg en het weidse Dousbergplateau grijpen hier ineen. Tenminste, dat was ooit de bedoeling van het ontwerp van de waaier aan parochiewijken op de westelijke Maasoever. Stadsontwerper Dingemans en landschapsarchitect Vallen speelden in hun plannen een spel met de landschappelijke essentie van Maastricht: stad in het dal. In ieders oog zijn beelden verankerd van uitzichten over de oude stad; én van het ineens v r weg kunnen kijken over het plateau, zelfs tot voorbij de horizon.

In de driehoek opent zich een panoramisch vizier op het golvende landschap van de Dousberg. Zo stond het althans de ontwerpers voor ogen; als deel van het Recreatiecentrum-West, uitloopgebied voor de stadsuitbreidingen. Over het deel tussen de Dousberg en Daalhof heerste decennialang planologische onzekerheid: moest er een Westelijke Randweg komen? Was het Hazendansgebied d  locatie voor een scholencluster, of was het beter om

de scholen te spreiden? In die zoektocht is het vizier van Pottenberg vergeten geraakt.

De driehoek is dichtgegroeid. Er lag een walletje dat ooit de afvalcontainers aan het oog van de wandelaars onttrok. Het zou fantastisch zijn als dit obscure bosje tot vizier-op-het-landschap wordt ingericht en zich kan ontwikkelen tot de beoogde plek van ontmoeting.

Jacqueline Verhees, *landschapsarchitect*

● REINAARTSINGEL 70, MAASTRICHT

REINAARTSINGEL:

VERHOOGING VAN DE KWALITEIT VAN MALBERG

Begin jaren zeventig van de vorige eeuw werd aan de Reinaartsingel in de wijk Malberg een bejaardentehuis met aanleunwoningen gebouwd. Het bejaardentehuis is rond 2005/2006 gesloopt. De bewoners zijn verhuisd naar Scharwyerveld en De Mins. De aanleunwoningen zijn nog een tijdje gebruikt door het COA ten behoeve van de huisvesting van asielzoekers, maar zijn later ook gesloopt. Nu ligt er een groot braakliggend terrein desolaat bij. De grond is in handen van de woningcorporatie Woonpunt. Deze heeft - volgens het Meerjarenprognose Grond- en Vastgoedexploitaties 2017 van de gemeente Maastricht - aangegeven tot herontwikkeling van dit terrein te willen overgaan. Tot dusverre is geen enkele activiteit op dit gebied te bespeuren.

Wat met deze 'verbeterplek' te doen? Het terrein leent zich mijns inziens uitstekend voor woningbouw, zowel grondgebonden woningen als appartementen. Er zou stedenbouwkundig een goede aansluiting moeten worden gezocht met de bebouwing in de directe omgeving. Ik kan mij ook goed voorstellen dat dit een uitstekend terrein is voor een tot de verbeelding sprekend wooncomplex waarin duurzaamheid centraal staat. Ik denk daarbij aan voorbeelden zoals we die kennen van architect Stefano Boeri, die bijvoorbeeld de Trudo Toren in Strijp-S te Eindhoven heeft ontworpen. Dat zou de kwaliteit van Malberg ten goede komen!

Lily Keijmis, Adviseur Educatie Verkeer bij VerkeersVeiligheidsGroep Maastricht

PENATENHOF:

EEN BETERE ENTREE TOT DAALHOF GEWENST

Bij het uitwerken van het stedenbouwkundig plan van het stadsdeel Daalhof-Noord dacht men dat het een goed idee zou zijn om de entree van de woningen niet aan de straatzijde te leggen maar aan een binnenplaatsje. Hierdoor ontstonden er allerlei hofjes met de tuinen gericht naar de buitenrand van dit stadsdeel.

Op zich is dat niet verkeerd en worden er intieme pleintjes gemaakt die geborgenheid en veiligheid brengen. Maar voor de beleving van de voorbijgangers via deze ontsluitingswegen is het een ander verhaal. De tuinen van de woningen zijn afgebakend met een grote diversiteit aan hekwerken. Langs deze hekwerken loopt een bescheiden groenstrook, die in het verleden is aangeplant door de Gemeente. Hierdoor werden de hekwerken gedurende een lange periode onttrokken aan het zicht. Enkele jaren geleden is men

echter begonnen met het verwijderen van de beplanting van deze groenstroken en werden deze voorzien van een simpele aanplanting van gras. Dat is eenvoudiger en sneller te onderhouden. Een enkele bewoner heeft hier nu zelf beplanting aangebracht en op de foto is te zien dat enkele eenzame zonnebloemen hun best doen om de treurige aanblik te verzachten, hetgeen naar mijn idee niet erg lukt.

Het zou veel beter zijn geweest als bij de projectontwikkeling van deze woningen, de tuinen zouden zijn voorzien van muurtjes van baksteen, hetzelfde materiaal als de woningen. Ik kan me voorstellen dat dit niet meer te corrigeren is, maar een betere beplanting van de groenstroken kan wel degelijk en zou wezenlijk bijdragen aan de verbetering van deze, naar mijn idee, armzalige entree van Daalhof-Noord.

Marlène van de Staay, bewoner van Daalhof

● PENATENHOF, MAASTRICHT

EEN KLOPPEND GROEN HART VOOR DAALHOF

In 1973 werd de Fons Olterdissenschool gesticht. Een nieuwe school in een nieuwe wijk. Gelegen nabij het winkelcentrum van Daalhof is de school ruim 40 jaar een vertrouwd herkennings- en ontmoetingspunt voor jong en oud geweest. De school is genoemd naar de Maastrichtse onderwijzer, schrijver, dichter en componist Alphonse Olterdissen (1865-1923). Het slotkoor van zijn komische opera 'Trijn de Begijn' werd later het Maastrichts Volkslied. Mede door de bevolkingskrimp daalde de laatste jaren het aantal leerlingen van de Fons Olterdissenschool en van de nabij gelegen Elckerlyc-school.

In 2013 onderzocht het schoolbestuur de mogelijkheid om deze scholen te laten fuseren. Uit dit onderzoek bleek dat de locatie van de Elckerlyc-school aan de Goudenweg voor de komende jaren de meest geschikte plek voor huisvesting zou zijn. Met ingang van het schooljaar 2015-2016 is dit gereali-

seerd. Nadat het schoolbestuur had aangekondigd dat men de Fons Olterdissenschool wilde afstoten, is in samenwerking met de Gemeente Maastricht de opleveringsprocedure gestart wat uiteindelijk op 1 oktober 2015 er toe heeft geleid dat het gebouw juridisch is overgedragen aan de Gemeente Maastricht. Sinds oktober 2015 ligt het gebouw er echter leeg en verlaten bij. Het schoolgebouw staat op een terrein van ca 6.000 m² groot. Het schoolgebouw met bijbehorende gebouwen was conform het bestemmingsplan aangewezen voor 'Maatschappelijke Doeleinden'. Het bestemmingsplan is inmiddels gewijzigd en het gebouw is aangewezen voor 'Gezondheidszorg'. De nieuwe eigenaar is bezig met het ontwikkelen van een nieuw gezondheidscentrum, wat een mooie invulling kan zijn voor deze plek. Het groen rondom de gebouwen blijft conform het bestemmingsplan 'Groen'. Tot deze groenzone behoort ook het parkje 'Romeinse Baan'. Krijgt de wijk dan toch weer een kloppend en groen hart?

Emile van Thoor

● AURELIUSHOF 140-160, MAASTRICHT

B O S S C H E R V E L D

F R O N T E N K W A R T I E R

B E L V É D È R E

6

L A N A K E R V E L D

● BIESENWEG 16, MAASTRICHT

SAPPI-TERREIN:

RESPECTEER HET INDUSTRIËLE VERLEDEN

In Maastricht zijn talloze ‘verbeterplekken’ te vinden. Het grote probleem is dat de meeste van zulke plekken niet meer te repareren zijn door te grote financiële lasten die ermee gemoeid zijn. De kansen voor verbeterplekken liggen dan ook in de toekomstige projecten die in Maastricht nog ontwikkeld kunnen worden. Een zeer kansrijk gebied ligt aan de westzijde van de Maas en ten zuiden van de Fransensingel op het terrein van Sappi, het voormalige KNP-terrein. Aangezien de hier gelegen papiermachine, de PM5, al ruim twintig jaar geleden is stilgelegd, heeft dit onderdeel van het fabrieksterrein geen belangrijke economische waarde meer voor Sappi. Des te groter is de historische waarde ervan. Alle facetten van de papierproductie zijn nog aanwezig in met name het zuidelijk deel van het terrein gelegen aan het Bassin.

Niet alleen het papierproductieproces, maar tevens een overzicht van het verleden van de maakindustrie van Maastricht zou een uniek museum opleveren. Hierbij zou er ook een mooie kans zijn om de verkeersinfrastructuur van de westelijke Maasoever te verbeteren door de Maasboulev

vard door te trekken naar de Noorderbrug. Met het herstel van de verbinding van de Fransensingel naar de Frontensingel zou het mogelijk zijn de in 1979 gebouwde Bassinbrug af te breken en het Bassin weer in zijn volle glorie te herstellen. Mooi meegenomen is dan dat de Boschstraat weer haar eeuwenoude allure terug zou kunnen krijgen. De tram naar Hasselt, mocht hij er ooit komen, krijgt daar dan ook voldoende ruimte.

Jos Nelissen, fotograaf

BOSCHPOORT:

EEN PARADIJS VOOR WANDELAARS!?

De wijk Boschpoort is een unieke wijk in het Maastrichtse, een dorp op zich met de binnenstad binnen handbereik. Zeker nu het stadscentrum zich richting Sphinxgebied heeft uitgebreid. Boschpoort beschikt over historische waterwegen: de Zuid-Willemsvaart met Sluis 19 als monument en het Voedingskanaal - de verbinding tussen Maas en Zuid-Willemsvaart - met de Duiker als tweede monument, die tot voor kort de watervoorziening regelde voor de Zuid-Willemsvaart, vastgelegd middels een concordaat met België uit 1863. Verder hebben we van de hand van architect Jules Kayser nog twee rijksmonumenten binnen onze wijk namelijk de Sint Hubertuskerk (bouwjaar 1924-1925) aan de Bosscherweg en de Sint Alphonsusschool (bouwjaar 1927) aan de Pastoor Moormanstraat. In Boschpoort vind je ook het Boostencomplex (bouwjaar 1935-1936), ook een rijksmonument van 128 arbeiderswoningen van de hand van architect Alphons Boosten.

Qua wandelen kan men behoorlijk wat kilometers afleggen. Als men wil starten in het Frontenkwartier, Hoge en Lage Fronten en dan via Sluis 19 de wijk Boschpoort binnenloopt, kan men via de Pastoor Moormanstraat naar

het nieuwe in aanleg zijnde buurtpark lopen, waar men vanaf 2021 kan picknicken en zelf fruit kan plukken van de aangeplante fruitbomen. Tijdens de wandeling naar het park kan vanaf de Pastoor Moormanstraat dus ook nog wat heuse Maastrichtse historie worden meegenomen. Als 'verbeterpunt' zou een verwijzing hiernaar al fijn zijn.

Na de picknick kan men, via een heel mooi natuurgebied, langs het kanaal, dat leidt naar Sluis Bosscherveld, verder wandelen naar het Grensmaasrivierenpark. Een mooi nieuw park dat na verloop van tijd, door de nieuwe brug die wordt aangelegd, tevens een wandelweg ontsluit naar het deel van het Grensmaaspark in Borgharen. Niet vergeten ook de JoJo-haven en omgeving in ogenschouw te nemen.

Met de verdere ontsluiting en een goede bewegwijzering zou deze wandelroute als 'verbeterplek' kunnen worden aangemerkt. Recreatief en cultureel een schitterende en unieke wandeling met een mooi rustpunt - het nieuw vorm te geven Buurtpark RKBFC - dat nu nog onbekend en verscholen in de wijk Boschpoort ligt. Boschpoort, als toegangspoort tot bijna eindeloos wandelen.

Dré van den Broek en Harry Welters, *nabije bewoners*

● PASTOOR MOORMANSTRAAT, MAASTRICHT

● PHOENIXWEG, MAASTRICHT

PHOENIXWEG:

VERBETERING VAN HET AANZICHT

De Phoenixweg is gelegen in het Bosscherveld in het westelijke stadsdeel van Maastricht. De weg is vanouds aanwezig. Hij verbindt de Pontonniersweg en de Sandersweg als een tussenweg in het grotere blok dat omsloten wordt door eerstgenoemde wegen en de recent aangelegde Belvédèrelaan. De Phoenixweg, de Sandersweg en de schuin in het verlengde van de Phoenixweg gelegen Savelsweg liggen aan de voet van de eigenlijke Belvédère, het voorheen hoog gelegen Maasterras dat in de oudste tijden werd bewoond door de Bandkeramiekers, naderhand is afgegraven voor leem- en kleiwinning, en later weer is opgehoogd als stort voor de stad Maastricht. De Belvédère is thans belegd met zonnepanelen.

Verschillende wegen in dit stadsdeel dragen namen die zijn ontleend aan de genie: Mineursweg, Sappeursweg en Pontonniersweg. De Phoenixweg is grotendeels onverhard, dat wil zeggen niet geasfalteerd of bestraat. Ik ken geen andere weg in de bebouwde kom van Maastricht die zich in die staat bevindt. In zoverre is de Phoenixweg voor mij uniek. Hij oogt als een straat in de Borinage in vroegere tijden. Men kan even twijfelen of het wel een openbare weg is, maar de weg is voorzien van straatnaam- en verkeersborden en openbare verlichting en dus klaarblijkelijk wel openbaar. Aan de weg liggen aan de westzijde drie woonhuizen, die niet in een rooilijn zijn gelegen; aan de oostzijde ligt een ommuurd volledig vervallen, verlaten industrieterrein met deels zichtbare bebouwing waaronder een middelhoge schoorsteen. De bakstenen muur rond dit

terrein is overwoekerd met begroeiing. Aan de west- of zomen wil achterzijde van de weg torent sinds kort de massieve bebouwing van de nieuwe Praxis uit. Dit benadrukt nog eens het vergeten karakter van de Phoenixweg.

Een verbetering zou al snel kunnen worden bereikt door de weg te asfalteren of van een andersoortige bestrating te voorzien en de zijkanalen c.q. bermen behoorlijk te (laten) onderhouden. Het Bosscherveld is grotendeels gelegen in het bestemmingsplan Retailpark Belvédère. Dit plan is vastgesteld in 2012 en heeft met toepassing van de nieuwe Omgevingswet een looptijd van twintig jaar. De Phoenixweg en de aangrenzende tussen de Pontonniersweg en Sandersweg gelegen terreinen zijn intussen ondergebracht in het bestemmingsplan Retailpark Belvédère, partiële herziening Noorderbrug e.o.. Dit plan is met toepassing van de Crisis- en Herstelwet vastgesteld door de Raad van Maastricht op 18 juni 2019. De Raad van State heeft in beroep op 19 augustus 2020 bepaald dat de Raad van de gemeente de in de uitspraak geconstateerde gebreken in het besluit van 18 juni 2019 bij een binnen zesentwintig weken te nemen nieuw besluit moet herstellen. In het kader van dit deelplan zullen ongetwijfeld ingrijpende ontwikkelingen in dit stadsdeel gaan plaatsvinden. Hiermee zal echter, eveneens ongetwijfeld, nog geruime tijd kunnen zijn gemoed. Een tussenijdse verbetering van het aanzien van de Phoenixweg ligt mijns inziens dus toch wel in de rede.

Paul Paulussen, nabije bewoner

INDUSTRIETERREIN BOSSCHERVELD:

VOLOP IN BEWEGING

Een heel grote 'verbeterplek' is te vinden op het industrieterrein in het Bosscherveld. Wel al volop in beweging, maar er zijn nog veel troosteloze en verwilderde plekken die op een mooie bestemming wachten. Toch moet me van het hart, dat de nieuwe invullingen, zoals Praxis, Gamma en de woonwinkels in mijn ogen niet bepaald de schoonheidsprijs verdienen.

Ik ben niet op de hoogte van het totale ontwikkelingsplan, maar hoop van harte dat het niet volgebouwd wordt met grote loodsen zonder enige uitstraling. Het industriële karakter zou behouden moeten blijven door bijvoorbeeld bestaande verwaarloosde panden, zoals langs de Fort Willemweg, goed te restaureren en weer bruikbaar te maken voor kleinschalige industrie. Een wandeling door dit gebied heeft eigenlijk nu al zijn charme. Het hele gebied is volop in beweging. Kijk naar de aangrenzende Hoge en Lage Fronten, de omgeving van de gashouder en de verbeterde verkeersdoorstroming. Mijn verwachtingen zijn hooggespannen hoe het gebied zich verder zal ontwikkelen!

Riet Koch-Jansen, *wandelt graag door stad en natuur als gepensioneerde, gewapend met fototoestel*

● FORT WILLEMWEG, MAASTRICHT

LAGE FRONTENPARK:

MEER 'LEESBAAR' MAKEN

Na de sloop van de vestingwerken werd in de noordwesthoek van de voormalige vesting Maastricht een deel van de Lage Fronten als havenkom ingericht voor de industrie. In 1903 werd op de voormalige vestingwerken een spoorwegemplacement met station aangelegd. Het emplacement en het station zijn verdwenen, maar resten van de sporen zijn nog altijd te vinden. Jaren van verwaarlozing hebben flora en fauna vrij spel gegeven. Het vergeten hoger gelegen 'emplacementpark' (werknaam) maakt deel uit van het ruige Lage Frontenpark en grenst aan het nieuwe Sphinx-woonkwartier. Als een barrière liggen het parkeerterrein en de verkeersinfrastructuur tussen park en woonkwartier. Oudere Maastrichtenaren kunnen zich het emplacement en station ongetwijfeld herinneren, jongere inwoners zeker niet.

In het Hoge en Lage Frontenpark loop je door en ervaar je de geschiedenis van de vesting Maastricht: bastions, schietgaten, caponnières en (droge) grachten. In het 'emplacementpark' zijn de geschiedenis en de voormalige functie niet 'leesbaar'. Maak dit verleden zichtbaar door kleine ingrepen: nog aanwezige sporen, overslagplek van haven naar emplacement, 'folle' op plek van het voormalige station en dergelijke.

Bart Bux, *lid programmaraad TOPOS*

● FRONTENSINGEL, MAASTRICHT

● BOSSCHERVELD, MAASTRICHT

BOSSCHERVELD:

R U I M T E V O O R ' V R I J P L A A T S E N '

Het is bepaald niet het mooiste stukje Maastricht. Nu hoeft het in een stad niet allemaal even gelikt te zijn, maar een echt vervallen stadsdeel is toch ook geen echte reclame voor een stad. Als ik er doorheen fiets, moet ik denken aan de verhalen van mijn opa die in de jaren vijftig van de vorige eeuw op zondagmiddagen daar getuige was van wielervedstrijden. In dit geval geen rondje om de kerk, maar een rondje langs bedrijfsgebouwen in het toen nog levendige en goed verzorgde bedrijventerrein Bosscherveld. Er was zelfs een wedstrijd tussen een eenarmige wielrenner op een racefiets en overige deelnemers op een gewone fiets. En ... de eenarmige wielrenner won met gemak en stak de wedstrijdpremie in zijn zak. Die verhalen hangen daar nog altijd in de lucht, maar staan een beetje haaks op de verloederde toestand waarin veel gebouwen zich in dit gebied momenteel bevinden.

Het 'grootse' Belvédèreproject moet daar verandering in brengen, zo wil althans de gemeente Maastricht ons doen geloven. Het voornemen is om het bedrijventerrein te revitaliseren. Men wil er een nieuw elan aan geven, zoals

dat in 'planologentaal' heet. Dat zal niet gemakkelijk zijn want het gebied ligt ingeklemd tussen allerlei waterwegen en verkeersaders. Misschien goed om daar te experimenteren met nieuwe vormen van bedrijvigheid. Geef jonge, startende bedrijven daar een kans, maak er een broedplaats van innovatieve bedrijvigheid van waar principes van circulaire economie, duurzaamheid, innovatie en maatschappelijke betrokkenheid elkaar ontmoeten. Geef aan dit terrein de kans om zich zonder al te veel overheidsbemoeyenis vrij te ontwikkelen. Ik denk daarbij ook aan combinaties van wonen en werken. Het 'sjiek en sjoene' Maastricht moet letterlijk en figuurlijk ruimte bieden aan zulke 'vrijplaatsen'!

Pepijn Nelissen, in opleiding

W Y C K E R P O O R T

H E U G E M E R V E L D

W I T T E V R O U W E N V E L D

7

N A Z A R E T H

L I M M E L
S C H A R N

A M B Y

● HEERDERWEG 54, MAASTRICHT

HEERDERWEG:

KANSEN VOOR CO-HOUSING EN CPO

De situatie van en rond het pand Heerderweg 54 roept een gevoel van weemoed op. Vroeger was daar zeker geen sprake van een gepland homogeen straatbeeld. De bebouwing ontwikkelde zich 'op een natuurlijke wijze' als een lint in de straat, parallel aan het nabijgelegen spoor. Het pand staat er nu wat 'verweesd' bij in een straatwand met open gaten. Het wat teruggelegen vervallen pand heeft vroeger dienst gedaan als bedrijfsgebouw, namelijk voor verwerking van natuursteen. De ervoor liggende open ruimte is afgesloten door een hek. Het bedrijf was bereikbaar voor vrachtverkeer. De soms grote en zware producten moesten worden verladen en na bewerking werden zij getransporteerd naar de bouwerven. Maar dat alles is verleden tijd. Het pand staat nu leeg, is al lange tijd in verval en het geheel oogt somber en triest. Dit beeld wordt nog eens versterkt door het ernaast liggende pand uit de jaren dertig met een blinde zijgevel en met een erker op de verdieping. Op de blinde gevel zijn enkele reclame-uitingen geschilderd die herinneren aan vroegere tijden. Komend vanaf het Oranjeplein door de Prinsesselaan kijkt men uit op een vervallen pand, een lege ruimte en een 'holle kies'.

Deze 'verbeterplek' heeft echter ontegenzeggelijk ontwikkelingspotentie. Kadastraal wordt gesproken over een perceel met een bedrijfswoning, met bijgebouwen en een open ruimte. Op deze locatie (zo kort bij de stad en in de directe nabijheid van het station en de uitvalswegen) zou een eigentijdse bebouwing die het straatbeeld herstelt en versterkt op zijn plaats zijn. Ik vind niet dat op deze plek het bestaande pand gerenoveerd moet worden en verder een paar woningen erbij gebouwd moeten worden. Nee, mijn gedachten gaan uit naar een project in de sfeer van 'Co-Housing' en/of Collectief Particulier Opdrachtgeverschap (CPO). Daar liggen mijns inziens de echte kansen. Recente projecten in deze sfeer in Nederland (denk bijvoorbeeld aan 'Les Moulleurs'), maar ook in België en Denemarken, zijn schoolvoorbeelden van hoe op deze plek een waardevolle bijdrage kan worden geleverd aan meer variatie in woningtypologie en aan herstel van het stedelijk weefsel.

Claire Coenegracht

● HEUGEMERWEG - JONKHEER RUYSSSTRAAT, MAASTRICHT

HOEK HEUGEMERWEG - JONKHEER RUYSSSTRAAT:

EEN 'TINY FOREST'?

Het plan Céramique is (inter)nationaal bekend. Talrijke vooraanstaande architecten hebben onder supervisie van Jo Coenen invulling aan dit gebied gegeven. Daar waar dit plan het Heugemerveld raakt, is echter sprake van een 'moeizame ontmoeting'. Zo ligt op de hoek van de Heugemerweg en de Jonkheer Ruysstraat al jaren een terrein braak met een hek omheen! Gelukkig mag de natuur er rustig zijn gang gaan en dat zou ik het liefste ook zo willen houden.

Mijn voorstel tot verbetering van deze plek is niet ingewikkeld: richt dit terrein, in samenwerking met het IVN, in als 'tiny forest' met aanplanting van een grote diversiteit aan inheemse bomen en struiken. Het terrein heeft nu al de vorm van een kom, dus wellicht dat een regenwatervijver (eventueel afkomstig van de afwatering van het nabijgelegen kantoorgebouw?) een mooie aanvulling zou zijn. Dit zou fijn zijn voor zowel de omwonenden, als ook voor alle werknemers van de omliggende kantoorgebouwen van Céramique en Randwyck. Deze laatste halen tijdens hun lunchpauze nu al in Heugemerveld hun dagelijkse frisse neus.

Elke van Haaren

DE GROENE LOPER:

A N D E R E T O P L A A G G E W E N S T

Maastricht heeft er een prachtige ruimte bijgekregen. Waar vroeger het verkeer over een lengte van ongeveer 2,5 km midden door de bebouwing raasde, is door de ondertunneling van de A2 een nieuw attractief stedelijk milieu ontstaan. Enkele belangrijke monumenten, zoals de Onze Lieve Vrouw van Lourdeskerk van Frits Peutz en de Gemeenteflat van Frans Dingemans, zijn bewaard gebleven en zijn ankerpunten op wat nu De Groene Loper heet. Het is een route geworden met 'boulevard-allure' waar gelukkig ook veel ruimte is gereserveerd voor voetgangers en fietsers. De nu nog jonge lindebomen zullen op termijn het geheel een majestueus en lommerrijk karakter geven. Wanneer over een paar jaar de nieuwe bebouwing aan De Groene Loper, als ook de bebouwing op het Europaplein en

het Geusseltplein gereed zal zijn, heeft Maastricht er een nieuw 'groen urbaan milieu' bij waar de stad met recht trots op kan zijn.

Maar als fervent fietser constateer ik toch een minpuntje. Het wandel- en fietspad is namelijk afgedekt met okerkleurige split. Visueel ziet dat er prima uit, maar owee als je als fietser daar valt, dan ben je nog niet jarig met al die 'kieselsteentjes'. Vraag het maar aan Tom Dumoulin welke schade die steentjes kunnen veroorzaken bij een val. Het komt mij voor dat het beter is om dit wandel- en fietspad te asfalteren met een okerkleurige toplaag, waardoor zowel vanuit esthetisch, als vanuit veiligheidsoogpunt een aanvaardbare situatie ontstaat.

Arthur Claessens, fervente fietser

● PRESIDENT ROOSEVELTLAAN, MAASTRICHT

● DE GROENE LOPER, MAASTRICHT

DE GROENE LOPER:

BANKEN IN DE AVONDZON

Wie regelmatig over De Groene Loper loopt of fietst, kan iets zijn opgevallen: de houten banken die in het voorjaar van 2018 langs de nieuwe groene long van Maastricht zijn geïnstalleerd staan bijna allemaal aan dezelfde kant. Neem erop plaats en je zit stevast met de rug naar de binnenstad toe: de blik is op het oosten, richting Bemelerberg. Wie met de rug naar de binnenstad wil plaatsnemen, heeft een zeer ruime keuze: maar liefst 36 banken staan op het oosten langs het kilometerslange parcours vanaf de Geuselt tot bij de spoorwegovergang voorbij het Dienstengebouw. Aan de andere zijde van de Loper zijn over het hele parcours slechts vier banken neergezet.

Wat hiervoor de overwegingen van de oorspronkelijke inrichters ook waren, de kostbare, door buurtbewoners en bezoekers duidelijk gewaardeerde nieuwe openbare

ruimte van De Groene Loper verdient inmiddels een minder 'eenzijdige' benadering. Er lijkt aan beide zijden van het middenpad alle ruimte voor zitbanken, dus daar kan het niet aan liggen. Ook aan het uitzicht kan het niet liggen: dat is zowel naar het oosten als naar het westen toe van wisselende kwaliteit. En de kosten van zeg dertig banken zijn overzienbaar.

Gemeente Maastricht, hierbij een mooi, klein voornemen voor 2021: nieuwe banken aan de oostkant van de Groene Loper plaatsen. Zodat burgers en bezoekers van de stad daar voortaan 's avonds even in de openlucht kunnen gaan zitten met het gezicht in de ondergaande zon. Kunnen we goed gebruiken nu.

Hans Moleman, *buurtbewoner Maastricht-Oost*

● LOURDESPLEIN, MAASTRICHT

ONZE LIEVE VROUW VAN LOURDESKERK:

GEWIJD AAN HET VOLLE STADSLEVEN?

‘Van wie is De Groene Loper?’ Onder deze titel verkent Projectbureau A2 Maastricht in een artikelenreeks heden, verleden en toekomst van (nieuwe) bewoners en buurten aan weerszijden van de ondertunnelde President Rooseveltlaan. Formeel is De Groene Loper van de Gemeente Maastricht, maar daar gaat het in deze vraag niet om. Niemand zal de prachtige bomenlaan durven claimen. De Loper verbindt niet alleen wijken, maar ook culturen, waarden, stemmingen en meningen. Te midden daarvan staat fier en met een Italiaans aanzien de Onze Lieve Vrouw van Lourdeskerk. De tunnel heeft de rijzige kerktoren eindelijk in het midden gezet van Wyckerpoort en Wittevrouwenveld. Precies zoals architect Frits Peutz, die ook de Jongensschool, Theresiaschool en ‘bewaarschool’ bij de kerk tekende, het in 1938 wilde.

Van wie is eigenlijk de prachtige in mergelblokken en Kunradersteen opgetrokken Lourdeskerk? Van enkele trouwe parochianen? Van het kerkbestuur? Van het krimpemde Bisdome Roermond? Ook hier is de vraag niet wie het als eigenaar voor het zeggen heeft, maar wie het beste verhaal heeft voor een levendige toekomst van de gebouwen aan het nu nog stille, maar binnen een paar jaar met veel schoolkinderen gevulde Leeuwenparkje. Geef ook het kerkgebouw een functie in het nieuwe, aan De Groene Loper geplande Kern Kind Centrum. Peutz bouwde immers niet alleen voor parochianen, maar ook voor peuters en pubers. Kortom, ook de Onze Lieve Vrouw van Lourdeskerk is van de hele (Groene Loper) gemeenschap. Laat haar indrukwekkende ruimte niet langer alleen een plek van gewijde stilte zijn, maar ook een plek gewijd aan het volle stadsleven.

John Cüsters, *schrijver van het boek ‘Het A2 Maastricht model’*

foto: Aron Nijs

VAN GROENE LOPER NAAR BLIKKEN LOPER

Meer dan veertig jaren woon ik inmiddels in de nabijheid van het voormalige N2 tracé in Maastricht-Oost, een onderdeel van de 'Route du Soleil' oftewel de Europese snelweg de A2. Voor de aanleg van een tunnel reden hier per etmaal 50.000 tot 70.000 voertuigen van noord naar zuid en vice versa. Als gevolg van de slechte luchtkwaliteit en het verkeerslawaaï behoorde deze weg tot de top tien van ongelukkige situaties in Nederland. Daarom was het een ontzettende verbetering toen werd besloten om deze snelweg ondergronds aan te leggen, het gaf letterlijk meer lucht aan de stad. Op de plaats van het oorspronkelijk tracé werd aan Maastricht een kansrijk gebied teruggegeven om te herontwikkelen. Een gebied met verbindingen en structuren die het stedelijk weefsel herstelt en versterkt. Met mogelijkheden om zich verder te ontwikkelen met wonen en werken op hoogwaardig niveau en met veel groen.

Hoe kansrijk dit gebied wordt geroemd door de Gemeente, en soms zelfs idyllisch beschreven in *Via Maastricht*, de werkelijkheid is inmiddels heel anders. Ontegengesteld is de gecreëerde ruimte mooi en divers, maar er zitten ook keerzijden aan. We moeten constateren dat de wegen als onderdeel van De Groene Loper steeds meer worden gebruikt als een racebaan (waar fietsers niet langer welkom zijn) en bovendien neemt de verkeersintensiteit enorm toe. Een gevolg is dat het promeneren, flaneren, keuvelen, joggen en fietsen tussen de bomen helemaal niet meer zo vanzelfsprekend is. Er is oplettendheid geboden, zeker

● DE GROENE LOPER, MAASTRICHT

bij het kruisen en oversteken van de loper. En dit met de wetenschap dat de verkeersintensiteit alleen maar verder zal toenemen nu het stadsbestuur plannen heeft ontwikkeld voor het afsluiten van beide spoorwegovergangen. Het verkeer zal als gevolg daarvan afgevoerd worden op deze Groene Loper. Tel daarbij op: een verdere toevoeging van 1.500 woningen die gebouwd gaan worden aan weerszijden van De Groene Loper, de plannen voor de bouw van een nieuwe onderwijscampus voor het voortgezet onderwijs (ongeveer 3.000 scholieren!) en de mogelijke komst van een integraal kindcentrum (IKC), waarin ook jeugdgezondheidszorg en jeugdhulp als Xonar en Radar, kinderopvang en buitenschoolse opvang worden ondergebracht. Met andere woorden het oorspronkelijk idee en de functie van de verkeersluwe Groene Loper staat ter discussie. Daarom deze 'wake up call'.

Helaas moeten we constateren dat het net als elders in de stad opnieuw de verkeerde kant op dreigt te gaan. In mijn geheugen, en dat van vele anderen, staat gegrift het jarenlang slikken van uitlaatgassen en niet te stoppen verkeerslawaaï voor de omwonenden van het voormalig A2/N2 tracé. Voorgehouden was dat De Groene Loper een nieuwe rustige groene laan c.q. stadsdeel zou worden waarbij de toekomstige bewoners en de omliggende buurten centraal staan, kortom een gebied waar mensen bij elkaar komen om te recreëren, te wonen en te werken. Echter het door sommigen geromantiseerd gebied wordt getransformeerd

in een plek waar het 'blik', uitlaatgassen en verkeerslawaaai mogelijk opnieuw de overhand gaan krijgen. Maar het is nog niet te laat om het tij te keren.

Bewoners dienen er, zoals de gedachte was, centraal te staan, in een gebied dat verkeersluw is. Het beste zou zijn om het alleen toe te wijzen aan het bestemmingsverkeer (dat zich dient te houden aan de 30 km snelheid), aan een gebied waar groen overheerst, bewoners elkaar ontmoeten en recreëren en kinderen zonder gevaar voor hun leven kunnen spelen. Er zijn al plekken bij De Groene Loper waar hiermee een begin is gemaakt, zoals bij de pleinen en daar blijkt het te werken. Maar dat is niet genoeg. Er liggen nog voldoende kansen, zoals op belangrijke knooppunten en aan het begin en het einde van De Groene Loper. Kansen met als doel het gebied toe te wijzen aan de bewoners van Maastricht voor ontmoeten, recreëren, sporten, spelen en ontspannen in een groene parkachtige omgeving. Uiteindelijk zal Maastricht er garen bij spinnen als een bijzondere stad die heeft afgerekend met de slechte overblijfselen uit zijn verleden. De Groene Loper is daar een van.

Paul Rutten, *buurtbewoner Maastricht-Oost*

OORLOGSMONUMENT:

ONTWERPWEDSTRIJD GEWENST

Dit jaar vieren we onze 75 jarige vrijheid. Daarvan getuigen talloze eretekens, gedenkmonumenten et cetera, her en der verspreid over onze stad. Zo trof ik een 'eremonument' aan op de zijmuur van de pastorie van de Heilig Hart van Jezuskerk - Koepelkerk - in Wyck, Maastricht. Een natuurstenen plaat met tekst en inscripties, constructief tegen de muur aan geknutseld, geflankeerd door twee, in een frisse witte kleur geschilderde bakstenen muurtjes. De op de grond gelegen grijze bollen houden de artefacten bij elkaar. Tenslotte maakt het sluimerend opkruipend groen het totaal plaatje af. Daar sta je dan. Kunt u zich voorstellen dat, als je daar zou staan met een oud-militair, die ervoor gezorgd heeft dat onze stad bevrijd werd, je dan van schaamte de man niet in de ogen durft te kijken?

Er ligt nu de uitdaging om recht te doen aan dit gedenkteken. De sloophamer erin en de plaat als herdenkingsmonument een nieuwe, waardige plaats geven? Waarom nodigen we de studenten van de Academie van Bouwkunst Maastricht niet uit om in wedstrijdverband een ontwerp te maken? De prijs is de realisatie van het ontwerp. Graag wil ik de organisatie van deze uitdaging op me nemen en ik heb er alle vertrouwen in dat we dan in de nabije toekomst met een geruststellend gevoel de oud-strijders op die plek kunnen begroeten.

Jan P.J.M.Voorvelt, *architect MsC*

● HEERDERWEG 1, MAASTRICHT

VOORMALIG KPN-TERREIN:

Z O R G E N B I J O M W O N E N D E N

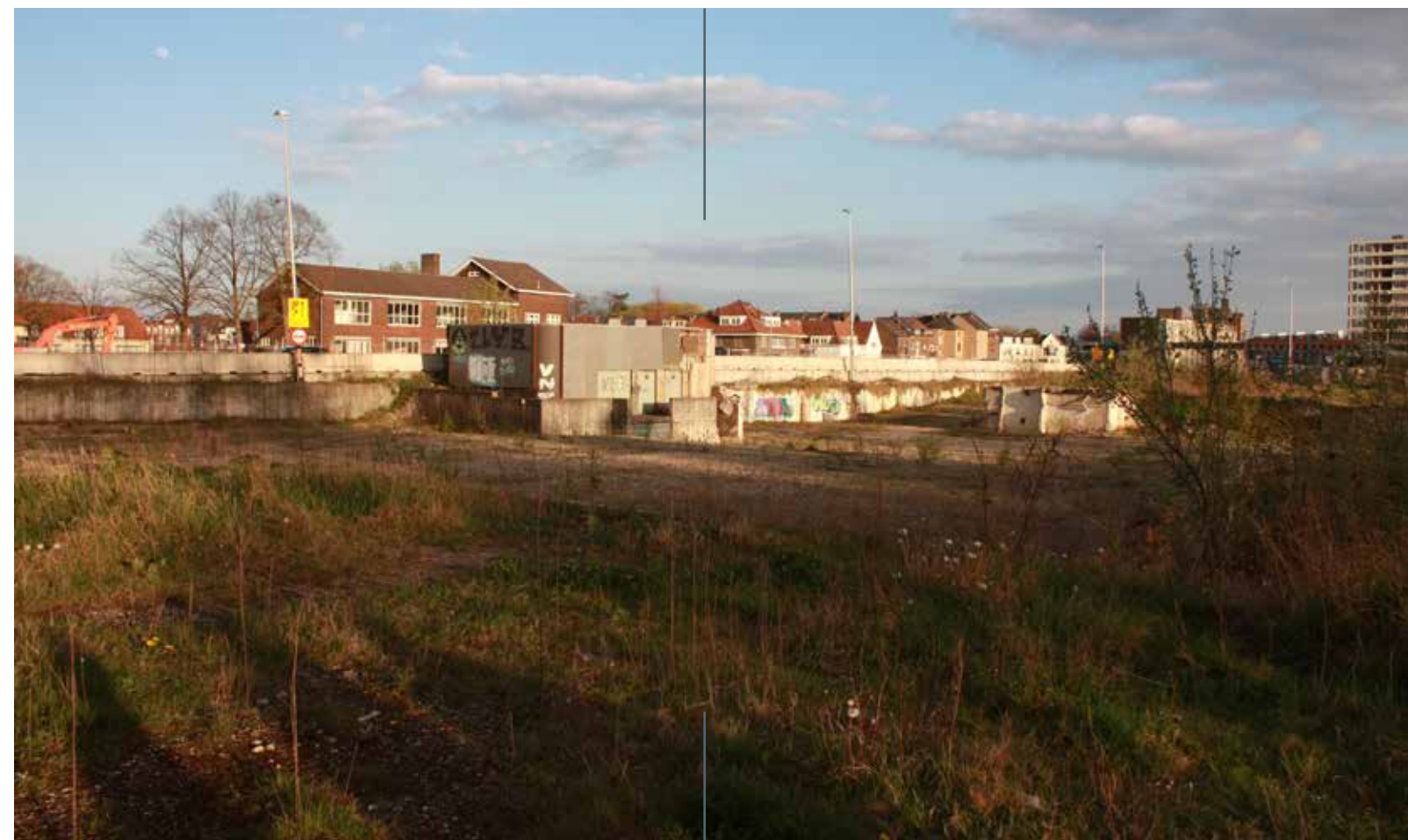
Aan de Noormannensingel ligt het terrein waarop het voormalige KPN-kantoor heeft gestaan. Het kantoor is in 2008 gedeeltelijk gesloopt en het Buurtplatform, later het Buurtnetwerk Wyckerpoort, heeft zich jaren ingezet om het terrein middels een tijdelijke herinrichting geschikt te maken voor (sport)gebruik door omwonenden en de leerlingen van het Sint Maartens College. Behalve het verwijderen van de gevaarlijk uitstekende betonijzers is het terrein ook enkele malen gemaaid. Hierdoor is het een hondenuitlaatplaats geworden. Daarnaast houden zich in het Electra-verdeelstation vaker personen op die daar niets te zoeken hebben.

Doordat er weinig tot geen afspraken waren gemaakt tussen de eigenaar en de gemeente ligt het terrein er tot op heden desolaat bij. Alle goede bedoelingen ten spijt zal het terrein er nog jaren zo bij blijven liggen. Inmiddels maakt het terrein deel uit van de ontwikkeling aan De Groene Loper. De huidige eigenaren Virix Projectontwik-

keling en Ballast Nedam hebben nog steeds geen concrete plannen voor het terrein met uitzondering van het feit dat er appartementen en grondgebonden woningen op het terrein zullen worden gebouwd. Hoe een en ander gestalte zal krijgen is niet duidelijk. In de wandelgangen hoort men ook geruchten dat de onderwijsboulevard er mogelijk een plek zou kunnen vinden.

Dit geeft de buurt het idee dat het lange termijnplanning zal zijn. De buurt vreest dat het terrein nog jaren zo zal blijven liggen omdat bij de ontwikkeling financiële speculatie een rol speelt. Het voormalige KPN-terrein zou als eerste bebouwd worden. Nu ziet het er naar uit dat dit het laatste bebouwd zal gaan worden en de buurt nog jaren tegen het desolate terrein aankijkt. Dit baart Wyckerpoort zorgen. Wyckerpoort is een wijk waar al jarenlang geen duidelijke visie is omtrent de open plekken die zijn ontstaan. Hiertoe hoort ook de voormalige Porseleinfabriek van de Mosa.

Mark Laudy, lid Buurtnetwerk Wyckerpoort

● NOORMANNENSINGEL, MAASTRICHT

KPN-TERREIN:

E E N K L O P P E N D H A R T

Vanuit mijn werkkamer in het Projectbureau A2 Maastricht aan de Groene Loper kijk ik bijna dagelijks uit op een braakliggend stuk grond, in de volksmond 'KPN-terrein' geheten. In 1980 opende toenmalig Minister van Verkeer en Waterstaat Neelie Smit-Kroes hier het PTT-Telecom kantoor (architect Theo Boosten). Nog geen dertig jaar later, in 2008, werd het na jaren leegstand gesloopt. Tot verdriet van architect Geert Coenen die verschillende plannen had opgesteld voor een nieuwe toekomst van het enorme complex. Sindsdien ligt het terrein braak, in een omgeving die na de ondertunneling van de A2 in een gestaag tempo steeds mooier en levendiger wordt. De laatste vijftien jaar zijn voor het terrein vele plannen bedacht. Ik herinner me nog levendig een informatieavond in de bomvolle aula van het Maartenscollege (2006) die ik als projectmanager stadsontwikkeling over één van die plannen organiseerde. De locatie zou worden herontwikkeld tot een, aldus architect

Jo Coenen (neef van Geert), een nieuw 'kloppend hart voor de buurt', met appartementen, kantoren, winkels en een uitnodigend nieuw binnenplein. Na afloop van zijn vurige betoog stak helemaal achter in de zaal iemand zijn vinger op. 'Wat een mooie toekomst schetst u voor onze buurt. En wat een mooie plaatjes. U brengt dat allemaal zo beeldend onder woorden. Maar ik mis toch een beetje het verhaal van mijn mensen. Die kunnen uw appartementen denk ik niet betalen. Ze zijn namelijk niet zo chic. Ze zijn wel heel speciaal.' Het was mijn eerste kennismaking met pastoor Matti Jeukens van de Onze Lieve Vrouwe van Lourdeskerk in Wittevrouwenveld. Na dit plan volgden andere plannen. Tot op heden helaas zonder resultaat. Ik gun Maastricht-Oost het nieuwe, levendige centrum dat het verdient en dat als een bekroning van De Groene Loper aansluit op de prachtige vastgoedontwikkeling die nu gaande is. Wat mij betreft een kloppend hart voor allemaal 'speciale mensen'.

Jos Geurts, manager gebiedsontwikkeling Projectbureau A2 Maastricht

Foto: Aron Nijs

● NOORMANNENSINGEL, MAASTRICHT

● KASTEEL SCHALOENSTRAAT, MAASTRICHT

NAZARETH:

BANKJES BIJ DOOPKAPEL TER DISCUSSIE

Bankjes om even uit te rusten zijn heerlijk. Maar helaas worden deze niet altijd voor dit doel gebruikt. Bovendien zijn het vaak 'magneten' voor mensen die er eigenlijk niets te zoeken hebben. Kennelijk zijn inrichters van de openbare ruimte zich niet of nauwelijks bewust van het feit dat bankjes een grote bron van ergernis kunnen zijn voor omwonenden, die dagelijks worden geconfronteerd met zaken waar ze niet blij mee zijn. Neem bijvoorbeeld de bankjes die geplaatst zijn bij de overgebleven Doopkapel van de voormalige Antonius van Paduakerk in de wijk Nazareth. De kerk heeft helaas maar een kort leven gekend. De bouw startte in 1959 naar een ontwerp van architect Van Groenendaal. Rond 2006 werden de parochies van Limmel en Nazareth samengevoegd. In december 2007 werd de kerk door het bisdom Roermond buiten gebruik gesteld. Het kruis dat op de klokkentoren stond, is toen verwijderd. In 2009 werd de kerk overgedragen aan de woningcorporatie Woonpunt. In 2011 werd de kerk, op de doopkapel en de klokkentoren na, afgebroken. Aanvankelijk zou er een complex van senioren-appartementen komen met in de plint

een grote supermarkt en een grote parkeerplaats. Onder andere door verzet vanuit de buurt ging dat plan niet door en op de plek van de gesloopte kerk werd door Woonpunt een gebouw met senioren-appartementen gerealiseerd. Op het laatste moment konden ook nog enkele glas-in-betonramen van de kerk gespaard worden door deze in de achtergevel van het wooncomplex op te nemen. Het terrein van de voormalige kerk werd heringericht als plein met de toren en kapel als vrijstaande elementen. Bij de Doopkapel zijn bankjes geplaatst. Maar helaas worden deze voor verkeerde doeleinden door verkeerde mensen gebruikt. De bankjes blijken namelijk een aantrekkingskracht te hebben op zwervers en dealers. Uit de kapel worden geregeld spullen gestolen, zoals noveenkaarsen en geld uit het geldbakje. Dit alles komt de buurt niet ten goede.

De oplossing? Gewoon weghalen van de bankjes zou misschien net wat te ver gaan. Maar om te vermijden dat de verkeerde mensen van de bankjes gebruik maken, ligt er naar mijn mening een duidelijke taak voor handhaving!

Ger Koenen, bewoner van Nazareth

MIRADORPLEIN:

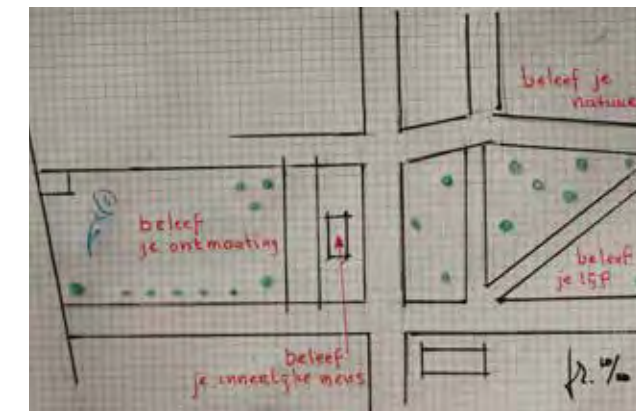
EEN 'BELEEF-PLEIN'

Het Miradorplein ligt in de wijk Nazareth en dateert uit de jaren vijftig van de vorige eeuw met voor een groot deel sociale huurwoningen, die thans worden gerenoveerd. De leeftijdsopbouw tussen jong en oud is ongeveer gelijk. Het Miradorplein bestaat uit drie delen met ieder een eigen karakter. Het westelijk gedeelte is een hondenloopgebied, in het midden een betonnen speelplaats en aan de oostkant een gedeelte gras met speeltoestellen.

Het Miradorplein zou naar mijn mening een ontmoetingsplaats moeten worden waarbij het stadsgroen er is om van te genieten en om elkaar te ontmoeten. Het kan een 'beleef-plein' worden dat bijdraagt aan de kwaliteit van de leefomgeving en de sociale cohesie in de buurt. Van groot belang voor het 'beleef-plein' zijn de wensen van de wijkbewoners. Dit betekent een robuuste structuur met een grote mate van flexibiliteit. De bestaande structuur van het plein is zeker robuust. Een driedelig rechthoekig plein met daarbinnen enkele fraaie bomen, deels in laanvorm deels verstrooid over het gehele terrein. Dit robuuste plein moet mijns inziens flexibel binnen deze structuur worden ingevuld. Daarbij denk ik aan het volgende.

● MIRADORPLEIN, MAASTRICHT

Aan de westzijde: *'Beleef je ontmoeting'*. Een romantische parkachtige setting met paden, bankjes om te zonnen/chillen en bloeiende planten.

In het middengedeelte: *'Beleef je innerlijke mens'*. Een verdienplek, bijvoorbeeld een kleine horecagelegenheid waarbij een gedeelte van de winst direct geïnvesteerd wordt in de leefomgeving van de wijk.

In het oostelijke deel: *'Beleef je lijf'*. Een speelplaats voor de kinderen, een sportplaats voor de bewoners.

Op de hoek Miradorplein en Kasteel Rimburlaan: *'Beleef je natuur'*. Hier kun je de natuur plukken, voelen en eten.

Fon Habets, *park-en tuinrestaurator*

STADIONPLEIN:

'TRAIT D'UNION' TUSSEN GROEN- GEBIEDENZORGEN BIJ OMWONENDEN

Het plein voor het stadion De Geusselt fungeert voornamelijk als parkeerterrein voor bezoekers van de thuiswedstrijden van de voetbalclub MVV. Het zijn gedurende het jaar niet meer dan achttien avonden dat het plein op deze manier wordt gebruikt. Voor de rest van het jaar worden delen van het plein gebruikt voor medewerkers van de kantoorruimten onder en achter de tribunes van het stadion en voor bezoekers van de aanwezige horeca (McDonald's). Het Stadionplein heeft absoluut geen allure. Het is te beschouwen als een 'non-descripte ruimte': geen enkele uitstraling, chaotisch, restruimte, 'unheimisch' en zelfs onveilig in de avond- en nachturen. Het ligt ook nog ter hoogte van een drukke verkeersweg waardoor zowel Maastrichtenaren, als ook mensen van buiten de stad steeds met deze 'schandplek' van de stad worden geconfronteerd. Bepaald geen reclame voor de (ruimtelijke kwaliteit) van de stad!

Het wordt hoog tijd om deze 'verbeterplek' nader in studie te nemen en te bekijken of het Stadionplein beter te gebruiken is en ook een aangenamere uitstraling kan krijgen. Een van de ideeën die ik heb is om het terrein compleet opnieuw in te richten. Men zou, haaks op het stadion, een 'groene' parkeergarage kunnen realiseren voor auto's, fietsen en brommers. Deze garage moet behalve door de bezoekers van de MVV-thuiswedstrijden ook gebruikt kunnen worden door mensen die de stad bezoeken en van daaruit via De Groene Loper naar het centrum kunnen lopen. De overige ruimte zou als park ingericht kunnen worden die in verbinding wordt gebracht met De Groene Loper, met de geplande bebouwing op het Geusseltplein en met de bebouwing in het Geusselpark. Zo wordt enerzijds De Groene Loper met een vertakking verlengd tot het Geusselpark en wordt anderzijds recht gedaan aan de parkeervoorziening voor het Geusseltstadion.

Niek Nelissen, *fan van MVV*

● STADIONPLEIN, MAASTRICHT

ANTONIUS VAN PADUAKERK:

I C O O N V A N S C H A R N

De Heilige Antonius van Paduakerk ligt in het voormalige dorp Scharn in de gemeente Maastricht. De kerk werd in de jaren 1936-1938 gebouwd naar plannen van de architecten A. Swinkels en E. Schoenmaekers. Er gaat een bijzonder verhaal over deze in traditionalistische stijl opgetrokken kerk. Pastoor Janssen zag in de crisisjaren van 1930-1940 dat er weinig geld zou zijn voor decoratie van zijn nieuwe kerk. Daarom schreef hij een brief aan Benito Mussolini, waarin hij hem verzocht om marmer te leveren voor de nieuwe kerk, die immers aan een Italiaanse heilige was gewijd. Mussolini schonk inderdaad een lading kostbaar marmer ter geschatte waarde van toen 40.000 gulden. Als dank wapperde een tijdje de Italiaanse vlag op de kerk.

Het instandhouden van religieus erfgoed is geen eenvoudige zaak. Mijn schoonvader weet dat maar al te goed, want hij was de opsteller van het 'Strategisch Plan voor het Religieus Erfgoed', dat aan het einde van het 'Jaar van het Religieus Erfgoed' (2008) verscheen. Het beste is natuurlijk dat de R.K. kerk door blijft functioneren voor de eredienst. Maar het aantal gelovigen loopt terug en het kerk-

bezoek idem dito. Zelfs als de kerk voor de eredienst in gebruik blijft, dan zullen nevenbestemmingen noodzakelijk zijn om de kerk een toekomst te geven. Er zijn natuurlijk allerlei nevenbestemmingen denkbaar, maar ik vind dat het een passende nevenbestemming moet zijn, dat wil zeggen een die rekening houdt met het sacrale karakter van het gebouw en ook respect toont voor de architectuur en het buitengewoon rijke interieur van de kerk. Het moet toch mogelijk zijn om - in samenspraak met betrokkenen - een culturele en maatschappelijke nevenbestemming voor deze kerk te vinden, zeker als je ziet hoe fraai en imposant de ligging van de kerk is en hoe deze als icoon van Scharn fungeert.

Irma van Oijen, *bouwkundige*

● ADELBERT VAN SCHARNLAAN, MAASTRICHT

ADELBERT VAN SCHARNLAAN:

MEER GROEN A.U.B.

Na mijn horeca-opleiding kreeg ik de kans om een aantal jaren in het buitenland te kunnen werken. Een geweldige ervaring, maar op een gegeven moment wilde ik toch graag weer naar Maastricht terugkeren. Ik zocht woonruimte en vond een mooi appartementje aan de Adelbert van Scharnlaan waar ik eerst alleen woonde en later ook met mijn vrouw en kindje. De voorzieningen waren dicht in de buurt, maar er was altijd sprake van een parkeerprobleem, van auto's die te hard door de straat reden en voor fietsers was het echt gevaarlijk. Deze situatie is nog altijd onveranderd en ik heb me ieder keer weer opnieuw afgevraagd waarom deze straat zo slecht ingedeeld is.

Nu de verkeersruit (2015) in Heer en Scharn weer actueel is en De Groene Loper is gerealiseerd, kan er van daaruit een prima nieuw profiel worden ontworpen tot aan de Vijverdalseweg. Ik denk daarbij aan een heldere bomenlaan met tussen de bomen kopsparkeren en ook een gescheiden fietspad. Door de dwarsstraten als heldere oversteekplaats mee te nemen, kan tevens de snelheid van het autoverkeer worden beteugeld. Dat alles zou ook een mooie 'aanhechting' aan De Groene Loper kunnen zijn!

Robinson Daniëls

B E A T R I X H A V E N

B O R G H A R E N

I T T E R E N
M E E R S S E N H O V E N

R A N D W Y C K
H E U G E M

H E E R

D E H E E G

8

V R O E N D A A L

BEDRIJVENTERREIN BEATRIXHAVEN:

RELATIE MET LANDGOEDERENZONE

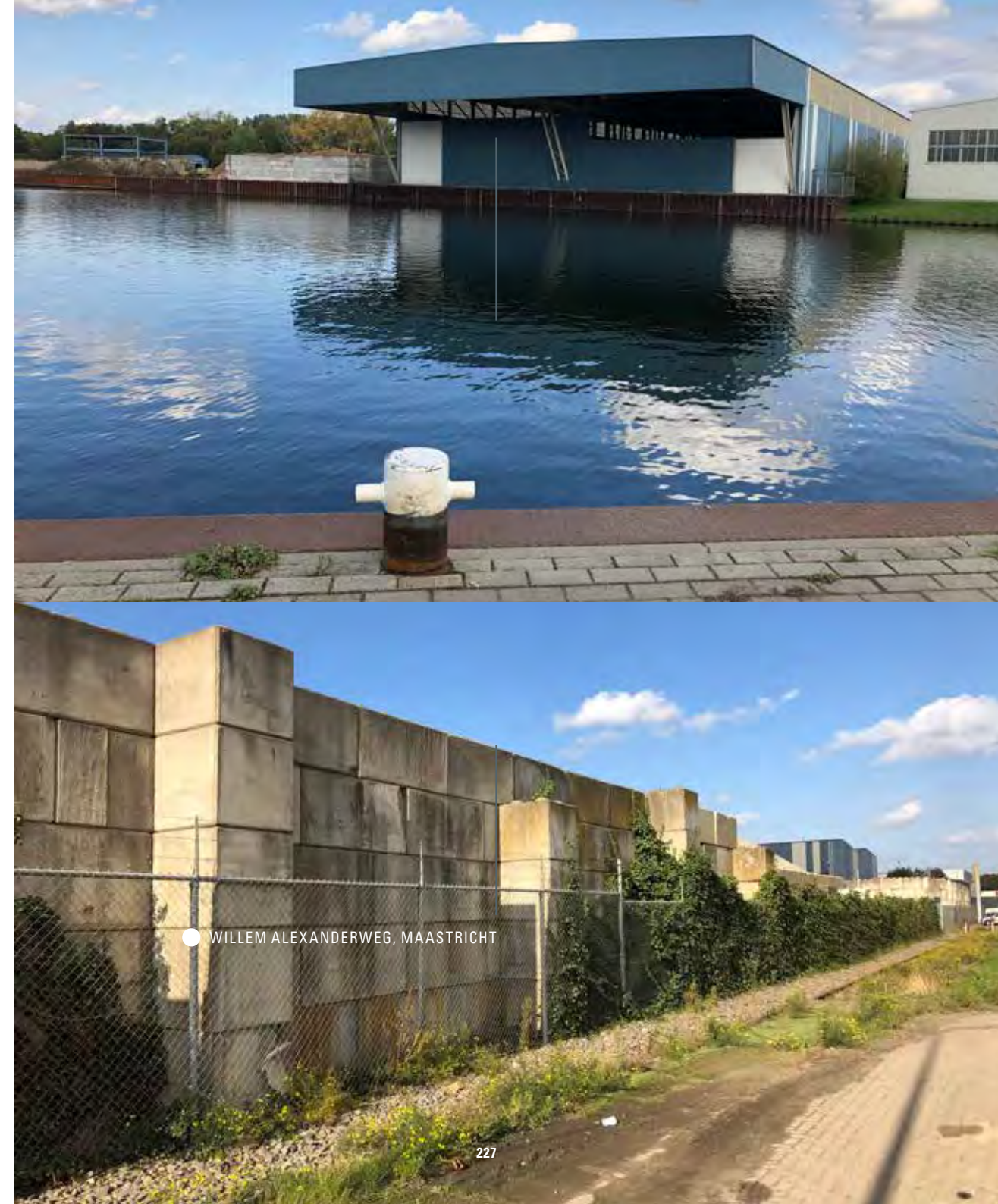
Ik kom er zelden. Het Bedrijventerrein Beatrixhaven is zeker ook niet de eerste plek die je in Maastricht wilt bezoeken. Er is een binnenhaven Beatrixhaven, die in verbinding staat met het Julianakanaal. De voornaamste functies van het gebied zijn industrie en bedrijven. Met 200 hectare is dit verreweg het grootste bedrijventerrein van Maastricht. Als kind werd mij verteld dat het een uiterst modern industrieterrein zou worden. De gedachte was om een terrein te realiseren, waar onder andere 'storende' bedrijven, die in de bebouwde kom van Maastricht gelegen waren en daar voor veel overlast zorgden, naar verplaatst konden worden. Laatst ben ik nog eens uit pure nieuwsgierigheid door het gebied gefietst en om eerlijk te zijn, het is mij niet megevallen. Al het al kon ik nog wel iets bespeuren van de oorspronkelijke (heldere) stedenbouwkundige opzet, maar door allerlei onooglijke 'bedrijfsdozen', door weinig gestructureerde aan- en bijbouwen, als ook door een chaotisch aanzicht van het geheel, is de term modern bedrijventerrein een anachronisme geworden. Wat ik vooral als storend heb ervaren, is de grote hoeveelheid hekwerken, omheiningen, scheidingsmuren en 'wilde' opslag. Vanaf het begin is gepoogd om ook wat groen in het gebied te brengen, vooral langs de grote wegen die door het terrein lopen. Maar de beukenhagen vallen in het niet bij de harde stenen sfeer die de gebouwen, opslagplaatsen en bestrating oproepen.

Ik heb mij laten vertellen, en heb het ook gelezen, dat er sinds een aantal jaren wordt gewerkt aan een omvangrijke herstructurering van dit bedrijventerrein. Zo is de haven

uitgediept, de laad- en loskades zijn verstevigd en wordt bij de Ankerkade een nieuw overslagcentrum voor scheepvaart-, trein- en wegverkeer gebouwd. In juli 2014 is de aansluiting met de A2-afrit opgeleverd.

Weinig mensen realiseren zich echter dat het bedrijventerrein eigenlijk midden in het Buitengoed Geul & Maas ligt en aan alle kanten wordt omgeven door kastelen en landhuizen. De gemeente Maastricht heeft in het verlengde van De Groene Loper een wandel- en fietsroute aangelegd die langs deze (en in de toekomst ook andere) landgoederen voert. Deze ligging zou naar mijn oordeel het uitgangspunt moeten zijn om eens opnieuw te kijken naar het Bedrijventerrein Beatrixhaven. Het hele gebied zou een veel betere aansluiting met de landgoederenzone moeten krijgen. Het bedrijventerrein zelf zou aanzienlijk 'vergroend' moeten worden, waarbij ik denk aan een 'groen tapijt' waarop zich de bedrijfsgebouwen bevinden. De afscheidingen zouden 'verzacht' moeten worden door de hekwerken van 'plantenklimmers' te voorzien. Verder zouden bomen in dit gebied niet misstaan. Ik heb er geen enkele gezien. De bomen zouden als lanen het gebied opnieuw en visueel duidelijker kunnen structureren. Niet alles in Maastricht hoeft 'sjiek en sjoen' te zijn, maar een beetje verzorgd bedrijventerrein kan toch geen kwaad, dacht ik!

José Kamm, voormalige bewoonster van Maastricht

● BORGHARENWEG, MAASTRICHT

TREGA-TERREIN:

DUURZAME WONINGEN VOOR STARTERS EN STUDENTEN

Wat genoemd wordt het Trega-terrein is een stuk grond met een oppervlakte van ongeveer tien hectare aan de Borgharenweg waar vroeger een tegelfabriek van de Sphinx stond. Die fabriek is afgebroken en het gebied werd opgekocht door Trega Vastgoed. Al jaren lang ligt het terrein braak en groeide uit tot een (illegale) stortplaats. Tussen de Gemeente Maastricht en Trega Vastgoed is er veel (juridische) strijd (geweest) over wie voor het opruimen van de illegale stort verantwoordelijk is. Inmiddels is het terrein in andere handen gekomen en wel van NaGa Solar, die het terrein heeft laten opruimen. Sinds kort staan er hekken rondom het terrein, is het afgesloten en zijn er beveiligingscamera's geplaatst. De huidige eigenaar wil er een zonneweide realiseren, gecombineerd met een andere functie. De vraag is of dit een goed idee is, gezien de ligging van het terrein. Volgens de buurt Limmel zou een woonfunctie veel beter zijn voor dit terrein.

Het huidige bestemmingsplan voorziet voor dit gebied in 'industrie'. Persoonlijk vind ik dat dit gebied buitengewoon geschikt is als woongebied. Het ligt vlakbij Wyck en is een gebied dat Limmel dicht bij de stad kan trekken. Ik ben voorstander van woningen die passen bij de filosofie van de huidige eigenaar die 'duurzaamheid' voorop stelt. Ik denk aan duurzame woningen voor starters en studenten. Misschien dat dit ook een gebied kan zijn om te experimenteren met duurzame 'tiny-houses'!

Ruud Keijmis , *teamleader ICT*

BORGHARENWEG:

MAAK ER EEN 'EYECATCHER' VAN!

Een prachtig initiatief van TOPOS om burgers te betrekken bij het verfraaien van hun stad. Er zijn door inwoners van meerdere buurten in Maastricht vaak veel goede ideeën aangedragen over hoe minder fraaie plekken in de stad verbeterd kunnen worden. Opvallend is dat er veel 'lelijke' plekken zijn die door een 'geringe' opknapbeurt aanzienlijk te verbeteren zijn. Echt afschuwelijk zijn ze vaak niet, maar wel verbeterbaar.

De lelijkste plek in Maastricht is mijns inziens de Borgharenweg. Deze weg verdient echt een behoorlijke opknapbeurt. Deze weg is zo desolaat, deprimerend, onuitnodigend en triest, dat ik als inwoner van Borgharen telkens slechte zin krijg als ik er overheen rij. Zowel met de fiets als met de auto krijg je het idee dat je een zogenaamde 'warzone' binnen rijdt. Het is donker en totaal niet fiets- of autovriendelijk ingericht. Ik ben altijd blij als ik dit stuk weg achter de rug heb.

Ik, en met mij velen, beschouwen deze weg met recht als de lelijkste plek van Maastricht. En dat terwijl met enige moeite (weghalen industrie, herinrichting van de weg en fraai invullen van het voormalige Trega-terrein) er van deze weg een echte 'eye-catcher' te maken is. Dat zou ook een sterke verbetering voor Limmel en Borgharen betekenen! Ik hoop dat deze '*cri du coeur*' doordringt tot de gemeente. Er wordt mijns inziens ten onrechte te vaak aandacht besteed aan de bekende 'hotspots' van Maastricht.

Ard Gielissen

● BORGHARENWEG, MAASTRICHT

● BOVENSTRAAT - MIDDENSTRAAT, MAASTRICHT

PLEIN IN BORGHAREN:

T W E E V L I E G E N I N E E N K L A P

Het plein (parkeerplaats - kermisterrein) in Borgharen is te zwaar belast met te veel moeilijk te combineren functies. Er is ook veel te veel overlast van zwerfvuil, drugsgebruikers, prostitutie, vernielingen en brandstichtingen. In de afgelopen twee jaar zijn er zes brandstichtingen op en om het plein geweest en hebben er zestien inbraken in het belendende perceel plaatsgevonden. Er vinden geregeld vernielingen plaats, er is ontsierende graffiti, veel geluids-overlast door onder andere nachtelijk voetballen in de voetbalkooi en harde muziek in en nabij de hangplek. Het ondermaatse onderhoud van het plein (kapotte muren, verstopte hemelwaterafvoer) en vooral de felle verlichting, die bovendien strijdig is met het bestemmingsplan, laten het plein lijken op een parkeerplaats bij een internationale grensovergang. De huidige functies van het plein, te weten milieuperron, parkeren, ambulante handel, hangplek, voetbalkooi, kermistent en feesttent, zijn een beetje te veel van het goede, respectievelijk het slechte, voor een dergelijk plein. Dit alles maakt het plein ook onveilig: geen aangeduide parkeerplaatsen, geen duidelijke verkeersstromen, voetballende kinderen tussen het verkeer en 's avonds een plek om bij voorkeur niet te zijn.

Het plein grenst aan de Grensmaas. Er komen overdag veel passanten, die nu bij een kennismaking met de plek direct rechtsomkeer maken. De plek is een zwarte vlek, letterlijk en figuurlijk. De Grensmaas wordt op dit moment gepromoot als nieuw natuurgebied. Het plein sluit daar absoluut niet bij aan. Te veel asfalt en te veel overlast. Sluit de wandelpaden aan op het plein. Creëer een uitzicht- c.q. rustpunt op of nabij het plein. Maak het plein groener en aantrekkelijker voor dorpsbewoners en passanten. Door dit plein te betrekken bij het toeristische karakter van de Grensmaas en door het beperken van de hinder veroorzakende functies, kan de overlast worden teruggebracht en kan het plein weer een mooie ontmoetingsplaats worden voor bewoners en passanten. Met andere woorden: 'twee vliegen in een klap'.

mr. Jo Hensels

PAARDENGRAF BORGHAREN

Onlangs wandelden we rond Borgharen en bekeken daar ook de locatie waar in 2010, tijdens de aanleg van Rivier-Park Maasvallei, een bijzonder paardengraf werd ontdekt. Dat was tien jaar geleden een unicum en in eerste instantie groot nieuws. Eerste voorlopig archeologisch onderzoek wees uit dat de paarden waarschijnlijk waren omgekomen tijdens een veldslag eind achttiende eeuw. Inmiddels is zo goed als zeker dat het graf uit de zeventiende eeuw stamt, namelijk uit 1632. Dit graf zou zijn gedolven na een veldslag met de Spanjaarden. Dit maakte archeoloog/conservator Wim Dijkman van Centre Céramique bekend in een toespraak tijdens de opening van een archeologisch bezoekerscentrum.

(www.1limburg.nl/historisch-paardengraf-aan-de-maas-ouder-dan-gedacht , www.grensmaas.nl/paardengraf-borgharen-toch-uit-1632).

De ontdekking van het grote paardengraf in 2010 was heel bijzonder. Het was de eerste keer dat er in Europa een dergelijk groot graf werd ontdekt. Op de locatie van het graf is een groot kunstwerk opgericht. Beeldhouwer Adri Verhoeven (†1952 Berkel-Enschot) is de maker. Het kunstwerk bestaat uit vijftig grote granieten stenen en een viertal gepolijste zwarte stenen. De granieten stenen staan voor het aantal paardenskeletten dat er aangetroffen werd. Het kunstwerk heeft dezelfde afmetingen als het paardengraf, namelijk vijftig meter bij twee meter. De vier gepolijste donkere blokken zijn prima zitplekken

voor bezoekers of wandelaars. Je vindt er ook een infobord met informatie over de historische achtergrond van dit graf. De locatie van het paardengraf ligt aan de Pasestraat, een voetpad, tussen Borgharen en Itteren aan de rechterzijde vanuit Borgharen. Een van de paardenskeletten behoort tot de permanente tentoonstelling van het archeologisch bezoekerscentrum Hartelstein in Itteren:

www.limburger.nl/cnt/dmf20200214_00147593 , www.grensmaas.nl/archeologisch-bezoekerscentrum-in-hartelstein

Positief viel op: mooie wandelplek midden in het nieuwe natuurgebied 'Maasvallei'. Dit prachtige natuurgebied is ontstaan na de grote Grensmaas-werken. Het ontstaan van dit natuurgebied was ook een van de doelen van de Grensmaaswerken. Bij het beheer en de promotie van het natuurgebied 'Maasvallei' wordt samengewerkt tussen Belgische en Nederlandse natuurorganisaties. De paardengraf-locatie is boeiend, maar er is zoveel meer van te maken! Allereerst ontbreekt het aan goede bewegwijzering. Als het om zo'n unicum gaat, verwacht je een veel betere bewegwijzering. Er is geen nadere info, geen verwijsbordje in Borgharen, ook niet bij de afslag naar de Pasestraat. Ook misten we goede actuele achtergrondinformatie. Op de locatie zelf staat alleen een gedateerd, onvolledig bord. Bovendien is de info slecht leesbaar. Er is geen goed voetpad vanaf de Pasestraat naar de locatie. Je moet je weg door het struikgewas vinden. >>

● PASESTRAAT (TUSSEN BORGHAREN EN ITTEREN), MAASTRICHT

We hebben enkele verbeteringssuggesties voor deze 'verbeterplek'.

- Betere bewegwijzering in Borgharen en ook aan de Pasestraat.
- Het informatiebord op locatie kan veel beter, qua inhoud, design én uitstraling. Ook is er een update van de informatie nodig, met een actuele verwijzing naar verdere bronnen.
- Zorg voor een goed voetpad vanaf de Pasestraat.
- Artefacten Grensmaas: in februari 2020 lazen we dat er in Hartelstein (Itteren) een bezoekerscentrum wordt/is ingericht waar interessante objecten die tijdens de Grensmaas-werkzaamheden 'boven water' zijn gekomen, bij elkaar zijn gebracht. Ook zou er aandacht zijn voor dit unieke paardengraf. Helaas, op de site van Hartelstein vinden we geen nadere informatie. Wij attendeerden hen onlangs hierop. Nu zijn er een paar woorden toegevoegd op de site, maar nog steeds geen verdere informatie. Ook deze site behoeft verbetering en een update. Het beste zou onzes inziens zijn als er ook actuele en uitgebreidere informatie komt op bijvoorbeeld de site van Centre Céramique.
- Na verbetering er ook digitaal meer promotie aan te geven, gericht op vooral wandelaars, bezoekers van het natuurgebied, belangstellenden voor historisch erfgoed en toeristen.

Bets van den Abbeele en Elise Oosterbaan

OESLINGERBAAN:

OPENBARE RUIMTE ANDERS BESTEMMEN

Het gaat om een groot gebied dat thans bestaat uit braakliggend terrein en (provisorische) parkeerplekken. Mede door deze parkeerruimte en ook die aan de andere kant van de P. Debyelaan is dit gebied een grote onherbergzame zone geworden. Erger is dat een voetganger nauwelijks rechtstreeks vanaf de Molensingel naar het MECC kan lopen.

Zoals op zo veel plaatsen belichaamt dit grote gebied de steeds grotere greep van auto's op de openbare ruimte. Op dit terrein is ruimte voor een tweede groene loper tussen begin Molensingel en MECC en voor de rest van het gebied stel ik beplanting in Engelse stijl voor, inclusief een waterpartij.

- Doel 1.** Een aanzienlijk mooier uitzicht vanuit het ziekenhuis.
- Doel 2.** Wandel- en verblijfsmogelijkheden voor omwonenden.
- Doel 3.** Uitbreiding van Maastrichtse parkareaal.

Het ziekenhuis zou zelf voor parkeerruimte moeten zorgen op het terrein aan de andere kant van de P. Debyelaan. Dit kan door op de nu bestaande parkeerterreinen parkeergarages te bouwen. Deze en de bestaande parkeergarages kunnen vergroenen, hetgeen de esthetische waarde aan deze kant van de P. Debyelaan verder zal vergroten.

Herman van den Bosch,
em. hoogleraar Open Universiteit Heerlen

● P. DEBYELAAN - OESLINGERBAAN, MAASTRICHT

● LIMBURGLAAN, MAASTRICHT

DE KLEINE WEERD:

DE NATUUR EEN HANDJE HELPEN

In potentie is het gebied De Kleine Weerd een prachtige locatie en de oplossing met een eiland, voortgekomen uit waterbeheersingsdoeleinden is ook heel goed. De idee, laat de natuur zijn gang gaan, is echter ingegeven door enig opportunisme. Dit kan geen goed resultaat opleveren, omdat sterke soorten de overhand hebben en brandnetels zo ongeveer langs elk paadje domineren. Niet vreemd omdat dit voormalige tuinbouwgebied uitermate vruchtbare grond heeft.

De natuur moet, zoals op zo veel plaatsen waar het Limburgs landschap actief is, een handje worden geholpen door het fasegewijs verwijderen van de huidige beplanting, nadenken over 'wilde' planten die hier gedijen en ervoor zorgen dat er een ook voor het oog fraaiere ecotoop ontstaat, die op den duur geen verder onderhoud nodig heeft.

Rinie Beckers, *docente economie*

WINKELCENTRUM DE BEENTE:

N I E U W E K A N S E N !

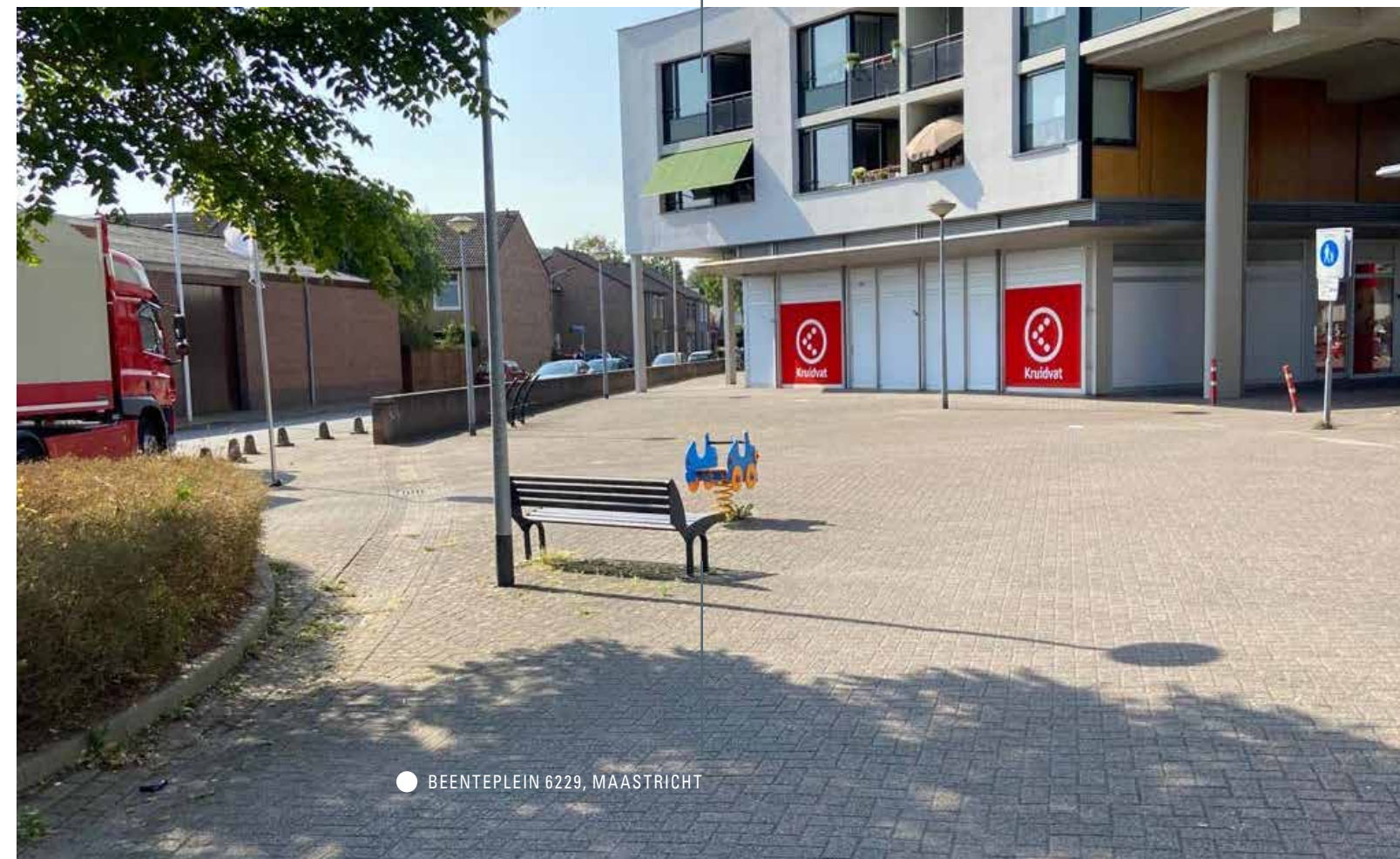
Sinds twee jaar hebben we een appartement betrokken aan het Sadatdomein. Het winkelcentrum De Beente, gelegen aan de noordzijde van Heugem, is de plek waar we onze boodschappen doen. In mijn herinnering van veertig jaar geleden waren de voorzieningen van het oude Heugem verspreid over de Heugemerstraat en de Oude Maasstraat van het voormalige dorp. Dat gaf Heugem zijn levendigheid en eigen identiteit. In de loop der jaren zie je echter dat de winkels in dit soort dorpen zich niet kunnen handhaven en opgeheven worden. Dat is zelfs niet voorkomen kunnen worden door meer nieuwbouw te plegen ten oosten en zuiden van dit dorp.

In de zeventiger jaren van de vorige eeuw werd besloten Randwijck te ontwikkelen met wonen, kantoren, universiteit, academisch ziekenhuis, andere instituten en het MECC. Dat bood een kans om op een centrale ligging een buurt-winkelcentrum 'De Beente' te doen ontstaan. Maar

steeds weer opnieuw blijkt, dat het maken van een mooie ruimtelijke verbinding tussen buurten geen eenvoudige opgave is. De Oeslingerbaan werkt zelfs als een grootschalige scheidende infrastructuur. Noch het Heugemerpad als tunneltje, noch de loopverbinding van Sadatdomein naar De Beente (zonder zebrapad) komen op een logische wijze uit op de centrale pleintjes van het winkelcentrum. Het parkeren ten behoeve van het buurtcentrum, als ook de bevoorrading, vormen bovendien een storende barrière.

De oversteek van de Heugemerstraat naar het halfronde pleintje aan De Beente verdient mijns inziens een meer aantrekkelijke inrichting. De etalageruimten hier zijn achterkanten. Er dient - in meer algemene zin - een grote kwaliteitsslag gemaakt te worden wat betreft de aanlooplijnen, het parkeren, de bevoorrading, de (her)inrichting van de buitenruimte en het aanzicht van de bebouwing.

René Daniëls, *stedenbouwkundige*

● BEENTEPLEIN 6229, MAASTRICHT

HUBERT VAN DOORNELAAN:

W O R D T S T E E D S E R G E R !

Ook dit is Maastricht. Al maanden ligt allerlei grofvuil zo maar op de openbare weg: meubels, matrassen, vuilniszakken en ga zo maar door. Het ziet er niet uit en dat niet alleen, het lijkt wel of het een vrijbrief is voor openbare stort.

De oplossing ligt voor de hand. Beter toezicht houden en rommel afvoeren!

Stefan Graatsma, grafisch- en ruimtelijk ontwerper

● HUBERT VAN DOORNELAAN, MAASTRICHT

HEER:

PERSPECTIEVEN VOOR HET VOORMALIGE VOETBALVELD

Dit voormalige voetbalterrein en (provisorische) parkeerterrein - nu even (?) testlocatie van de GGD - is zeker vanuit Heer gezien een doorn in het oog. Het is omgeven door gammele hekken en grotendeels begroeid met onkruid.

Gelet op de ligging nabij station Randwyck valt te denken aan kantoorruimte of woonruimte. Mijn indruk is dat er aan nieuwe kantoorruimte voorlopig geen behoefte is, woonruimte vereist extra voorzieningen vanwege het verkeerslawaaï, maar met een creatieve bouw zou de achterkant relatief besloten uitgevoerd kunnen worden. Maar misschien is gelet op het weinig groen in Heer een parkachtige invulling het beste. Dat kan overigens ook samengaan met compacte woonbestemming.

Hanna van den Bosch, *medewerker Rijkswaterstaat*

● JOSEPH BECHLAAN EN DEMERTDWARSSTRAAT (NABIJ STATION RANDWYCK), MAASTRICHT

● RAADHUISPLEIN HEER, MAASTRICHT

RAADHUISPLEIN:

BOMEN EN TERRASSEN

We hebben met veel plezier veertig jaar lang in de Keerderstraat gewoond. Al die tijd waren we aangewezen op de voorzieningen van Heer/Scharn. Vanaf de zeventiger jaren van de vorige eeuw werd het idee gelanceerd van een verkeersruit rondom het kerngebied van genoemde kernen. In 2015 werd dit idee nog eens herhaald. Hierin wordt voorgesteld om een herprofilering te maken van de Akersteenweg, de Adelbert van Scharnlaan en een herinrichting van een deel van de Dorpstraat en Burgemeester Cortenstraat. Dat laatste geeft tevens de mogelijkheid om het pleintje van het winkelcentrum De Leim te verbinden met het Raadhuisplein.

Het Raadhuisplein zou een prachtige nieuwe inrichting en identiteit kunnen krijgen in de sfeer van een horecabestemming. Ik denk aan terrassen, omzoomd met bomen, zoals bij het Onze Lieve Vrouweplein in de binnenstad. In het voormalige Raadhuis zou je in de kelderruimte een soort 'Ratskeller' (zoals we vaak in Duitse steden zien) kunnen onderbrengen.

Het parkeren kan door een andere ruimtelijke indeling redelijk in het gebied rondom het Raadhuis worden opgelost. Veertig jaar lang had ik het verlangen om op mooie dagen van deze kwaliteit in mijn directe woonomgeving te kunnen genieten. Helaas. Ik gun het de volgende generatie van harte!

Helen Ronner Daniëls

PLEIN SINT-PETRUS' BANDENKERK:

HERSTEL SAMENHANG

De Sint-Petrus' Banden kerk is een Neo-romaanse kerk uit 1905 en sinds 1997 rijksmonument. Het is al de derde of vierde kerk op deze plek en is steeds een harmonisch onderdeel van de Dorpstraat geweest. Het is een kruisbasiliek met tweelingtoren. Ze heeft twee zijbeuken, een ronde absis geflankeerd door twee kranskapellen en een sacristie. De kerk is opgetrokken uit baksteen en domineert het vroegere dorp Heer. Ze had, en daar gaat het mij vooral om, een klein voorplein geflankeerd aan beide zijden met woningen. Maar met de komst van de auto werd een gedeelte van de bebouwing aan de zuidzijde van het plein afgebroken om er een parkeerterrein van te maken. Zo werd echter de oorspronkelijke ruimtelijke samenhang teniet gedaan. We kijken nu helaas op de achterzijde van de bebouwing van de Oude Kerkstraat. Dat is niet bepaald fraai, om het maar eens eufemistisch uit te drukken.

Een oplossing zou naar mijn mening kunnen zijn om aan de zuidzijde van het plein een woonblok te maken, bijvoorbeeld bestemd voor ouderen, met in dat blok een toegangspoort naar een aantrekkelijk ingericht binnenpleintje waar dan eventueel nog geparkeerd kan worden. Verder zou de bestrating van het voorpleintje van de kerk als een soort verbrede verkeersdrempel naar de andere zijde van de Dorpstraat doorgetrokken kunnen worden, waardoor er een soort erf ontstaat. Dat benadrukt op die manier het sociaal-culturele centrum van het dorp.

Ermo Daniëls

● DORPSTRAAT 78, MAASTRICHT

● AKERSTEENWEG, MAASTRICHT

AKERSTEENWEG:

A A N E E N ' F A C E L I F T ' T O E

Vanaf mijn vierde jaar woonde ik in het mooie Jekerdal. Een geweldige tijd. Na vijf jaar daar te hebben gewoond, verhuisden we naar de Keerderstraat in Scharn. Ik keek ineens met andere ogen naar de stad Maastricht. Onze boodschappen deden we in Heer en ik voetbalde bij VVV Scharn. Dat was niet verkeerd. Evenwel zienderogen zag ik de kwaliteit van de kern van Heer/Scharn achteruitgaan en met name de Akersteenweg.

De Akersteenweg werd in 1823 aangelegd als werkgelegenheidsproject. De weg was het verlengstuk van de Heerderweg. Die situatie bleef tot 1976 bestaan. Maar bij de aanleg van de A2 werd deze oude verbinding verbroken. Er kwamen twee klaverblad-aansluitingen voor de verbinding van de autoweg met de Kennedysingel. De Kennedysingel zelf kreeg een 'autowegprofiel', iets wat mijn inziens totaal niet past in deze stedelijke omgeving. Deze grove infrastructuur komt uit op de kleinschalige Akersteenweg. We zien deze Akersteenweg gedurende de laatste jaren zichtbaar verslechteren. Alles is gericht op het autoverkeer. De situatie voor fietsers en voetgangers holt achter-

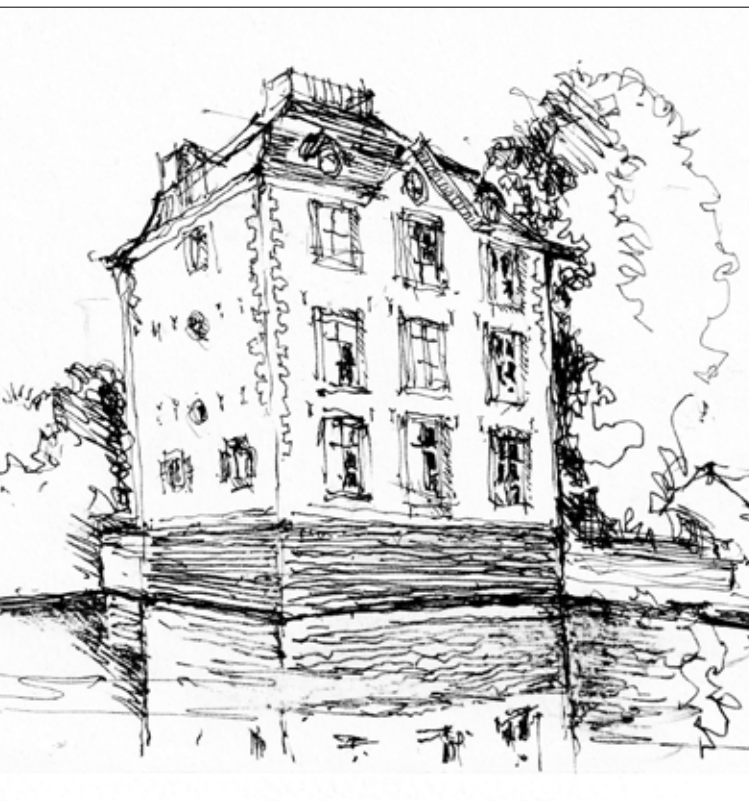
uit. De weg kent geen continuïteit van straatwanden. Hij mist een aantrekkelijke bestrating en er staan ook geen bomen als laanbeplanting. Bovendien zijn er geen goede 'oversteekmomenten'. Kortom voor bewoners, winkeliers en bezoekers zou een totale herinrichting van deze weg letterlijk en figuurlijk een verademing zijn.

Mijn suggesties voor verbetering zijn de volgende. Geef de Akersteenweg een duidelijke entree door middel van een 'landmark'. Haal de afslaannde verkeersbewegingen naar de Dorpsstraat en Burgemeester Cortenstraat weg en introduceer opnieuw de verkeersruit. Hierdoor wordt het mogelijk om van de Akersteenweg een aantrekkelijke laan te maken voor voetgangers, fietsers en auto's, waarbij het parkeren anders wordt ingericht. Kortom deze straat is eindelijk aan een echte 'facelift' toe.

Ariel Daniëls

DE BURGHT TE HEER:

E E N K A N S V O O R O P E N D O E L

De Burcht te Heer is een verborgen juweel. Deze burcht ligt op een rustige, niet gemakkelijk te bereiken plaats, tegenover het Academisch Ziekenhuis Maastricht, gescheiden door de snelweg A2. Het Kasteel is vanaf de toegangsweg in Heer alleen aan de achterzijde zichtbaar: een brug over de slotgracht leidt naar de ingang aan de westzijde. Je nieuwsgierigheid wordt geprikkeld! Zeker ook omdat er een groot park zichtbaar is.

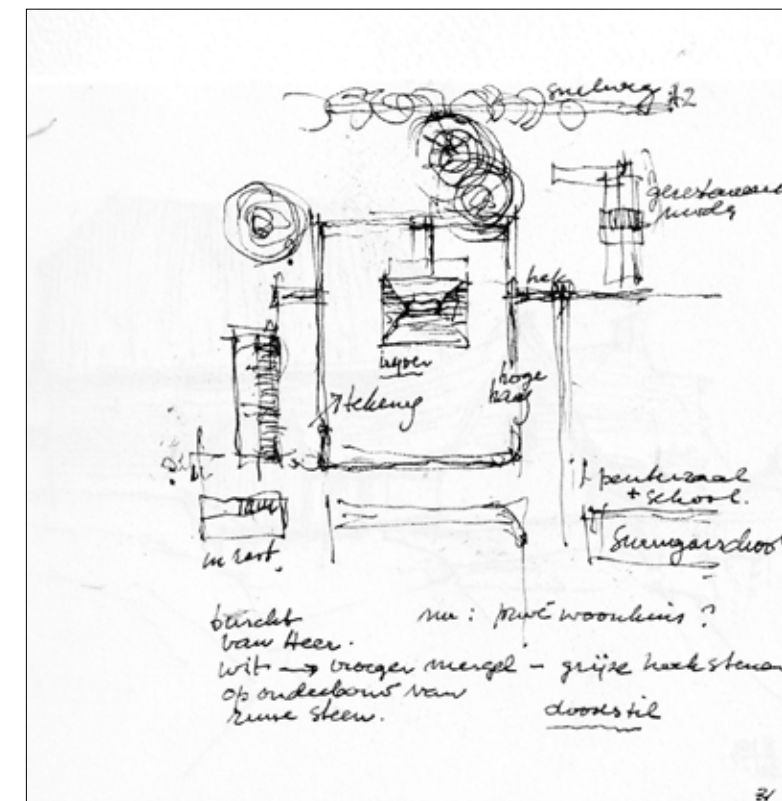
Het gebouw is ontstaan als een historische donjon, een weertoren met dikke muren en manifesteert zich nu nog als een massief blok, zonder versieringen, met een mansardedak uit latere tijden. Het kasteel is aan de buitenkant mooi en terughoudend gerestaureerd. Omgeven door een slotgracht en een metershoge haag is het moeilijk van dichtbij te zien. De haag is niet monumentaal en ruimtewerking ontbreekt. De wegen eromheen lopen dood en de huizen aan de linkerkant die waarschijnlijk vroeger bij het kasteel hoorden, geven daar geen blijk van. Maar goed: ga zelf kijken en ben met mij van mening, dat hier een kans voor open doel ligt om Maastricht, naast de kastelen van Neercanne, Geusselt, Borgharen en natuurlijk de Torentjes een nieuw wandeldoel te geven, in een hoek van de stad, die dat mijns inziens zeer de moeite waard is.

● BURGHTSTRAAT 5, MAASTRICHT

Ik doe de volgende verbeteringsvoorstellen:

1. De haag rond de slotgracht, een pad rond de slotgracht en de tracering van de wegen door een landschapsarchitect monumentaal te laten ontwerpen.
2. Een voetpad links voor de twee huizen in westelijke richting aan te leggen, zover dat de burcht ook aan de voorkant zichtbaar is.
3. Te bevorderen dat het mooie park langs de A2 voor wandelaars kan worden opengesteld.

Teun Swinkels, *architect*

● DE HEEG, MAASTRICHT

DE HEEG ACHTERHAALD?

Met 'verbeterplekken' hoeft zeker niet alleen te worden bedoeld de rafelranden in de stad, zoals het Bosscherveld achter de sluis, het complex Landbouwbelang en het Stationsgebied langs de Meerssenerweg. Dat zijn omgevingen die juist het contrast vormen met het vele 'sjiek en sjoen' zoals elders in Maastricht. Als we met die plekken in de toekomst iets willen, moet er heel zorgvuldig naar een invulling worden gezocht. Daar moet de hele stad bij worden betrokken en niet alleen de investeerders die vaak het financiële belang voorop stellen.

Mijn 'verbeterplekken' zitten vooral in de gebieden van de stadsuitleg na de Tweede Wereldoorlog. Ik noem als voorbeeld De Heeg. Daar is ook uitgegaan van een maximalisatie van het benutten van bouw mogelijkheden en daarover klinkt nu spijt. Kijk naar de situatie rond de Roserije en de Harstelborg. De invulling aldaar is deels achterhaald door de bouw van de supermarkt en de sporthal. Destijds is nagelaten om De Heeg een hart te geven door er een plein te maken. Daar had een centraal punt voor de stadsstructuur kunnen worden geschapen met aan de rand van het open terrein speciale functies met een algemeen karakter ten behoeve van de wijkbewoners, zoals een multifunctionele voorziening, een plek voor ontspanning en horeca.

Gewoon een plaats om samen te komen in de zomer én in de winter. Het zal op korte termijn niet eenvoudig zijn om dit te realiseren, maar zou in het kader van heroverweging en plannen voor de toekomst een punt van aandacht kunnen zijn. Keulen en Aken zijn ook niet op een dag gebouwd.

Herman Menger

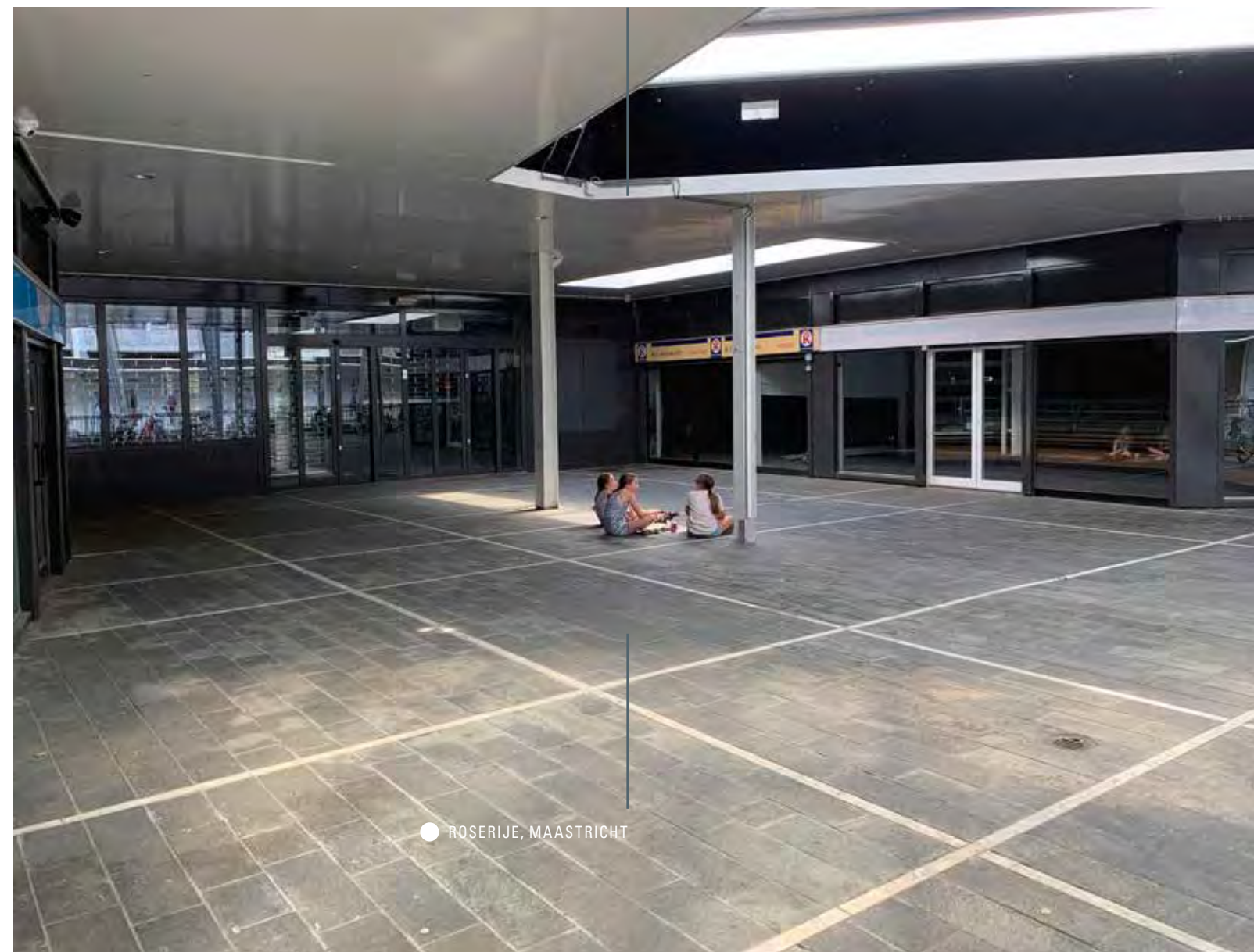
ROSERIJE DE HEEG:

W A T I S E R E C H T N O D I G ?

Ooit een redelijk bruisend winkelcentrum, nu - na vertrek van Bruna, Etos, Aldi, slager en bakker - gedegradeerd tot een verlaten stuk Oostblok. Al jaren wordt er 'gewerkt' aan een oplossing om de 'middenstand' terug te laten keren, maar na evenzovele jaren is er werkelijk nog geen enkele actie ondernomen.

Als de projectontwikkelaar en de Gemeente Maastricht het niet weten, hoe zou ik dan een oplossing moeten aandraagen? Een tijdelijke oplossing zouden 'pop-up-stores' kunnen zijn, maar in de binnenstad zijn er meer en aantrekkelijkere leegstaande panden te vinden. De wijk heeft geen grotere supermarkt nodig; er is al een Linders op loopafstand bijgekomen. Nodig zijn een kleine bouwmarkt, een tijdschriftenwinkel, een echte bakker en een echte (bio) slager, een furniturezaakje, kleding-/schoenzaak en niet te vergeten een drankenhandel om de misère van dit 'winkelcentrum' te doen vergeten.

Marco Naseman, *Gepensioneerd docent*
Academie Beeldende Kunsten Maastricht

● ROSERIJE, MAASTRICHT

WINKELCENTRUM DE HEEG:

GA NIET UIT VAN DE STANDAARD

Het winkelcentrum ligt midden in de woonwijk De Heeg. Deze wijk is rond 1980 gebouwd aan de zuidzijde van Maastricht bij Gronsveld in de zogenaamde 'bloemkool-stijl'. In de afgelopen tien jaar ging het winkelcentrum achteruit. Met de komst van Jan Linders aan de Rijksweg en het vertrek van de Aldi naar Gronsveld is de achteruitgang van het centrum in een versnelling geraakt. Bijna alle winkels vertrokken de afgelopen jaren. Je ziet nu alleen een donker zwart gat. Alleen de Jumbo is nog open. Nu is het, met een en al leegstand, desolaat en verloederd. Al in 2012 kondigde de gemeente aan dat er een projectplan voor het winkelcentrum zou komen. Ook de nieuwe eigenaar van het centrum zei toe op korte termijn te investeren in het centrum. *'Hier wordt gewerkt aan een vernieuwd winkelcentrum'*, lees je op posters die aan het 'winkelplein' hangen?! Nu is het eind 2020, tot nu zonder enig zichtbaar resultaat, integendeel.

Ga bij de aanpak en verbeteringen niet uit van de 'standaard' dat hier weer een winkelcentrum moet komen. Let op de volgende zaken:

- Duurzaamheid en ecologie: op dit gebied is weinig in Maastricht. Zet bij de invulling van de lege ruimten het accent op 'duurzaamheid en ecologie'.
- Zet een projectgroep aan het werk die de kans krijgt om volgens die "rode draad" voor – eventueel tijdelijke – invulling te zorgen.

- Denk aan een wekelijkse boerenmarkt met lokale en ambachtelijke producten, kunstenaars, kleine producenten.
- Vul de lege ruimten in met (tijdelijke) bedrijven. Zorg voor een mix van kleine winkels, (ecologische) bedrijven, ateliers voor kunstenaars.
- Richt vooral ook een 'grand café' in met leestafel en vooral heel goede koffie in een van de leegstaande ruimten.
- Kleed het centrum aan, met kunst, met groen, met kleur!

Als er nog langer niets aan wordt gedaan, verloedert het steeds verder. Dit is letterlijk en figuurlijk grote zonde. De politiek, gemeente en eigenaar zijn hieraan debet. De verschillen in Maastricht tussen arm en rijk worden zo zichtbaar groter. De naargeestige sfeer werkt negatief op de ziel van omwonenden en bezoekers. Het wordt/is een probleemgebied terwijl het voorkomen kan worden.

Elise Oosterbaan

● ROSERIJE, MAASTRICHT

● AKERSTEENWEG, MAASTRICHT

SIBEMA-VIADUCT:

L I G T E R V O O R H E T G R I J P E N

De Akersteenweg is sinds mensenheugenis een belangrijke weg en is dat nu nog, zowel voor paard en wagen, de Romeinen, legers, auto's en fietsers. Deze konden allemaal ongestoord Maastricht bereiken en verlaten op een veilige manier. Ook liep er de bekende Tramlijn Maastricht-Vaals. Na het passeren van het kruispunt in Heer fietste men langs de Akersteenweg de ventweg op en kon men via het bekende Sibema-viaduct gewoon oversteken, richting Maastricht. Dan naar het stadsdeel Wyck en/of de Kennedybrug, de Hoge Brug, de Servaasbrug of de Wilhelminabrug. Zonder gevaar voor eigen leven kon men de toen onveilige A2 oversteken.

Door de aanleg van De Groene Loper moest ineens de fietsverbinding het ontgelden. Nu moet de fietser de Dr. Nevenstraat af, daar lang wachten (locatie Europahave/Wauw Hause) om te kunnen oversteken, want de drukke Sibemaweg heeft veel verkeer de hele dag. Schoolgaande kinderen (Bernard Lievegoed School, Suringarschool, Vista-college) en andere mensen moeten daar

lang wachten. Basisschoolkinderen, jeugdigen en oudere mensen moeten in regen, wind en storm extra uitkijken en hopen veilig te kunnen oversteken. Ter plekke is een bajonet-oversteek gemaakt, waar men in het midden moet wachten. Daarna kan men oversteken naar de verlengde Dr. Nevenstraat. Dit gebied heet het 'Winterbed'.

Dit is allemaal ongelukkig, terwijl óp de plek van het Sibema-viaduct nog een goed intact zijnde rood asfalt fietspad ligt. Men zou daar een prachtig architectonisch (hoog) bouwwerk kunnen maken als herkenningspunt én als toegangspoort naar Maastricht. Deze plek kan dus best verbeterd worden. Het is nu een afschuwelijke plek, die mooi zou kunnen worden ingepast in de omgeving. De ruimtelijke kwaliteit is hier in het geding. Dit gaat ten koste van de bewoners, maar nog méér van de passanten en de fietsers die dit deel van de route gevaarlijk, onveilig, inefficiënt, onnodig vinden, terwijl er bovenop het viaduct een goed fietspad ligt, waar je zonder te wachten je route kunt vervolgen.

Jos H. M. Houben

g

HISTORISCH MAASTRICHT:

VERDIENT EEN BETERE AANSTRALING

Als fan van Maastricht maak ik samen met mijn vrouw op een mooie zomeravond vaker een wandeling door historisch Maastricht. Waar Maastricht bij dag een warme, bourgondische uitstraling heeft, heb ik dat gevoel niet meer in de avond. De oorzaken zijn mijns inziens de ongelukkige lichtuitstraling van de oude, bekende groene zogenaamde gaslantaarns en de slechte, soms zelfs ontbrekende aanstraling van monumenten. Het licht van de groene gaslantaarns is naar mijn mening veel te licht geel. Dit dient veranderd te worden in goudgeel of donkergeel. Dit geeft naar mijn mening een veel warmere uitstraling. Zoals iedereen weet, is verlichting een zeer belangrijk onderdeel van de sfeerbeleving van een stad. Een goed voorbeeld op dit gebied vind ik het historische hart van Leiden waar de openbare verlichting een prachtige goudgele kleurstelling heeft.

Als ik zie hoe sommige monumenten in Maastricht aangestraald worden, dan doet dat pijn aan mijn ogen. Zelfs de prachtige Sint Servaasbasiliek wordt soms met twee of drie verschillende kleurstellingen aangestraald! Wat het Vrijthof betreft, zou de Gemeente eens moeten gaan kijken naar het Place Stanislas in Nancy. Daar kun je zien hoe een prachtig plein als het Vrijthof met zijn verschillende monumenten aangestraald zou kunnen worden.

Een kleine opsomming (verre van volledig) van monumenten, die slecht of niet aangestraald worden:

- Dinghuis: is ooit in een ver verleden aangestraald, maar ligt al jaren in het 'donker'.
- Minderbroederskerk bij Pieterstraat: aangestraald met tweetal lichten met een TL-kleurstelling.
- Maaspunttoren Wyck: zo fel licht geel aangestraald dat je nauwelijks kunt zien hoe het gebouw eruit ziet.
- Onze Lieve Vrouwewal: slecht aangestraald. Hoe het wel kan, zie je bijvoorbeeld bij de aanstraling van de stadsmuren in Lucca.
- Sint Servaasbrug: is nog nooit aangestraald.
- Hoge Brug: niet aangestraald. Zou prachtig aangestraald kunnen worden.

Als goede voorbeelden in Maastricht wil ik Château Neercanne en het Kruishercomplex noemen. Daar laat Camille Oostwegel zien hoe de aanstraling wel moet zijn. Tot slot vind ik, dat 'mien leef Mestreech' recht heeft op een warme uitstraling en verlichting, immers een goede aanstraling geeft uitstraling.

Eddy Vreuls, fan van Mestreech

● MEERDERE PLEKKEN, MAASTRICHT

● TALRIJKE PLEKKEN, MAASTRICHT

GFT-BAKKEN:

WEG UIT DE VOORTUIN

Wat de 'verbeterplekken' in Maastricht betreft, denk ik dat we het vooral dicht bij huis moeten zoeken. Wat mij steeds weer opvalt, zijn die lelijke GFT-bakken die je op allerlei plaatsen in de stad in de voortuinen van mensen ziet staan. Ze ontsieren het straatbeeld en het geheel ziet er vaak erg rommelig en onverzorgd uit. Je ziet dat mensen vaak een mooie achtertuin willen, maar dat ze hun huis ontsieren door de GFT-bak in de voortuin te plaatsen. Ik heb het idee dat ze daar niet bij nadenken.

De oplossing lijkt mij in veel gevallen vrij simpel. Creëer een verborgen plekje in je achtertuin waar je de GFT-bak plaatst. Wanneer dat overal in de stad gebeurt, zal Maastricht een nog mooiere stad worden!

Yvonne Appels-Estourgie

DE MAASTRICHTSE VOORTUIN IN DE VERDRUKING

De Maastrichtse voortuin verandert, net als waarschijnlijk voortuinen in andere steden. Daar waar Maastricht bekend staat om zijn aansprekende openbare ruimte en kenmerkende ruimtelijke kwaliteit, staan de invulling en het gebruik van de voortuin daar los van. En dat is eigenlijk raar, want je zou kunnen stellen dat de voortuin onderdeel is van de zichtbare publieke ruimte, terwijl deze particulier van aard is en blijft. Maar wat betekent dat voor de voortuin? Is deze uitsluitend bestemd voor en alleen afhankelijk van de persoonlijke invulling van de bewoner? Zou het eigenlijk zinvol zijn om hiervoor beleid te ontwikkelen en hoe zou dit dan uit kunnen zien? Een beknopte analyse en voorzet voor een 'gemeentelijk Maastrichts voortuinenbeleid'.

Om te beginnen kun je stellen dat de voortuin verschillende functies heeft. De eerste functie is om het huis af te schermen ten opzichte van de straat. Dit heeft betrekking op passanten, geluid, visueel contact en veiligheid (*buffer-functie*). De tweede functie is om het huis aan te kleden en aanzien te geven met bijvoorbeeld bloeiende struiken of bomen (*decoratieve functie/statusfunctie*). De derde functie is die van beschikbare ruimte, zoals voor een oprit, aanlooproute, zitbankje, beperkte opstelling voor fietsen of telen van eetbare gewassen (*gebruiksfunctie*).

Hoewel de voortuin formeel natuurlijk tot de privésfeer hoort, reikt de werking van de voortuin veel verder en zou deze tot de semipublieke ruimte gerekend kunnen worden. Niet in juridische zin natuurlijk (de ruimte is en blijft parti-

● DIVERSE LOCATIES, MAASTRICHT

culier van opzet), maar omdat het aanzicht deel uit maakt van het straatprofiel, zou misschien niet alles zonder meer toegestaan moeten worden. Terwijl je vroeger mensen hier niet eens op hoefde aan te spreken en voortuinen als vanzelfsprekend mooi werden ingericht en onderhouden (Maastrichtenaren weten wat fatsoen is, de meesten dan toch), nu kún je ze er niet meer op aanspreken. Gemeentelijk beleid op het vlak van voortuinen is er niet, waardoor handhaving onmogelijk is. Of is er een rol weggelegd voor de Monumenten- en Welstandscommissie? Maar: hoe zit het eigenlijk met die Maastrichtse voortuinen?

De Maastrichtse voortuin vinden we nauwelijks of niet in de Middeleeuwse stadskern. Daar zijn hooguit huizen met een poort en een daarachter gelegen binnenplaats te vinden. Het betreft daar de huizen in het hoogste segment. Naast of rondom dergelijke huizen vinden we schuren, stallen, koetshuizen en bijgebouwen. Nog in de late negentiende eeuw werden nauwelijks voortuinen aangelegd; de huizen stonden direct aan de straat. Denk aan de stadssingels, waarbij de oudste bebouwing (Hertogsingel, Wilhelminasingel) het nog zonder voortuin moest stellen. De villa's in het Villapark uitgezonderd natuurlijk. De straatdrukte (autoverkeer) was tot ver in de twintigste eeuw natuurlijk nog maar gering. Daarom hebben die huizen ook nauwelijks parkeerplekken of garages op eigen terrein. Rond 1910 werden de eerste voortuinen gepland, wederom te vinden aan bijvoorbeeld de Hertogsingel. Vanaf de jaren dertig zien we de voortuin verschijnen in vele buurten, bijvoor-

beeld in de Professorenbuurt in het Wyckerveld. Daar zien we tevens de eerste verschijnselen van het rücksichtslos opheffen van die voortuinen. De huizen die grensden aan het latere tunneltracé hadden eerst ook zulke tuinen, maar door de aanleg van de tunnel onder het spoor in 1963 moesten ze verdwijnen. De aanzet van de voortuin-scheidingsmuren zijn echter nog steeds herkenbaar. Het verschil tussen het aanzien van de huizen aan de tunnel en die dwars op de tunnel is groot: de voortuin! Vanaf de jaren zeventig zijn in alle wijken en buurten huizen gebouwd met vaak een kleine voortuin: De Heeg, Caberg, Witte Vrouwenveld. De veelal mooi onderhouden tuinen en tuintjes waren een verrijking van het Maastrichtse stadsbeeld. En ja, de uitzonderingen bevestigen de regel. Er waren ook verwaarloosde voortuinen.

Sinds het einde van de twintigste eeuw werd de druk op de voortuin immens. Mede veroorzaakt door gemeentelijk 'beleid' dat voorrang gaf aan woonwerk-parkeerders en voertuigen van met name (Duitse) studenten konden bewoners nauwelijks meer in hun eigen buurt parkeren. Dat leidde tot een steeds verder uitbreidende vorm van betaald parkeren, vergunning-parkeren of combinatie-parkeren. Daar waar de bewoners een voortuin tot hun beschikking hadden, werd die noodgedwongen omgebouwd tot privé-parkeerplaats. Begrijpelijk misschien, maar zeer ongewenst. Het rustige aanzien van straten met mooi omsloten voortuinen veranderde in een onrustige aanblik met felgekleurde auto's die net niet in de voortuin pasten. Een misser.

Maar het kan erger: het laatste decennium kenmerkt zich door de ombouw van veel grote (oude) huizen tot appartementen en studentenkamers. Een voorbeeld: de mooie villa Tongerseweg 170 kreeg in plaats van een zorgvuldig aangelegde voortuin met een halfronde oprit, ineens een lege vlakte met zwart grind, waarop slordig een vijf- tot tiental Duitse studentenauto's werd geparkeerd. Terwijl je een bouwvergunning nodig hebt om je kozijnen in een afwijkende kleur te schilderen, mag een dergelijk grove aantasting van de ruimtelijke kwaliteit zonder pardon plaatsvinden. Blijkbaar. Bovendien worden in voortuinen van studentenpanden vaak grote hoeveelheden afval verzameld (soms in zak), kapotte tafels en stoelen, matrassen, kartonnen verpakkingen of er staan vele fietsen op elkaar gestapeld.

En het kan nog erger: het recent omgebouwde advocatenkantoor Hertogsingel 83 tot meer dan vijftig zelfstandige wooneenheden. Terwijl er volop ruimte is op de achterliggende parkeerplaats op eigen terrein, wordt deze ruimte als verhuurbare parkeerplaats aan buurtbewoners aangeboden en is recent de oorspronkelijke (wel zeer saaie) voortuin omgebouwd tot grote fietsenstalling met een vlak van betonstenen. Een jammerlijke zaak en een grove aantasting van de semipublieke ruimte.

Om toch positief te eindigen, een korte benoeming van hoe het ook kan. Er zijn namelijk gelukkig ook nog steeds veel mensen die hun Maastrichtse voortuin koesteren

en er waarlijke diamantjes van maken: kleine bomen, een bloemenpracht, wat aangeharkt grind of een beeld. Misschien wat klassiek, maar wel een genot om langs te lopen. Alle bovenvermelde (oorspronkelijke) functies (buffer, status, gebruik) kunnen daarin tot hun recht komen. De nieuwste rage is om publiek groen tot (privé-)voortuin om te bouwen. Het beste voorbeeld daarvan zijn de halve maantuinten aan de Ravelijnstraat. Met wat creativiteit, een beetje plezier en vooral veel actieve handen, tover je saai grasgroen om tot spannend feestgroen. Met haagjes en struiken, bloeiende planten en vruchtdragende bomen. Geweldig!

Eric P.G. Wetzels, archeoloog en genietter van de publieke ruimtelijke kwaliteiten van Maastricht

VAN TRAFOHUISJE NAAR KUNSTHUISJE

● DIVERSE LOCATIES, MAASTRICHT

Maastricht is als reisdoel voor een of meerdere dagen niet alleen interessant voor degenen die het liefst alle (mode) winkels van deze mooie stad afstruinen. Ook voor cultuurliefhebbers is het een uitstekend reisdoel, want er valt veel onbekends te ontdekken in deze mooie oude stad aan de Maas. Onder leiding van een gids kun je een gevelstenen-wandeling maken of je maakt, al dan niet aan de hand van een kaart of app, een wandeling of fietstocht langs de vele monumenten die Maastricht rijk is. Je kunt ook op eigen gelegenheid wandelen of fietsen en op ontdekkings-tocht gaan. Er staan ontelbare klassieke en moderne beelden en objecten verspreid over de hele stad. Leuk om er een wedstrijd van te maken: wie heeft de meeste ontdekt? Of ga op zoek naar de talrijke tunnels onder de snelwegen die van prachtige en originele kunstwerken zijn voorzien.

Maar het is op dit gebied niet alleen maar rozengeur en maneschijn in de stad. Maastricht blijkt te beschikken over een groot en heel erg actief 'leger' van graffitispuiters. Bij ieder bezoek aan Maastricht ben ik weer verbaasd dat de gemeente hier niets tegen doet. Prachtige gebouwen worden ontsierd door dit soort spuitwerk. Is er nu werkelijk ook maar iemand, behalve de 'kunstenaar' zelf waarschijnlijk, die graffiti kan waarderen? Toch zit er vaak ook

wel talent onder de spuiters. Dat talent zou mijns inziens ingezet kunnen worden om de stad mooier te maken. Zo staan er in de stad veel trafohuisjes die voorzien zijn van graffiti.

Mijn 'verbeterproject' is het volgende: organiseer een wedstrijd waarbij inzendingen gedaan kunnen worden om deze trafohuisjes 'op te pimpen' met een kunstwerk. Dat zou niet alleen een verbetering zijn voor de buurt waar ze staan, maar het kan ook een nieuwe wandel- of fietsroute worden. Aan plaatselijk talent om deze schilderijen te maken is vast en zeker geen gebrek in Maastricht, dat staat vast.

Vera van Benthem, *bezoeker van Maastricht*

● NOORD- EN ZUIDKANT GEMEENTE MAASTRICHT

BEDRIJFSGEBOUWEN:

MEER AANDACHT VOOR
ESTHETIEK EN DUURZAAMHEID

De entrees aan de noord- en zuidkant van de stad Maastricht worden sterk bepaald door bedrijfsgebouwen. In de zestiger jaren van de vorige eeuw is aan de noordzijde het bedrijventerrein Beatrixhaven gerealiseerd; aan de zuidzijde (bij de grens met de gemeente Eijsden-Margraten) is eveneens een bedrijventerrein tot stand gekomen, dat deels nog ingevuld moet worden. Bedrijventerreinen ontwikkelen zich meestal nogal autonoom. Er is sprake van een toenemende schaalvergroting tot uitdrukking komend in soms extreem grote blokkendozen, waarbij weinig of geen aandacht wordt besteed aan de relatie tussen het bedrijfsgebouw en de (landschappelijk) omgeving. Excessen zien we vaak bij logistieke knooppunten, zoals bij de splitsing A2 en A73. Voorzover er nog sprake is van enige kwalitatieve inbreng beperkt dit zich tot groene inkleuring en wat schaamgroen. Verder kunnen we door de eentonigheid van de gebouwen (of loodsen) weinig tot niets aflezen van de activiteiten die binnen plaatsvinden.

Aan de esthetische kwaliteiten van bedrijfsgebouwen moet hoognodig het een en ander worden gedaan. Daar komt bij dat ook bedrijfsgebouwen aan de eisen van duurzaam bouwen (circulaire economie) moeten voldoen, dat wil zeggen flexibel ruimtegebruik, (her)gebruik van materialen, klimaatneutraal bouwen, et cetera. Dit is investeren in de toekomst. Het is niet noodzakelijk om daarvoor een internationaal vermaarde architect in de arm te nemen (bijvoorbeeld Norman Foster). Het is ook goed als dit gebeurt door een gekwalificeerde architect uit de regio die oog heeft voor een goede ruimtelijke kwaliteit en die duurzaamheid hoog in het vaandel heeft staan. Kortom, ik doe een oproep aan gemeenten en (potentiële) ondernemers om meer energie en middelen te steken in de esthetiek van bedrijfsgebouwen en ook aan de ruimte erom heen. Een goed verzorgd bedrijventerrein is niet alleen het uithangbord van het bedrijf, maar ook het (wervend) imago van het bedrijventerrein zelf en van de gemeente!

Math Reneerkens, voorzitter Programmaraad TOPOS

'VERBETERPLEKKEN' IN VEELVOUD

Ik wil wijzen op de vele in het verleden gemaakte verkeerde beslissingen, die tot op de dag van vandaag, zonder enig besef of kritische (terug)blik nog steeds worden gemaakt. Als meest recent voorbeeld wil ik verwijzen naar het Grand Hotel aan de Boschstraat. Terecht dat omwonenden hier tegen in verzet zijn gekomen. Het is een aanstaande 'lelijke plek' met een onvoorstelbaar lelijk, veel te hoog gebouw voor deze, 'hun' historische omgeving. Dit is door geen enkel, ook geen 'juridisch' argument, goed te praten. Dit wordt ongetwijfeld een volgende lelijke plek in Maastricht.

Apropos, de Colonel, vlakbij de Koepelkerk en het monumentale stationsgebouw, is en blijft een onvoorstelbare miskleun. Hetzelfde geldt voor de toren van Siza die volstrekt niet past binnen het historische Wyck. Er wordt in algemene zin totaal veronachtzaamd dat Maastricht in het Maasdal ligt en dit soort hoge gebouwen daarom zeer storend zijn. Dat geldt ook voor de geplande torenflats bij De Groene Loper. Ze worden gepresenteerd als 'poortwachters'. Mijns inziens vormen ze een volgende aanslag op het

stadsbeeld. Dan is er de Noorderbrug die nooit op deze (betonnen) hoogte had mogen worden aangelegd. Ook de zeer slecht bereikbare krul, voormalige afrit, is - in tegenstelling tot wat gezegd wordt in de Herfstroute Frontenpark - allesbehalve een 'eyecatcher reminder'. Deze voegt geen extra dimensie toe aan de ongepolijste omgeving aldaar. Hetzelfde geldt voor de twee volkomen overbodige fietsbruggen. Maar dit alles valt in het niet bij het starre vasthouden aan het tramtracé via de Boschstraat en het handhaven van de Bassinbrug. Een onvoorstelbaar kostbaar voorstel met een zeer ernstige aantasting van de cultuurhistorisch waardevolle omgeving, terwijl dit tracé zeer eenvoudig en veel goedkoper aan de overkant van de Bosscherweg zou kunnen aansluiten op de nieuwe verkeersverbinding via Sappi-Zuid, met verwijdering van de Bassinbrug. Dan is er een enorme aanslag gepleegd op het unieke Eiffelgebouw, door de Bioscoop Pathé en door veel te massale en hoge appartementsgebouwen in het Sphinxkwartier. Dit zal een volgende onomkeerbare lelijke plek worden.

Nic Pepels

● MEERDERE PLEKKEN, MAASTRICHT

BASTA:

ARCHITECTONISCHE SPOTPRENTEN

In de Kunst en Cultuurkrant Basta Maastricht (2002-2008) werd in ieder nummer een kritisch, politiek, sociaal maatschappelijk geëngageerd artikel over de stedelijke toekomstvisie en het actuele 'verbeterplekken'-beleid van het gemeentebestuur geschreven. Ze werden visueel vertaald in architectonische spotprenten. Een aantal artikelen over een onderwerp heeft uiteindelijk resultaat gehad. Hierbij enkele van de architectonische spotprenten als herinnering aan dit initiatief.

Peter van den Berg, *architect*

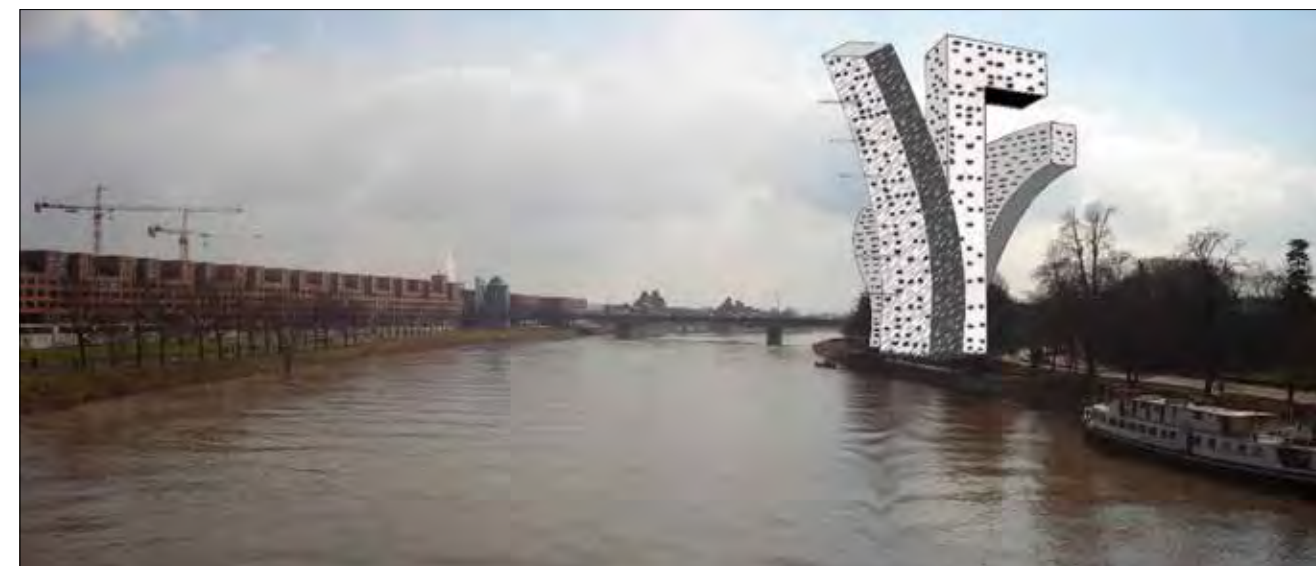
Metropolis aan de maas (mei 2003)

Guggenheim sluit Maastricht in de armen (april 2004)

Het St. Pieterswaterplein maakt Maastricht klaar voor de nieuwe eeuw (november 2002)

Sjengclave, woontorens voor de oprechte Maastrichtenaar (april 2006)

● HOEK WITMAKERSSTRAAT HONDSTRAAT, MAASTRICHT

STRUINPLEKKEN:

KOESTER VERWAARLOOSDE PLEKKEN

Maastricht is de laatste decennia al te mooi opgepoetst. Van mij hoeft het niet mooier. Een huis is interessant als er ook een rommelzolder is waar kinderen kunnen spelen en ouderen kunnen wegdromen bij de opgeborgen voorwerpen en herinneringen. Vroeger waren er in de binnenstad veel kleine terreinen die nog onbebouwd waren, zoals op de hoek Witmakerstraat en de Hondstraat. Nu is dat restgebied mooi gemaakt met een beeldengroep en een bankje en een boom en een pergola en struiken. Ook het onbebouwde terrein op de hoek van de Kleine en de Grote Looiersstraat is netjes gemaakt met sierplaveisel en banken waar zelden iemand op zit. Helaas is de vermicellifabriek aan de Grote Looiersstraat gefatsoeneerd met dure appartementen. Het gebied bij het Landbouwbelang is het laatste terrein in de binnenstad waar kunstenaars nog kunnen experimenteren en kinderen kunnen ravotten. Dure plannen zijn helaas al in de maak voor dit terrein.

Topos mag van mij ook aandacht schenken aan het laten verrommelen van afgelegen plekken waar de jeugd nog mag rondstruinen in plaats van de hele dag te gamen achter hun computer. Koester verwaarloosde plekken in Maastricht en bescherm ze. In de binnenstad zijn ze er niet meer. Hiervoor moeten jongeren naar de buitenwijken van Caberg, Limmel, Malpertuis, Sint Pieter en Bosscherveld.

Hannes van Roosmalen, *Stokstraatbewoner*

KINDERKOPJES:

E E N A L T E R N A T I E F G E W E N S T !

De straten in het stadscentrum van Maastricht zijn grotendeels geplaveid met rustieke kinderkopjes. Ook in nieuwe situaties wordt zoveel mogelijk ingespeeld op het monumentale karakter van de oude binnenstad: klein formaat kinderkopjes. Mooi kan het zijn, maar functioneel is andere koek: te voet worden wandelschoenen aanbevolen en per fiets stevige schokbrekers, dit om het schokken en trillen op te vangen, om maar te zwijgen van rollators en andere hulpmiddelen. De vraag rijst of de Welstandscommissie/Monumentencommissie van de gemeente Maastricht niet teveel doorgeslagen is in het 'esthetisch' jargon. In hoeveel vergelijkbare middeleeuwse steden wordt wel rekening gehouden met de combinatie van esthetiek en functionaliteit?

Beste gemeente Maastricht, voor goede berijd- en beloopbare straten moeten toch ook praktische materialen voorhanden zijn. Een alternatief hoeft mijns inziens geen afbreuk te doen en kan de beleving (zonder struikelen) zelfs doen toenemen!

Lily KLaasse

● MEERDERE STRATEN BINNENSTAD, MAASTRICHT

WEE DE STAD ZONDER 'VERBETERPLEKKEN'

In negentienveertig was ik zeven. Wij gingen wonen in Voorburg 'in opbouw' in een nieuwe flat langs de oude verbindingsweg tussen Voorburg en Den Haag. Die weg overstoken, kwam je via een parkje in 'het landje'. Het enige nog onontgonnen stukje grond tussen nieuwe flatblokken in aanbouw. Een oude boomgaard, een overwoekerde tuin achter een vervallen omheining, stapels vergeten bouw hout en grote ondergelopen kuilen, een moerasachtig meertje met hoog riet, begroeide bergen bouwzand. Alles verlaten door wegen- en huizenbouwers. Die lieten drie jaar lang op zich wachten. Om het landje heen was alles al aangeveegd en af. De weg naar de nieuwe school liep er langs. Maar in het 'landje' verdween je uit die nette wereld van orde en gezag. De verbeelding nam het over. Kapotte knieën, een 'zijkpoot', kleren gescheurd. Maar rode konen en razende honger als je veel te laat thuiskwam. Schooltas vergeten in de net gebouwde hut.

Eind zeventiger, begin tachtiger jaren. Soho, New York. De stad nagenoeg failliet. Vervuilde hoge gietstalen gevels van verlaten opslaggebouwen. Het zwartijzeren web van brandtrappen. Enorme trucks geparkeerd tot schroot.

Boven donkere straten strak blauwe lucht. Een streep zonlicht valt uit een zijstraat. Uit gevelopeningen hoog in de stalen gevels schijnt kunstlicht; de eerste kunstenaars die de vervallen industriewijk overnemen. Ruimte kost nagenoeg niets. Een boekwinkel met de spannendste uitgaven die je nergens anders kan vinden. Hallucinerende graffiti. Hier en daar al neon. Het straatniveau nog nat van net kleurig geschilderde gevels met de mooiste belettering. De eerste 'gallery's'. Achter open deuren witte tentoonstellingsruimten. 'The Broken Kilometer' van Walter de Maria.

Maastricht tweeduizendtweintig. Stalen kraansilhouetten op wacht langs de Maas. De oude sluis. Stenen oevers als linten van belofte. Fabrieksgebouwen getekend door graffiti en ervaring. Tussen oude muren weeft zich het nieuwe leven. De rivier stroomt buiten de tijd en biedt belangeloos haar ruimte.

Wee de stad zonder 'verbeterplekken'.

Menno Homan

Je moet jezelf niet zo goddelijk vinden dat je je eigen werken niet zo nu en dan verbeteren kunt.

Ludwig von Beethoven

EPILOOG

HOE VERRASSEND IS DE TOCHT LANGS
'VERBETERPLEKKEN'?

We zijn gekomen aan het einde van onze tocht langs ‘verbeterplekken’ in Maastricht. De vraag die zich opdringt is: ‘Hoe verrassend is deze tocht geweest?’ Het antwoord op deze vraag is complexer dan men in eerste instantie zou denken. Toen wij als TOPOS aan dit project begonnen, dachten we dat er misschien wel zo’n 25 ‘verbeterplekken’ naar voren zouden worden gebracht. Al snel moesten we onze inschatting naar boven bijstellen. Zouden het misschien wel 50 of zo mogelijk 75 worden? Uiteindelijk zijn het er 124 geworden! Is dat veel? Is dat weinig? Er is geen ultiem criterium om dit te bepalen. In ieder geval zijn het er zeker niet weinig.

GEOGRAFISCHE SPREIDING

We hebben de ‘verbeterplekken’ geordend naar wijk en buurt. Op basis daarvan kan men concluderen dat in elke buurt of wijk wel een of meerdere ‘verbeterplekken’ te vinden zijn. Toch is de geografische verdeling niet helemaal gelijkmatig. Er zijn in dit opzicht buurten en wijken die wat meer ‘last’ hebben van ‘verbeterplekken’. Dat geldt voor de ‘city’, voor Wyck, voor bedrijvengebieden (Bosscherveld, Beatrixhaven, Noordelijke Maasoever), voor enkele naoorlogse nieuwbouwwijken (Nazareth, Malberg, De Heeg) en voor een aantal voormalige zelfstandige dorpen (Wolder, Borgharen, Heer).

THEMATISCHE VERWANTSCHAP

Maar behalve naar de geografische spreiding kunnen we de ‘verbeterplekken’ ook thematisch ordenen, bijvoorbeeld aan de hand van de ‘typologie van verbeterplekken’, zoals we die in het inleidend hoofdstuk presenteerden.

- Braakliggende en verwaarloosde terreinen (De Griend, Bosscherveld, Koompe, KPN-terrein, Reinaartsingel, Orchideeënstraat);
- Onderkomen bedrijfsterreinen en bedrijfsgebouwen (Landbouwbelang, Trega-terrein, ENCI-terrein, Sappi-terrein);
- Gevaarlijke en onoverzichtelijke verkeerssituaties (kruispunt Sint Servaasbrug, Wilhelminabrug, Viaductpad, Spoorwegovergang Duitse Poort, Adelbert van Scharnlaan, Akersteenweg, Borgharenweg, Maasboulevard, Phoenixweg);
- Leegstaande (winkel)panden (Nieuwstraat, Den Dolhaart, Bonbonnière, Via Regia);
- Verwaarlozing van landschap, natuur en groen (Jekerdal, Oostflank Sint Pietersberg, Charles Eyck Park, De Kleine Weerd, Boschpoort);
- Slecht ingerichte en verzorgde openbare ruimten en pleinen (Vrijthof, Maaswaterfront, Grote Looiersstraat, Omgeving Riddercomplex, Stationsplein, Passerelle, Stadionplein, Plein 1992, Bonnefantplein, Terracottaplein, Fatimaplein, Mgr. Vranckenplein, Miradorplein, plein Petrus’ Bandenkerk, plein Borgharen);

- Verwaarloosde winkelcentra (De Beente, Roserije);
- Ontsierende graffiti (Houtmaas, Zwingelput, Hoge Barakken, Euroscop);
- Ongelukkige (her)bestemmingen (pand Capucijnenstraat, Lage Barakken, De Burght Heer);
- Diversen (kinderkopjes, GFT-bakken, verlichting en aanstraling).

'SIGNS OF HOPE'

Betekent dit alles nu dat het slecht gesteld is met Maastricht vanuit een oogpunt van 'schoonheid'? Bepaald niet. De algemene indruk, ook van alle inzenders is dat het met Maastricht vanuit esthetisch oogpunt niet slecht gesteld is. In tegendeel, de algemene indruk is dat het een mooie, een heel mooie stad is. Maar dit betekent niet dat we blind moeten zijn voor de vele 'verbeterplekken' die door 'mensen die iets met Maastricht hebben' worden gesignaleerd. Daar komt bij dat deze plekken over de hele stad zijn verspreid. Er is geen enkele buurt of wijk waar alles in dit opzicht 'koek en ei' is. Overal valt wel iets te verbeteren. Hierbij zij opgemerkt dat in bepaalde buurten het gevoel bestaat dat ze wel wat veel 'verbeterplekken' hebben en dat ze door de gemeente wat stiefmoederlijk worden bedeed. Hoe dit ook zij, alle inzendingen getuigen van het feit dat er 'signs of hope' zijn, tekenen van hoop, althans in de ogen van de inzenders. Wat nog niet is, kan komen!

DE MAATSCHAPPIJ STAAT NIET STIL

Is het erg dat er zo veel 'verbeterplekken' in Maastricht zijn? Nee, niet echt. In iedere stad zijn er wel 'verbeterplekken' te vinden. Een stad staat immers niet stil, evenmin als de maatschappij stilstaat. Talrijke maatschappelijke ontwikkelingen zorgen ervoor dat de maatschappij steeds in beweging is. Demografische ontwikkelingen zorgen voor toe- of afname van de bevolking, voor wijziging in de samenstelling van de bevolking naar leeftijd, naar etnische groep, naar autochtoon en allochtoon, naar gemiddeld opleidingsniveau en dergelijke. Sociaal-economische ontwikkelingen zorgen voor wijzigingen in de bronnen van inkomsten, in het aantal en de aard van de bedrijvigheid, in de opkomst, stagnatie en verval van bijvoorbeeld de kantorensector en/of de winkelsector. Sociaal-culturele ontwikkelingen veroorzaken nieuwe opvattingen over het belang van bepaalde cultuuruitingen, van kunst, van ruimtelijke kwaliteit, over hoe men voor elkaar wordt geacht te zorgen en hoe men met elkaar omgaat. Klimaatverandering zorgt voor wijzigingen in wat er op het gebied van energie, milieu en dergelijke moet gebeuren. Politiek-bestuurlijke ontwikkelingen veroorzaken wijzigingen in de populariteit van politieke partijen, in de samenstelling van vertegenwoordigende organen en in de samenstelling van het bestuur. Al deze en vele andere factoren dragen ieder op hun eigen manier bij aan wijzigingen in de maatschappij.

DE STAD IS PERMANENT IN BEWEGING

Al die maatschappelijke veranderingen hebben hun repercussies voor de stad, dus ook voor Maastricht. Dat is op allerlei manieren vast te stellen. In dit verband gaat het vooral om de morfologische veranderingen die daardoor in de stad optreden. De stad verandert steeds van gezicht onder invloed van al die maatschappelijke ontwikkelingen. Kantoren komen leeg te staan vanwege nieuwe opvattingen over hoe te werken. Winkels verdwijnen uit het stadsbeeld door nieuwe manieren van kopen. Winkelcentra krijgen lege plekken en verloederen. Bedrijven fuseren of gaan failliet en laten hun gebouwen achter. Bedrijventerreinen raken in verval. Braakliggende terreinen nemen toe. Scholen fuseren en schoolgebouwen worden afgebroken. Kerken komen leeg te staan of krijgen een nieuwe bestemming. Verkeerssituaties leiden tot onveiligheid. Pleinen en publieke ruimten worden ontsierd door toevoegingen (lichtmasten, sporttoestellen), door ongelukkige invullingen (terrassen, geparkeerde auto's, fietsen, scooters/brommers), door niet geoorloofd gebruik, en door commerciële exploitatie en evenementen. Trottoirs worden hindernisbanen, enzovoort.

CORONA ALS VEROORZAKER EN VERSNELLER VAN DE STAD IN BEWEGING

Bij dit alles is sedert het begin van 2020 de corona-pandemie gekomen. De ontwrichtende kracht daarvan wordt steeds meer voelbaar en ook zichtbaar. De uiteindelijke invloed van corona op alles wat met de stad te maken heeft, laat zich moeilijk exact raden, maar dat dit virus zowel als veroorzaker als versneller van de transformaties in de stad is aan te merken, is ons inziens overduidelijk. We staan in dit opzicht nog pas aan het begin van een proces dat veel jaren in beslag zal nemen. Alleen al de nood- en spoedmaatregelen geven aanleiding tot bezorgdheid. Veel steden zijn hals over kop ertoe overgegaan om coronamaatregelen in de fysieke ruimte te nemen. Grote billboards bij de entree van de stad attenderen op de noodzaak om zich aan de coronamaatregelen te houden. Er is in binnensteden sprake van een 'overbebording' met teksten als 'Houd afstand', 'Denk aan 1,5 meter', 'Mijd drukte' en dergelijke. De straten worden wit gekalkt met lijnen, pijlen en 1,5 meter figuurtjes. De verwachting is ook dat corona een aantal veranderingsprocessen in de stad zal versnellen. Het Nieuwe Werken begint als gevolg van corona steeds meer plaats te maken voor het thuis-werken. Universiteiten en hogescholen geven steeds meer onderwijs on line. Basisscholen en middelbare scholen gaan over tot kleine klassen en onderwijs met wisselende tijdschema's. Inkopen worden steeds vaker via webwinkels gedaan. Thuisbezorgen van boodschappen raakt steeds meer ingeburgerd.

Maaltijden worden thuis afgeleverd. Restaurants kennen veel minder couverts. Bioscopen ontvangen veel minder bezoekers. Theatervoorstellingen gaan niet door. Lezingen (van TOPOS) gaan niet door. Op en rond de sportvelden is het leeg.

FUNCTIES VAN 'VERBETERPLEKKEN'

'Verbeterplekken' zijn met andere woorden de tastbare signalen van een stad in transformatie. Ze zijn zowel een feitelijk gegeven, een noodzakelijk kwaad, een bron van ergernis en irritatie, als ook een broedplaats voor creativiteit en innovatie. De grondleggers van de stadssociologie (Chicago-School: Park, Burgess, McKenzie) spraken van 'de stad als laboratorium' (Park, Burgess & McKenzie, 1925; Nelissen, 1972). Het zijn dus ook plekken met potenties, met kansen, met nieuwe mogelijkheden die zich ook in de post-coronaperiode zullen aandienen. Ze stimuleren de creativiteit, ze dwingen tot actie. Men kan ze tevens zien als een *'sociale barometer'* van de betrokkenheid en het engagement van de lokale samenleving!

CONCLUSIE

De conclusie luidt: 'verbeterplekken' zullen er altijd in een stad zijn, omdat een stad nu eenmaal permanent in beweging is (Nelissen, 1974). Door de corona-pandemie lijkt het transformatieproces van de stad zich te versnellen. Dit leidt tot een groter aantal en een gevarieerder geheel van 'verbeterplekken'. Het is dus niet verrassend dat er 'ver-

beterplekken' in een stad zijn, maar misschien wel verrassend als men erop let hoeveel het er zijn, waar ze allemaal liggen en wat de oorzaken ervan zijn.

'VERBETERPLEKKEN' ALS 'WALHALLA'

Het klinkt misschien vreemd in de oren, maar 'verbeterplekken' zijn 'kansen voor open doel' voor architecten, stedenbouwers, landschapsarchitecten, restauratiearchitecten en andere vormgevers. Het zijn ook de plekken waar beleggers, investeerders en ontwikkelaars hun oog op kunnen laten vallen. Het zijn plekken die als het ware schreeuwen om aangepakt te worden, om er iets zinnigs mee te doen, om er creatief mee om te gaan en om er in te investeren voor de toekomst. Vanuit dit perspectief zijn 'verbeterplekken' een 'walhalla' voor 'partijen die iets willen'. Maar het zijn ook plekken waar niet iedereen zijn handen aan wil branden. Immers alleen al het aanduiden van een plek tot 'verbeterplek' kent risico's. Geen wonder dat een architect zich in deze liet ontvallen: 'Het raakt zo sterk aan onze dagelijkse werkzaamheden' en een investeerder opmerkte: 'Ik wil geen slapende honden wakker maken'.

HOE VERDER?

In meer algemene zin kan worden gesteld dat er bij 'verbeterplekken' een taak ligt voor alle betrokken partijen: voor de lokale overheid, het bedrijfsleven, het onderwijs, maatschappelijke instellingen, woningcorporaties, beleggers, bouwbedrijven, ontwikkelaars, ontwerpende disciplines,

maar ook voor buurtcomités, burgergroepen en individuele burgers. Signaleren van 'verbeterplekken' is een, maar creatief ermee omgaan is twee. Een verzoek aan de lokale overheid lijkt in deze op zijn plaats. Probeer in plaats van ambtelijk en verdedigend te reageren op goed bedoelde en van empathie getuigende suggesties van burgers en burgergroeperingen, juist open te staan voor deze suggesties en daarop positief en constructief te reageren. Dat is goed voor de overheid (houding ten opzichte van en vertrouwen in het bestuur), de burger (het serieus genomen worden en waardering voor de inzet) en de stad (deze wordt nog mooier, burgers zijn meer tevreden en zijn nog trotser op hun stad). Al met al: deze verrassende tocht langs 'verbeterplekken' in Maastricht is een (kleine) stap op weg naar een nog mooier (in ieder geval aangenamer) Maastricht!

SELF-DESTROYING PROPHECY

Als het bovenstaande door de betrokken partijen ter harte wordt genomen dan kan er, wat de 'verbeterplekken' betreft, de 'wet' van de *'self-destroying prophecy'* optreden, dat wil zeggen dat gesignaleerde problemen 'vernietigd' worden als gevolg van het feit dat ze worden benoemd en worden aangepakt. Dat is dan mooi meegenomen!

EEN VERRASSEDE TOCHT LANGS 'VERBETERPLEKKEN'

Tot slot, dit boek is geen architectuurgids in de gebruikelijke zin van het woord. In tegendeel zouden we bijna willen zeggen. Hier staan niet de 'highlights' op het gebied van de architectuur en stedenbouw in Maastricht op het programma. En toch is het wel een bepaald type architectuurgids, namelijk een die aanzet tot analyse van de plek, tot een diagnose van hoe de situatie is, tot een overdenken van potenties en ontwikkelingskansen van plekken in de stad en tot een creatieve verkenning van trajecten voor de toekomst. Dit soort zaken vormen onderdeel van het denken in architectuurtermen: 'het ontdekken van de genius loci', het zien van wat nog niet is, maar wel komen kan, het zien van de toekomst in verleden en heden, het in gedachten ontwerpen van toekomstperspectieven! Een tocht die voert langs 'verbeterplekken' is een tocht die een beroep doet op je voorstellingsvermogen, op je creativiteit, op je geestelijke kracht om te denken in termen van 'dat dingen anders en beter' kunnen zijn, respectievelijk kunnen worden. Wij hopen dat deze *'catalogus van verbeterplekken'* een hulpmiddel moge zijn bij deze verrassende (architectuur)tocht. In ieder geval wensen we iedereen daarbij veel ruimte voor denken in andere dan gebruikelijke kaders! Met andere woorden: nu op pad, te voet of met de fiets.

LITERATUUR

- Berg, van den, M. (red.), *Stedelingen veranderen de stad*, Amsterdam, 2013.
- Eco, U., *De geschiedenis van de lelijkheid*, Amsterdam, 2011.
- Eco, U., *De geschiedenis van de schoonheid*, Amsterdam, 2005.
- Jacobs, J., *The death and life of great American cities*, New York, 1961.
- Nelissen, N.J.M., *De stad; een inleiding tot de urbane sociologie*, Deventer, 1974.
- Nelissen, N.J.M., *Grondbeginselen van de sociale ecologie*, Utrecht, 1972.
- Nelissen, N.J.M., *Kantelt de stad?*, in: *Bestuurswetenschappen*, 2018, 4, p. 61-74.
- Nelissen, N.J.M., *Maastricht: inzetten op ruimtelijke kwaliteit*, Maastricht, 2012.
- Nelissen, N.J.M., *Magische formules voor steden ter discussie*; Richard Florida's 'The new urban crisis', in: *Bestuurswetenschappen*, 2017, 4, p. 63-75.
- Nelissen, N.J.M., *Op zoek naar de hemel op aarde; stadsidealen door de eeuwen heen*, Lanaken, 2013.
- Nelissen, N.J.M., *Stadsleven: een pleidooi voor een open stad*, in: *Bestuurswetenschappen*, 2019, 3, p. 73-81.
- Nelissen, N.J.M. en W.J. Verheul, *In de ban van stadsgoeroes? Herijking van inspiratiebronnen voor stadsbestuurders*, in: *Bestuurswetenschappen*, 2020, 2, p. 68-88.
- Nelissen, Nico, Köhlen, Will en Math Reneerkens (red.), *Mijn favoriete gebouw in Maastricht en omgeving*, Maastricht, 2020.
- Park, R., Burgess, E. & R. McKenzie, *The city, Chicago*, 1925. Sennett, R., *Stadsleven: een visie op de metropool van de toekomst*, Amsterdam, 2018.
- Verheul, W.J., Verheul, W.J., *Placemaking en het discours van de publieke plek*, in: Laven, J. et al, *De stad op ooghoogte in Nederland*, Wageningen, 2017, p. 234-244.

COLOFON

UITGEGEVEN DOOR TOPOS, architectuurcentrum Maastricht

REDACTIE Nico Nelissen, Will Köhlen, Math Reneerkens

VORMGEVING OMSLAG EN LAY-OUT Jack Jamar | Graphic Design, Maastricht

ILLUSTRATIES, FOTOGRAFIE Verzorgd door de auteurs (of fotograaf op verzoek van de auteur), waarbij opgemerkt dient te worden dat een groot aantal foto's is gemaakt door Nico Nelissen

© 2021, TOPOS, architectuurcentrum Maastricht

EERSTE DRUK voorjaar 2021
DRUK Drukkerij Pietermans, Lanaken

ISBN/EAN 978-90-807857-8-6

NIETS UIT DEZE UITGAVE MAG WORDEN VERVEELVOUDIGD EN/OF OPENBAAR GEMAAKT DOOR MIDDEL VAN DRUK, FOTOKOPIE, MICROFILM OF OP WELKE ANDERE WIJZE DAN OOK ZONDER VOORAFGAANDE SCHRIFTELIJKE TOESTEMMING VAN DE UITGEVER. DE UITGEVER EN AUTEUR HEBBEN ERNAAR GESTREEFD DE RECHTEN VAN DE ILLUSTRATIES VOLGENS DE WETTELIJKE BEPALINGEN TE REGELLEN. DEGENEN DIE DESONDANKS MENEN RECHTEN TE KUNNEN DOEN GELDEN, KUNNEN ZICH ALSNOG TOT DE UITGEVER RICHTEN.

CONTRIBUANTEN

Lijst van personen en instanties die de uitgave van dit boek financieel [mede] mogelijk hebben gemaakt

3W real estate
Ab Toonen
Ad en Els Ottenheym-van Schijndel
Aldert Dreimüller
AMA GROUP ASSOCIATED ARCHITECTS BV
Anny en Harry Peeters
Ans Bremers
ARCHITECTENAANDEMAAS
Arie Voorzee
Armand Cremers
Armand Vliegen
Bart Bux
Bert van Bunningen
Boekhandel DE TRIBUNE
Boudewijn Snelder
Buro van de Staay
Carl Kramp
DE DRIE architecten
Désirée Tonnaer en Heleen van Binsbergen

Eduard DISCH
Elisabeth Strouven Fonds
Ellen van der Spiegel Cohen
Fon Habets
FORMANI Holland B.V.
FRENCKEN | SCHOLL ARCHITECTEN
Guus Maussen
Harry Welters
Hein van Uum
Helen Ronner en René Daniëls
Herman van Wissen en Maurice Martens
Herman Weltens
Huub Smeets
Ineke en Servé Minis
iNeXarchitecten
Interne Zaken
Ivo Rosbeek
Jac van den Bogaard
Jack Jamar Graphic Design
Jan Janvier
Janine Verhoeven, Mijn huis en ik
JCAU euregio bv
Jean Haesen
John Sondeyker
Joke de Jong
Joost Jeuken Beeldende Kunst Maastricht
Leon Hanssen
Leon Segers
Leon Widdershoven

Luc Coenegracht maakt de ruimte
Luc Slijpen
Maarten en Joop van den Berg
Maren Slangen
Marie-Josée en John Geelen
Marinus en Partners
Marjon van Eijsden-Besselaar
Math Reneerkens
Maurer United Architects
Miranda Nelissen
Monique en Jan Voorvelt
Mosa.
Mulleners Vastgoed BV
N architecten
Nico en Andrea Nelissen
Niek Janssen
Niek en Irma Nelissen
Peter Otten
Piet en Monique Nelissen
Projectbureau A2 Maastricht
Quanjel Bouwkundig Advies en Management
Raoul Snelder
Rein de Wilde
René Persoon
Ritzen Architecten
Rogier Vos
Roland van Bussel
Ronald Rovers
SATIJNplus Architecten

SeC architecten
Stichting Schatkamer Sint Servaas
Studio Harry Paping
Sybille Meesters-Felix
Symon Algera
Taxatie Hermanns
Theo Oostdijk
Van der WERF & Nass bv
Victor Molenaar
Wil Groutars
Will Köhlen
Wim Heuts
Winnie Evers-Verheijde
Wouter Jan Verheul

TOPOS

Alleen een stad die door haar overtuigende schoonheid voldoende zelfverzekerd is, durft zich kwetsbaar op te stellen door ook haar minder mooie kanten te laten zien. Maastricht, een stad die overal bekend staat voor haar fascinerende monumenten, haar opvallende moderne architectuur, haar prachtige ligging aan de Maas, haar ongeëvenaarde gezelligheid en de vele culinaire attracties, is niet bang om ook haar *'verbeterplekken'* te tonen. Elke stad kent vervallen panden, leegstaande gebouwen, braakliggende terreinen en zogenaamde rafelranden. Dat is op zich geen probleem, want ook deze plekken getuigen ervan dat 'een stad nooit af is'. Maar voor bewoners en bezoekers kunnen verwaarloosde, onverzorgde en lelijke plekken een bron van ergernis en irritatie zijn. Niet zonder reden dat er in elke stad actieve groepen en betrokken burgers zijn die straat, buurt en stadsdeel mooier, veiliger en aangenamer willen maken.

Wilt u Maastricht ook eens op een andere manier leren kennen? Maak dan samen met TOPOS (architectuurcentrum Maastricht) een verrassende *'tocht langs verbeterplekken'* in deze stad. U komt op plaatsen waar u misschien niet eerder bent geweest. U neemt ook kennis van de vele creatieve oplossingen die worden aangedragen. Er worden boeiende vergezichten aangedragen voor kansrijke nieuwe invullingen en mogelijkheden van de *'verbeterplekken'*.

In deze *'originele en gedurfde architectuur- en stedenbouwgids'* leert u een ander (en ook heel spannend) Maastricht kennen. U wordt uitgenodigd om bij al die *'verbeterplekken'* in de stad (en dat zijn er welgeteld 124) even stil te blijven staan, actief mee te denken en ook zelf ideeën aan te dragen over hoe deze plekken te verbeteren. Geef uw fantasie de vrije ruimte over hoe u Maastricht nog mooier, aangenamer, veiliger, groener, aantrekkelijker en duurzamer kunt maken!

Al die betrokken burgers mogen hopen, misschien wel verwachten, dat er iets met hun ideeën wordt gedaan.

